

Small Business Act

Brussel

Ondernemersregio

Kmo-plan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
2016-2025

**UN NOUVEAU DYNAMISME
POUR L'ÉCONOMIE BRUXELLOISE**

**EEN NIEUWE DYNAMIEK
VOOR DE BRUSSELSE ECONOMIE**

Inhoudstafel

Ambitie: het eerste kmo-plan van het Gewest	4
Foto van het ondernemerschap in Brussel in 2016 – een specifieke context.....	9
Een rationalisering van de economische instrumenten: de uitvoering van de SBA mogelijk maken.....	12
Pijler 1: Een ondernemersvriendelijke omgeving creëren	13
Afdeling A. Informatie en bewustmaking.....	14
Doelstelling 1.1.: De toegang tot informatie vereenvoudigen	14
Doelstelling 1.2.: Ondernemerszin promoten.....	15
Afdeling B. Ondernemerspakketten (oprichting en groei)	17
Doelstelling 1.3.: Een oprichtingssteunpakket voor ondernemers.....	17
Doelstelling 1.4.: "Groei"-pakket voor high potential ondernemingen	21
Afdeling C. Ondersteuning in de levenscyclus van de kmo's (vervolg).....	24
Doelstelling 1.5.: Ondernemingen in moeilijkheden ondersteunen en faillissementen voorkomen	24
Doelstelling 1.6.: De 'doorstart' aanmoedigen	26
Doelstelling 1.7.: Het "overnemerschap" ontwikkelen en de overdracht van ondernemingen vereenvoudigen	27
Doelstelling 1.8.: Gewestelijke fiscale hefbomen activeren	29
Afdeling D. Ondersteuning voor human resources-uitdagingen van de kmo's	30
Doelstelling 1.10.: De toegang tot het beroep vereenvoudigen	30
Doelstelling 1.11.: De aanwerving en opleiding van de werknemers van kmo's vereenvoudigen	33
Afdeling E. Coherentie en complementariteit van de diensten voor kmo's	36
Doelstelling 1.11 : De coherentie, multidisciplinariteit en complementariteit van de instanties versterken	36
Afdeling F. Een gezonde concurrentie-omgeving.....	37
Doelstelling 1.12.: Misbruik en oneerlijke concurrentiesituaties controleren	37
Pijler 2: Toegang tot financiering verbeteren	38
Doelstelling 2.1.: De toegang tot kapitalen, leningen en waarborgen verbeteren	41
Pijler 3: Inzetten op de diversiteit van de ondernemers (m/v), een Brusselse goudmijn	53
Doelstelling 3.1: Ondersteunen van sociale ondernemers en ondernemingen	53
Doelstelling 3.2.: Ondersteunen van vrouwelijke ondernemers	56
Doelstelling 3.3: Ondersteunen van ondernemers van vreemde herkomst	59
Doelstelling 3.4.: Ondersteunen van zelftewerkstelling voor werkzoekenden	61
Doelstelling 3.5.: Ondersteunen van student-ondernemers.....	65
Doelstelling 3.6: Ondersteunen van ondernemers actief in "gedeelde" ondernemingen	66

Pijler 4: Een administratie voor ondernemers: vereenvoudiging, "kmo-vriendelijke" vergunningen en overheidsopdrachten	67
Doelstelling 4.1: Een KMO-vriendelijke administratie bieden	67
Doelstelling 4.2: Vereenvoudigen van de milieu- en stedenbouwkundige vergunningen	71
Doelstelling 4.3: De toegang tot "kmo-vriendelijke" overheidsopdrachten vergemakkelijken	74
Pijler 5: Ondersteunen van de ondernemingen doorheen evoluties en opportuniteiten	79
Doelstelling 5.1.: Ondersteunen van de evolutie naar meer digitalisering.....	79
Doelstelling 5.2.: Ondersteunen van innovatietrends	81
Doelstelling 5.3.: Ondersteunen van de evolutie naar internationalisering.....	85
Doelstelling 5.4.: Bevorderen van de overgang naar circulaire economie.....	88
Bestuur, invoering en monitoring	89
Lijst van maatregelen	91

Lijst van de afbeeldingen en illustraties

Afbeelding 1 : Index van totale ondernemersactiviteit - Global Entrepreneurship Monitor (GEM).....	9
Afbeelding 2 : Oprichtingspercentages van ondernemingen DG Statistieken, FOD Economie	10
Afbeelding 3 : Indeling van de kmo's volgens risicoprofiel, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Graydon.....	10
Afbeelding 4 : Start-ups volgens gewest (%) 2013-2015 (Sirris – Datascouts).....	11
Afbeelding 5: Overzichtsschema van de rationalisering van de gewestelijke economische instrumenten die georganiseerd zijn in drie polen.....	12
Afbeelding 6: Brussels ondernemerssteunpakket voor de oprichting.....	18
Afbeelding 7: Samenvattende visie van de SBA maatregelen over de toegang tot de financiering.....	41

Ambitie: het eerste kmo-plan van het Gewest

Het Gewest ontwikkelt al jarenlang diverse beleidsmaatregelen en activiteiten ter ondersteuning van de Brusselse kmo's, maar had tot nu toe nog geen globaal plan uitgewerkt.

Deze Small Business Act (SBA), het eerste "kmo-plan" van het Gewest **bundelt in één document** de belangrijkste pijlers van het gewestelijk economisch beleid voor de Brusselse kmo's. Het document objectiveert **de belangrijkste beleidslijnen** die de Regering de komende jaren wil uitzetten. Het bevat een **actieplan**, een pakket maatregelen waartoe werd beslist om in elk van ingeslagen richtingen vooruitgang te boeken.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest van de ondernemerszin 2020

De Brusselse economie is de economische long voor het land. Brussel is een dynamische ondernemersregio: elke dag worden in het Brussels Gewest 33 ondernemingen opgericht. De bevolkingsconcentratie en de identiteit van Brussel als mondiaal beslissingscentrum en toegangspoort tot Europa trekt heel wat ondernemers aan, ook al kreeg het imago van Brussel onlangs verschillende zware tegenslagen te verwerken¹.

Deze SBA is de vertaling van de politieke wil **om het ondernemersklimaat in Brussel geleidelijk maar structureel te verbeteren**. Deze politieke wil is vastgelegd in de "Strategie 2025" die het Brussels Gewest in juni 2015 heeft goedgekeurd en waarvan de SBA de tweede doelstelling (op 18) vormt.

De SBA wil **een overkoepelend hulpmiddel** waar alle instanties kennis kunnen nemen van de beleidslijnen en maatregelen 2016-2025 op het vlak van ondernemerschap. Het is de bedoeling dat de SBA actief gebruikt worden in de bestaande politieke, bestuurlijke en ondernemersstructuren, meer bepaald de Socio-Economische Raad, het Economisch Coördinatiecomité, de Regering en het Parlement. De SBA biedt de mogelijkheid om **vaststellingen te delen en van gedachte te wisselen over het antwoord op bepaalde problemen**, over de opportuniteiten, en zal gaandeweg een hulpmiddel worden om de geboekte vooruitgang en de nieuwe uitdagingen te bespreken.

Totstandkomingsproces

De SBA is **tot stand gekomen volgens de volgende inclusieve visie**: op basis van bestaande Brusselse krachten, zonder steun van buitenaf, en volgens een inclusief proces waarin tijdens een eerste fase alle publieke instanties, sociale partners en dus de organisaties die de kmo's vertegenwoordigen, de deskundigen, mee betrokken worden.

- Het **stuurcomité** van deze doelstelling van de Strategie 2025 is samengesteld uit twee ministers (de minister van Economie en Werkgelegenheid en de minister-president) en vijf bijgevoegde ministers (minister van Milieu, Staatssecretaris belast met Wetenschappelijk Onderzoek en Administratieve Vereenvoudiging, Staatssecretaris voor de Digitale Overgang, Staatssecretaris voor Buitenlandse Handel) en twaalf partnerorganisaties (Actiris, Atrium, Brussel Leefmilieu, Brussel Financiën Begroting, Brussel Economie en Werkgelegenheid inclusief BI&E, ESR, CIBG, Citydev, Easybrussels, Finance.brussels/Gimb-groep, Impulse.brussels - Innoviris). Dit comité heeft in september 2015 een procesvoorstel, uitgewerkt door een **bepaalde werkgroep** bestaande uit impulse.brussels (het vroegere Brussels Agentschap van de onderneming), Brussel Economie Werkgelegenheid en de minister van Economie, Werkgelegenheid en Beroepsopleiding, goedgekeurd.
- **Impulse.brussels en Brussel Economie Werkgelegenheid hebben in september-oktober twaalf workshops** georganiseerd. Deze workshops brachten meer dan 150 deelnemers op de been, die voorstellen op tafel legden die nadien werden samengevat en overgemaakt aan de minister van Economie, Werkgelegenheid en Beroepsopleiding.

¹ Concentratie van maatschappelijke zetels van grote ondernemingen in Brussel, brede waaier aan gespecialiseerde diensten, aan ondernemingen en collectieve uitrustingen. Zie J-F. Thyse en I. Thomas, Bruxelles au sein de l'économie belge : un bilan, Regards économiques (Juni 2010), Nummer 80; en German startups Association (2015) European Start-up monitor 2015, 80 pp.

- In een derde fase werden de ondernemers zelf betrokken tijdens de **Brussels Business Days** in maart 2016. Dankzij de rechtstreekse uitwisselingen met de ondernemers konden de grote prioriteiten vastgelegd worden: de bestaande voorzieningen beter bekend maken, de ondernemers eenvoudige maar volledige steunvoorzieningen aanbieden, de toegang tot financiering voor de kleine startende ondernemingen verbeteren, de relaties met het bestuur vereenvoudigen.
- Ook de aanbevelingen van het **Advies van de Kamer van de Middenstand** van de Economische en Sociale Raad (september 2015) gebaseerd op een studie over hetzelfde onderwerp, werden in dit werkstuk mee opgenomen, samen met de aanbevelingen van de rapporten '**Noden van de Brusselse ondernemers**' (vroeger '**Pijnpunten-Points névralgiques**' genoemd) die impulse.brussels heeft ingezameld voor de Raad voor Economische Coördinatie.
- Bovendien heeft de **commissie Economie van het Brussels Parlement** een thematische sessie gehouden over de SBA, een unieke gelegenheid om te luisteren naar de meningen van de verkozen vertegenwoordigers en uitgenodigde deskundigen (UCM, Beci, Unizo).
- Een op basis van dit proces uitgewerkte « Draft Zero » werd goedgekeurd in het **stuurcomité** op 16 juni 2016 en voorgelegd aan de **Economische en Sociale Raad** (Commissie Economie-Tewerkstelling-Fiscaliteit-Financiën) die zijn advies over dit SBA-project heeft overgemaakt, overeenkomstig de verbintenis van Strategie 2025.

De SBA legt de beleidslijnen en een ambitieus werkplan vast. Het Gewest staat permanent in dialoog met de betrokken instanties.

Inzetten op de kracht van de Brusselse hyperdiversiteit

De SBA **richt zich tot alle kmo's en alle vormen van ondernemerschap**: de micro-ondernemingen en de zeer kleine ondernemingen (zko), de kleine ondernemingen (ko) en de middelgrote ondernemingen (mo). Start-ups die minder dan 3 dagen oud zijn en familiebedrijven van drie generaties lang. Ondernemers met een MBA-diploma en zelftewerkgestelden die geen van de belangrijkste talen beheersen die in Brussel gesproken worden. High potential-'gazellen' en slow-enterprises. Vrouwelijke ondernemers en mannelijke ondernemers. Echt Brusselse ondernemers en ondernemers met een migratieachtergrond. Solo-ondernemers en coöperatieven. Ondernemers (m/v) die hun eerste project opstarten en ondernemers (m/v) die werken aan een 'doorstart' (na een falen) of een overname van een over te laten onderneming. Ondernemers van een nv, bvba, cvba of vzw-sociale onderneming.

De SBA erkent de **kracht die uitgaat van de hyperdiversiteit van de ondernemers van de mini metropool Brussel-Hoofdstedelijk Gewest tegenover de uitdagingen** van de Brusselse socio-economische ontwikkeling: onvoldoende jobcreatie op maat van de profielen van de Brusselse werkzoekenden, dualisering van de stad en ongelijkheid, sociale samenhang, concurrentievermogen op het Europese en mondiale speelveld.

De SBA identificeert de steun voor die verschillende kmo-vormen als **een opportuniteit en een element van antwoord op deze socio-economische uitdagingen**.

De SBA wil een **gesegmenteerde benadering uitwerken, aangepast aan deze diversiteit**. Deze types van ondernemerschap hebben andere doelstellingen, businessmodellen en noden. De SBA wil het aanbod van publieke diensten, aangepast aan de verschillende types van ondernemers (m/v) en ondernemingen, coördineren.

Complementariteit tussen publieke en private actie

De SBA wil van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een ondernemersregio maken. Zowel publieke als private instanties hebben een rol te spelen. Het Gewest ondersteunt trouwens ook een aantal privé-initiatieven op basis van het principe van de complementariteit met de publieke begeleidings-, financierings- of huisvestingsvoorzieningen. Er wordt voorrang gegeven aan deze pragmatische benadering.

De SBA heeft overigens niet als doelstelling om al deze privé-initiatieven op te lijsten en focust op de overheidsmaatregelen die van het Brussels Gewest een ondernemersregio willen maken.

Verwachte resultaten

Het uiteindelijke doel van een kmo-vriendelijk beleid kan er niet alleen uit bestaan om zo veel mogelijk start-ups te helpen oprichten.

Het is de ambitie van de SBA om op termijn een **positief effect te hebben op de volgende drie belangrijkste parameters**:

- a. Een **consolidatie of een groei van het aantal kmo's**, met name door het percentage nieuw opgerichte ondernemingen in het Gewest op peil te houden, en door het aantal overblijvende kmo's te laten toenemen. Begin 2016 waren 7 start-ups op 10 na vijf jaar nog actief.
- b. Een **groei van de werkgelegenheid in de kmo's**, door zelftewerkstelling voor ondernemers, aanwervingen van personeelsleden in groeibedrijven en door het behoud van de bestaande jobs. Bijna één onderneming op 5 die na 5 jaar nog actief is stelt personeel te werk, waarvan de helft al tijdens het eerste jaar van het bestaan van de onderneming werd aangeworven. 78 % van de ondernemingen stelt geen bezoldigd personeel te werk.
- c. Een **groei van de toegevoegde waarde die de kmo's, naast de jobs, creëren**: een antwoord op de behoeften van de Brusselaars en van het Stad-Gewest; een financiële bijdrage leveren aan het gewestelijk budget zodat Brussel de lasten voor de oplossingen van collectieve uitdagingen kan verdelen (belangrijke inzet tegen 2025 in het kader van de 6^e staatshervorming) met het einde van het solidariteitsmechanisme; welvaart en levenskwaliteit.

Dit zal mogelijk zijn door **de concurrentiepositie van het Gewest op peil te houden**: bestaande ondernemingen behouden, aantrekkingskracht voor Brusselse en buitenlandse ondernemers Brussel-Hoofdstad is een grondgebied dat je onmogelijk kan afscheiden van de druk van de intergewestelijke concurrentie en van de globalisering. Delokalisering van ondernemingen naar andere ecosystemen is onvermijdelijk. Het Brussels Gewest registreert gemiddeld een negatieve nettomigratie van ongeveer 500 ondernemingen/jaar. Het is belangrijk dat het Stad-Gewest zich uitrust met de juiste instrumenten om te verzekeren dat de ondernemingen die de grootst mogelijke toegevoegde waarde bezorgen voor zijn economie in Brussel een omgeving vinden waar het gunstig is om zich te vestigen en om te blijven groeien.

Dit zal ook gebeuren via een ondersteuning om lopende veranderingen als opportuniteiten te helpen zien: 1° de kmo's helpen het potentieel van de **digitale economie mee op te nemen**; 2° **innovatiedynamiek** (waarvoor een specifiek gewestelijk plan werd uitgewerkt); 3° **internationalisering** van de activiteit van een aantal kmo's van het Gewest; en 4° ondersteuning bij de **noodzakelijke omschakeling naar de logica van de circulaire economie**, om de Brusselse economie, nog te veel afhankelijk van lineaire processen (ontginnen – produceren – consumeren – wegwerpen) om te vormen tot kringloopprocessen (eco-ontwerpen – gebruiken en hergebruiken –

weggooien in laatste instantie), met inbegrip van **korte circuits** en het uitbouwen van een gelokaliseerde waardeketen.

Leeswijzer: 5 actiepijlers, 25 doelstellingen en een "Vaststellingen > Visie > Acties"-benadering.

De SBA heeft betrekking op **vijf pijlers, vertaald in vijf hoofdstukken**:

1. Een ondernemerschapsvriendelijke omgeving creëren
2. Toegang tot financiering verbeteren
3. De diversiteit van de ondernemers (m/v) en ondernemingen, een Brusselse goudmijn, ondersteunen
4. De relaties tussen de kmo's en het Gewest verbeteren
5. De ondernemingen ondersteunen inzake evolutie en opportuniteiten (circulaire economie, innovatie, internationalisering, digitaal)

Elke pijler-hoofdstuk is vervolgens onderverdeeld in **thematische doelstellingen** (de SBA telt er 25 in totaal), en elke thematische doelstelling is op de volgende manier opgebouwd:

- De situatie in 2016: vaststellingen over de huidige situatie;
- De visie voor 2019 en 2025: de ambitie die het Gewest zichzelf vastlegt.
- Het actieplan, met de lijst maatregelen die erop gericht is om stapsgewijs deze visie te bereiken.

Elke maatregel wordt omschreven in een korte titel en enkele paragrafen die een antwoord geven op de vraag wat (de maatregel zelf), wie (de belangrijkste instanties) en wanneer (termijnen) en ook het hoe.

De SBA kondigt de **ontwikkeling aan van specifieke strategieën** voor bepaalde onderwerpen (digitaal ondernemerschap, microkrediet). Het komt erop aan om coherente middellangetermijnvisies te ontwikkelen over uitdagingen die, gezien hun belang voor het Gewest, een bijzondere aanpak vragen en waarvoor geen volledig antwoord kon worden uitgewerkt gedurende de periode waarin de SBA werd opgesteld.

De SBA is geen listing van alle Brusselse ondersteuningsactiviteiten voor het ondernemerschap.

De SBA is **geen compilatie van alle kmo-vriendelijke activiteiten in het Brussels Gewest**. De klemtoon van dit document ligt op de belangrijkste pijlers van het gewestelijk beleid met betrekking tot de Brusselse kmo's en de maatregelen die werden genomen om vooruitgang te kunnen boeken in elk van de ingeslagen richtingen.

1819 biedt iedereen de kans om toegang te krijgen tot de noodzakelijke informatie over alle activiteiten die in het Brussels Gewest georganiseerd worden. Het wordt ook buiten de gewestgrenzen erkend omdat het de activiteiten, programma's en voorzieningen voor de Brusselse kmo's efficiënt in kaart brengt. Het wijst de ondernemers de weg op zijn elektronisch portaal en via zijn telefoondienst.

De SBA vermeldt veel bestaande activiteiten maar is in essentie een beleidsmatig document dat ook een actieplan bevat.

De SBA geeft **evenmin het volledige gewestelijke economische beleid weer**. Het is niet het geijkte antwoordmiddel op bepaalde uitdagingen waar ook de kmo's mee te maken krijgen maar die door andere voorzieningen beheerd worden:

- de gewestelijke mobiliteitsuitdagingen;
- de fiscale uitdagingen;
- de uitdagingen op het vlak van ruimtelijke ordening en ontwikkeling;

De SBA houdt ook verband met nauw met elkaar verweven economische beleidsdomeinen:

- het werkgelegenheidsbeleid;
- de rationalisering van de economische ontwikkelingsinstrumenten, met de beslissing om het effect van deze middelen te versterken door ze te organiseren in drie polen (begeleiding, financiering en huisvesting);
- erschikking van de gewestelijke steunmaatregelen voor ondernemingen waarbij de klemtoon zal komen te liggen op economische ontwikkelingsbevorderende activiteiten (zogenaamde Ordonnantie economische expansie).
- de competitiviteitspolen en het sectoraal beleid.
- Het Gewestelijk Innovatieplan (GIP) en het Gewestelijk Programma Circulaire economie

De SBA is uitgerust met een stuurorgaan.

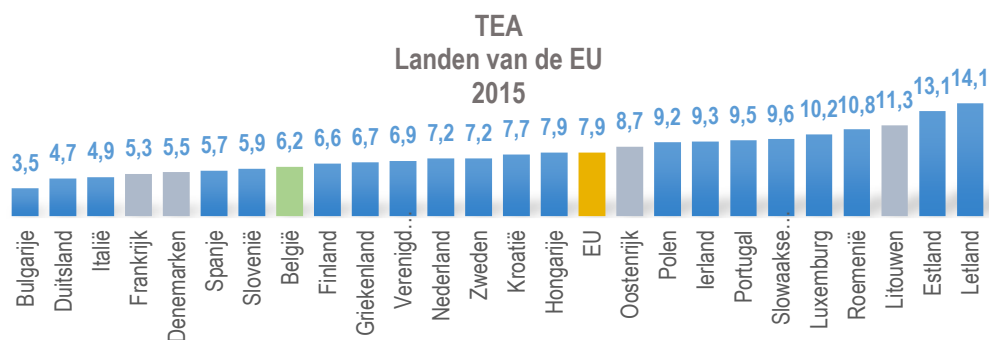
De SBA krijgt een **vereenvoudigd dashboard** met een beperkt aantal indicatoren waarmee men het effect van de maatregelen kan meten, met het oog op een positieve evolutie van de belangrijkste hierboven vermelde parameters. Het **stuurcomité** zal helpen om de SBA uit te voeren dankzij de inschakeling van alle betrokken instanties. De SBA zal **worden geëvalueerd in 2018** om dan te kunnen worden geüpdatet en om de volgende regering toe te laten om zich de SBA volledig eigen te maken.

Foto van het ondernemerschap in Brussel in 2016 – een specifieke context

Het Brussels Gewest is, ondanks het kleine grondgebied en de vele uitdagingen op het vlak van jongerenwerkgelegenheid en de dualisering van de samenleving, de echte economische long van het land: 18,3 % van het Belgisch BNP en meer dan 24 % van de totale omzet. Het Gewest is ook goed voor 14 % van de Belgische export. Deze Brusselse economische resultaten zorgen ervoor dat België zich stand kan houden in de top 10 van de meest competitieve Europese economieën (EU-28).

De **Brusselse economie** steunt evenwel vooral op de tertiaire sector: de dienstensectoren genereren meer dan 90% van de bruto toegevoegde waarde in Brussel, en de export van diensten in het Brussels gewest vertegenwoordigt 26% van de Belgische export. Drie sectoren springen eruit en nemen een groot deel van de bruto toegevoegde waarde (welvaartcreatie) en van de werkgelegenheid voor hun rekening: financiële zaken en verzekeringen, telecomunicatie en de audiovisuele sector.

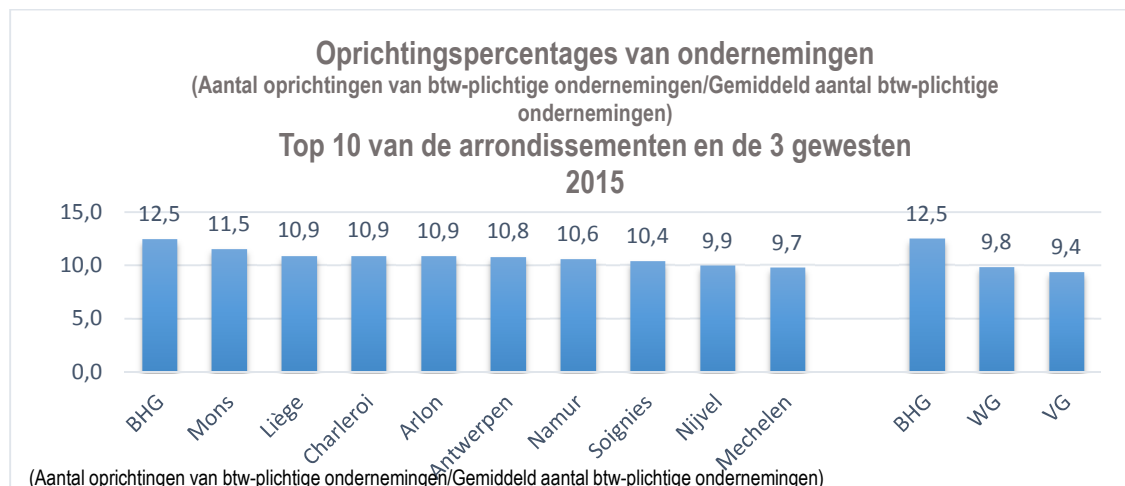
Op het vlak van de ondernemersactiviteit begint België zijn achterstand enigszins goed te maken, een dynamiek waar Brussel toe bijdraagt. Op 5 jaar tijd is de **index van de totale ondernemersactiviteit** (TEA) in België met 70% gestegen: het deel van de Belgische bevolking tussen 18 en 64 jaar dat actief betrokken is bij de oprichting van een bedrijf of dat eigenaar/uitbater is van een jong bedrijf (<3,5 jaar) ging van 3,7% in 2010 naar 6,2% in 2015 (zie afbeelding hieronder). Toch blijft België nog steeds onder het Europese gemiddelde op het vlak van ondernemersactiviteit (7,9%). In de VS en Canada stijgt dit cijfer zelfs boven de 10% (respectievelijk 12% en 15%). In België starten weinig jongeren een eigen bedrijf: slechts 3,4% van de jongeren tussen 18 en 24 jaar zijn eigenaar van een jong bedrijf of bezig met de oprichting ervan, terwijl het Europese gemiddelde 7,5% bedraagt. Slechts 1 Belg op 3 is van mening dat hij over de capaciteiten beschikt om een bedrijf op te richten. België bungelt achteraan op dit vlak: het bekleedt de 54ste plek op 60 landen die door de Global Entrepreneurship Monitor (GEM) werden onderzocht. Daarnaast zijn Belgen erg terughoudend op het vlak van het oprichten van ondernemingen: zowat de helft van de Belgen is bang voor een mislukking. Er zijn maar twee landen die België voorafgaan wat de angst voor een mislukking betreft (GEM).

Frankrijk, Denemarken, Oostenrijk, Litouwen : 20

Afbeelding 1 : Index van totale ondernemersactiviteit - Global Entrepreneurship Monitor (GEM)

In 2012-13 liet België trouwens het laagste percentage van opgerichte ondernemingen optekenen binnen de Europese Unie. Het Brussels gewest kent het hoogste percentage van opgerichte ondernemingen, met 12,4 % tegenover de 10,9% in Luik of de 10,8% in Antwerpen.

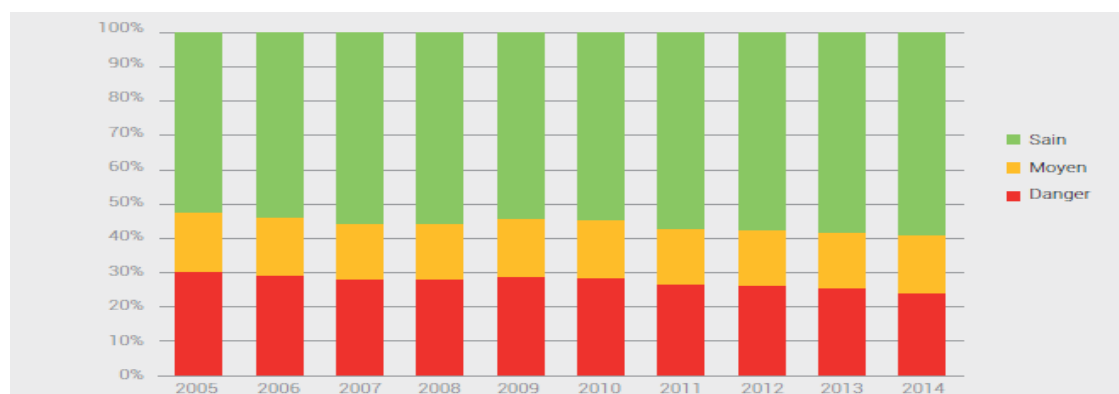

Afbeelding 2 : Oprichtingspercentages van ondernemingen DG Statistieken, FOD Economie

Meer dan de helft van de opgerichte ondernemingen die btw-plichtig zijn in het Brussels gewest maken deel uit van gespecialiseerde, wetenschappelijke en technische sectoren (juridische sector, boekhouding, bedrijfsadvies, ...), bouwsector of handel. Daarnaast zijn er nog 3 andere sectoren die voorop lopen in de oprichting van ondernemingen in Brussel: de horeca, de informatie- en communicatiesector en de administratieve diensten en support. Deze drie sectoren zijn goed voor ongeveer een kwart van de opgerichte ondernemingen in Brussel.

In 2015 werden er het meeste nieuwe ondernemingen opgericht sinds 2008 met eind 2015 97.171 btw-plichtige ondernemingen met maatschappelijke zetel in het Brussels Gewest, ongeveer 602 btw-plichtige ondernemingen per km². 78 % van deze ondernemingen stellen geen bezoldigd personeel te werk. Dit hoge percentage van opgerichte ondernemingen gaat gepaard met een relatief hoger cijfer qua **stopzettingen van ondernemingen** die btw-plichtig zijn (9% tegenover 7% in Vlaanderen en 8% in Wallonië)². De **overleving na 5 jaar** van ondernemingen ligt in Brussel een weinig onder het Belgische gemiddelde (67% tegenover 70% in België).

Ondanks een sterke daling van het **risico op faillissement** bij kmo's in Brussel in de jongste 10 jaar (-25%), blijft dit risico erg hoog in vergelijking met de andere gewesten: 24% tegenover 12 à 13% in Vlaanderen en Wallonië (Bron: Graydon). 22% van de faillissementen in België betreft Brusselse ondernemingen en bijna 1 stopzetting op 4 in Brussel is het gevolg van een faillissement (tegenover 15% in België).

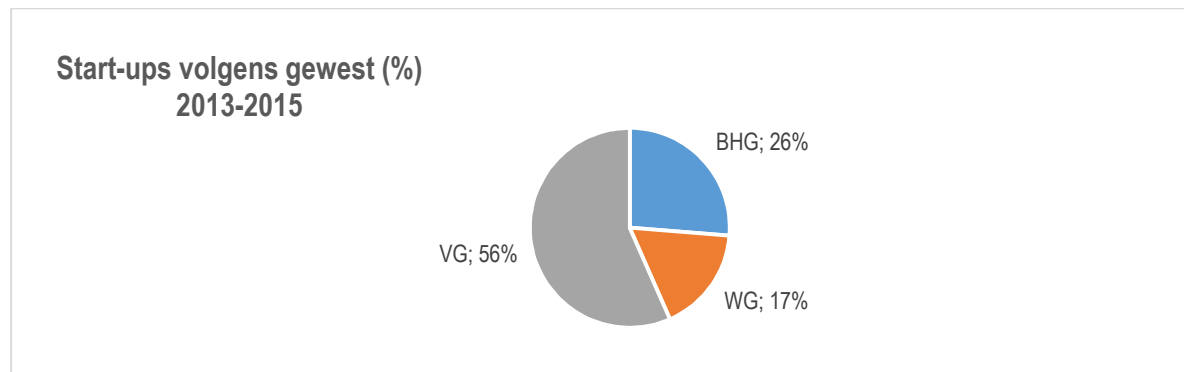
Afbeelding 3 : Indeling van de kmo's volgens risicoprofiel, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Graydon

² Wanneer een fysiek persoon een vennootschap wordt, stopt de eerste en wordt de tweede opgericht. De oprichtings/stopzettingspercentages zijn dus wat overschat.

Ook volgens Graydon is 41% van de eenmanszaken in Brussel jonger dan 4 jaar, tegenover 29 à 30% in Vlaanderen en Wallonië. Wat betreft kmo's met de rechtsvorm van een vennootschap, is het percentage ondernemingen jonger dan 4 jaar lichtjes hoger dan dat in de andere gewesten (28% tegenover 25% in de andere gewesten).

Ondernemingen zullen zich weliswaar altijd geografisch **verplaatsen** in functie van de opportuniteiten die zich aanbieden, maar de kenmerken van het Gewest zorgen voor een negatief migratiesaldo voor Brussel (451 ondernemingen in 2015). Het hoge aantal nieuw opgerichte ondernemingen in Brussel vangt echter de stopzettingen en het negatieve migratiesaldo op: het **nettosaldo is ruimschoots positief** (2.737 nieuwe ondernemingen opgericht in 2015).

Bij deze ondernemingen zijn er veel jonge vernieuwende ondernemingen (start-ups) met een groot groeipotentieel aangezien ze ¼ van de Belgische start-ups vertegenwoordigen. Brussel staat trouwens aan kop van de top 10 van de locaties voor start-ups in België (opnieuw voor Antwerpen of Luik).

Afbeelding 4 : Start-ups volgens gewest (%) 2013-2015 (Sirris – Datascouts)

In 5 jaar is de zelfstandige tewerkstelling in Brussel met 12,9% toegenomen tegenover 1,2% voor de arbeid in loondienst. Meer dan de helft van de tewerkstellingsgroei (55%) in deze periode stond op rekening van de zelfstandige tewerkstelling terwijl in Vlaanderen en Wallonië deze percentages respectievelijk 25% en 38% bedragen³

Dit bijzonder profiel van de Brusselse economie vraagt om ad hoc antwoorden op specifieke uitdagingen: de vele ondernemingen helpen groeien om meer economische meerwaarde te genereren, hen omkaderen tijdens kritieke periodes, hen een aantrekkelijk ecosysteem bieden zodat ze zich duurzaam in het Brussels Gewest zouden vestigen... stuk voor stuk pijlers waar de SBA concreet aan werkt.

Ten slotte moet ook het belang aangehaald worden van de zelfstandigen en de vrije beroepen in de economie van het Brussels Gewest. Een derde van de Brusselse zelfstandigen oefent een vrij beroep uit (waar het nationale gemiddelde 25% bedraagt). De vrije juridische (meer dan 7000 advocaten aan de Brusselse Balie) en boekhoudkundige beroepen (boekhouders, accountants, revisoren) spelen ook een vooraanstaande rol in de begeleiding van zelfstandigen en zko's zowel met een voorzichtigheids- en preventiedimensie als met een begeleidingsdimensie van groei en internationalisering.

³ Bron: BNB-ICN: berekening van het aantal tewerkgestelde personen volgens hoofdactiviteit

Een rationalisering van de economische instrumenten: de uitvoering van de SBA mogelijk maken

In het laatste trimester van 2015 besloot de Regering om **haar economische instrumenten te rationaliseren**. De organisatie van de instrumenten in drie pijlers naargelang van de aard van de aangeboden dienstverlening aan handelszaken en bedrijven moet zorgen voor een overzichtelijker publiek en privaat aanbod. De onderlinge interactie tussen publieke en private middelen is immers een belangrijke pijler van de hervorming.

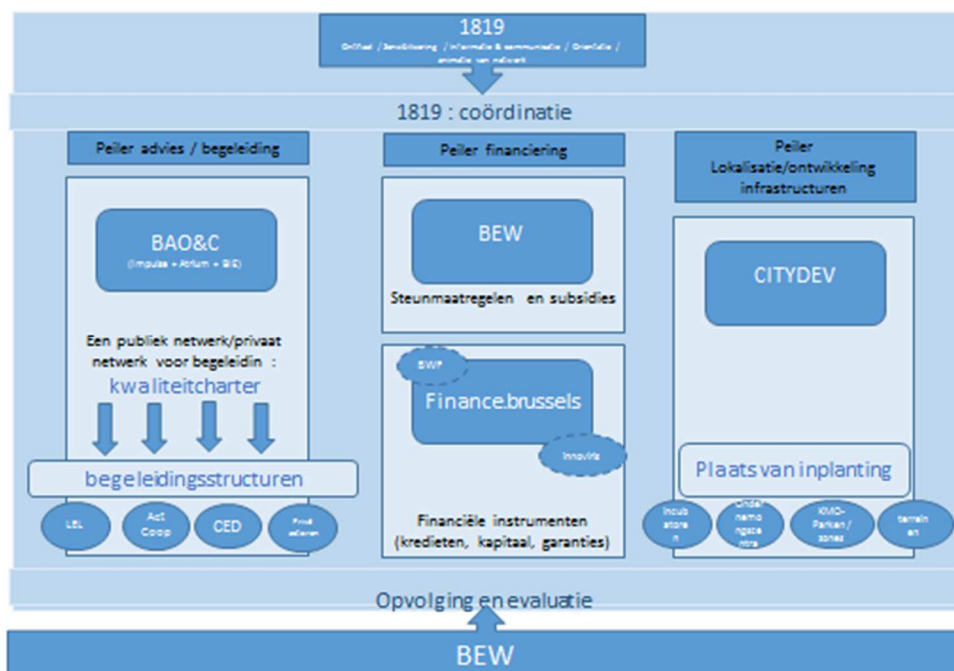
Hiertoe **werd ook de toekenning van facultatieve subsidies** hervormd, met name inzake begeleiding van de ondernemingen en sensibilisering voor het ondernemerschap, om zich ervan te verzekeren dat de door de private instanties gevoerde acties aansluiten op de gewestelijke strategie. Hiertoe ondertekenen de door het Gewest gesubsidieerde instanties een **kwaliteitscharter** dat de doelstellingen en verplichtingen met betrekking tot het deel uitmaken van een publiek/privaat begeleidingsnetwerk, vastlegt.

De coördinatie tussen de 3 polen is ook een sterke pijler van de hervorming om de ondernemer toe te laten om vlot "**wegwijs**" te raken in de brede waaier van aangeboden diensten.

De «**ondernemerspakketten**» die in het kader van de SBA (zie As 1) ontwikkeld worden, zijn een concrete vertaling van de ondersteuning op maat die het Gewest en zijn partners de ondernemers in functie van hun noden kunnen bijbrengen

Tot slot vormt, om het gewestelijke publieke en private aanbod overzichtelijk te maken, het portaal **1819 bij uitstek de unieke toegangsdeur** aangezien het als opdracht heeft om te verzekeren dat alle projectdragers goed onthaald en geïnformeerd worden, snel doorverwezen kunnen worden naar de instantie die hen oplossingen kan aanreiken, ondernemerschap gepromoot wordt en de instantienetwerken aangestuurd worden (loketten voor lokale economie, sensibilisering van jongeren of vrouwelijke ondernemers, begeleiding van ondernemingen).

Deze institutionele hervorming maakt integraal deel uit van de Small Business Act omdat ze een optimale dienst verzekert aan de ondernemers (zelfstandigen, handel, zko's, kmo's).

Afbeelding 5: Overzichtsschema van de rationalisering van de gewestelijke economische instrumenten die georganiseerd zijn in drie polen

Pijler 1: Een ondernemersvriendelijke omgeving creëren

De eerste pijler van de Brusselse SBA streeft ernaar om een omgeving te creëren waar het gunstig is om ondernemersactiviteiten te starten en verder uit te bouwen, zodat er een toegevoegde waarde ontstaat voor de Brusselaars op het vlak van werkgelegenheid en welvaartcreatie:

Deze pijler omvat **12 doelstellingen verspreid over vijf afdelingen**:

A. Informatie en sensibilisering

Doelstelling 1.1.: Toegang tot de informatie vereenvoudigen

Doelstelling 1.2.: Ondernemerszin promoten

B. Ondernemerspakketten (ondersteuning in de levenscyclus van de kmo's)

Doelstelling 1.3.: Een oprichtingssteunpakket

Doelstelling 1.4.: Een 'groei'-pakket

C. Ondersteuning in functie van de levenscyclus van de kmo's (vervolg)

Doelstelling 1.5.: Ondernemingen in moeilijkheden ondersteunen en faillissementen voorkomen

Doelstelling 1.6.: De 'doorstart' (tweede kans) aanmoedigen

Doelstelling 1.7.: Het 'overnemerschap' ontwikkelen en de overdracht vereenvoudigen

Doelstelling 1.8.: Een boost geven aan het ondernemerschap door gewestelijke fiscale hefbomen te activeren

D. Ondersteuning voor human resources-uitdagingen

Doelstelling 1. 9.: De toegang tot het beroep vereenvoudigen

Doelstelling 1.10: De werving en opleiding vereenvoudigen

E. Coherentie en complementariteit van de pro-kmodiensten

Doelstelling 1.11 De coherentie, multidisciplinariteit en complementariteit van de instanties versterken

E. Een gezonde concurrentie-omgeving

Doelstelling 1.12.: Misbruik en oneerlijke concurrentiesituaties controleren

Afdeling A. Informatie en bewustmaking

Doelstelling 1.1.: De toegang tot informatie vereenvoudigen

Huidige situatie

De 1819 is de universele fysieke, digitale en telefonische openbare toegangsdeur van al wie onderneemt in Brussel. De dienst 1819 wordt erkend als een sterke gewestelijke troef van Brussel om ondernemers, eenvoudig en snel toegang tot gecentraliseerde, neutrale en op maat gesneden informatie te bieden en helpt de gebruikers wegwijs te raken in de verschillende bestaande ondersteuningsdiensten. De website 1819 is een aanvulling op de telefoondienst door ondernemers thematische informatie te verstrekken en door hen in te lichten over de financiële steunmaatregelen en de begeleidingsmaatregelen. De site bevat een module die de gebruiker doorstuurt naar een honderdtal ondersteuningsdiensten, gefilterd op profiel, soort project en noden van de bezoeker (www.1819.brussels). In 2015, heeft de dienst 1819 bijna 5000 informatievragen en oriënteringsvragen behandeld waarvan bijna 40 % uitging van bestaande ondernemingen. Ondanks deze resultaten bleek uit uitwisselingen tijdens de Brussels Business Days dat veel kandidaat-ondernemers of ervaren ondernemers de al dan niet publieke ondersteuningsvoorzieningen waarop ze een beroep kunnen doen voor begeleiding (in het oprichtingsproces, voor het verkrijgen van financiering, bij het verkrijgen van stedenbouwkundige of milieuvergunningen, enz.) slecht kennen.

Visie 2019/2025

Een **overzichtelijke, meertalige, telefonische, via het internet vlot bereikbare, informatieverstrekking** over vaak gestelde vragen en Brusselse overheidsdiensten. De 1819 wordt nog altijd door alle Brusselse ondernemers (m/v) erkend als de ideale toegangspoort om te weten wat er voorhanden is en wat er in het Brussels Gewest beschikbaar is voor het ondernemerschap. Alle informatie over de essentiële vragen van de ondernemers (m/v) is vlot beschikbaar in de belangrijkste ondernemerstalen van het Gewest. Achter de dienst werkt een netwerk van publieke en private instanties aan het beheer van de dienst die de toegang van de ondernemers tot bestaande en goedgekeurde steunmaatregelen verbetert.

Maatregel 1 Versterking van de dienst 1819, unieke toegangsdeur voor de ondernemers

Het Gewest maakt werk van de verdere versterking van de dienst 1819 als unieke toegangsdeur voor toekomstige ondernemers tot centrale, neutrale en op maat gesneden informatie en die de ondernemers ook wegwijs maakt in de verschillende bestaande ondersteuningsdiensten.

Concreet houdt dit het volgende in:

- **een grotere responscapaciteit verzekeren**, aangepast aan de diversiteit van de Brusselse ondernemers: enerzijds door toegankelijke openingsuren en taaldienst (met name in het Engels) en een fysieke aanwezigheid op het gelijkvloers van het UNO-gebouw, anderzijds door de ontwikkeling van een "user friendly" mobiele applicatie. De applicatie werkt als een zoekmotor die de ondernemers doorverwijst naar de meest geschikte instanties naargelang van hun profiel, het project, de noden en de activiteitssector. Navigeren is nu eenvoudiger dankzij een degelijke infografie. De applicatie levert zoekresultaten over de bestaande steunmaatregelen gefilterd op profiel, ontwikkelingsstadium en activiteitssector.
- **het integreren van het concept ondernemersparcours**, gebaseerd op de verschillende etappes van de levenscyclus van de onderneming in het geheel van activiteiten en processen, om de categorieën van maatregelen die daarin thuishoren overzichtelijk weer te geven: informatie, opleiding, advies en begeleiding, financiering en subsidies en uiteindelijk locatiekeuze voor de activiteiten.
- **de oorspronkelijke en permanente opleiding** van de adviseurs 1819 verzekeren om een hoog kwaliteitsniveau in hun eerstelijnsopdracht te garanderen;
- **verder werk maken van de invoering van een partnernetwerk**. Dit maakt het mogelijk om een vlotte en permanente informatie-uitwisseling te verzekeren tussen de instanties die de ondernemers begeleiden **en om de nadruk te leggen op de kennismaking met** bevoorrechte private tussenpersonen van de ondernemers (banken, boekhouders, ondernemersloketten, federaties...);

- **de communicatie bij het ondernemerspubliek uitbreiden** en het gewestelijk imago versterken.
- instantie: 1819

Doelstelling 1.2.: Ondernemerszin promoten

Huidige situatie

Terwijl het de laagste ondernemersgraad van Europa heeft en in tegenstelling tot andere Gewesten, beschikte het Brussels Gewest nog niet over een strategie om jongeren warm te maken voor ondernemerszin.

Een eind 2015 opgestelde kadaster van de instanties die zich bezig houden met de sensibilisering voor ondernemerszin duidt 33 operatoren aan die 73 onderscheiden acties voorstellen, slechts 23 % van de acties worden gevoerd in de vorm van samenwerking. Toch zijn velen van deze acties complementair en zouden ze tot efficiëntere synergieën kunnen leiden.

Er bestaat geen enkele gesystematiseerde monitoring van de acties in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Uit deze vaststellingen blijkt dat er hier een opportuniteit ligt met betrekking tot het belang om de ondernemingsgraad van Brusselse jongeren te verhogen en het aantal jonge werkzoekenden terug te dringen. Het aantal jonge werkzoekenden in Brussel daalt 35 maanden na elkaar en is op zijn laagste peil sinds 1992. Het blijft wel nog te hoog (24,1 % in mei 2016). Brussel kent ook een groot aantal jongeren die niet werkzaam zijn, niet in opleiding zijn en geen stage lopen, « NEET »: Not in Employment, Education or Training): 17,5% van de jongeren van 15 tot 24 jaar ten opzichte van het Belgisch gemiddelde (12,2%).

Visie 2019/2025

In 2025 zal de meerderheid van de jongeren van het kwalificerend onderwijs en van opleiding in deeltijds onderwijs de mogelijkheid krijgen om minstens een praktische ervaring met het ondernemerschap op te doen. In 2025 zal het Gewest het huidige Belgisch gemiddelde op het vlak van NEET-gehalte ingehaald moeten hebben en het niveau 15 % bereikt hebben. In 2025, moet het Gewest het aantal nieuw opgerichte ondernemingen bij de jongeren jonger dan 35 jaar hebben opgetrokken.

Maatregel 2 Uitvoering van de gewestelijke sensibiliseringsstrategie voor ondernemerszin van jongeren.

Begin 2016 heeft het Gewest een sensibiliseringsstrategie van jongeren aangenomen. Deze strategie wordt **gecoördineerd door de dienst 1819** en is opgebouwd rond **3 actiepijlers**, gebaseerd op **een overkoepelend netwerk** van partners die zich bezig houden met ondernemerschap in Brussel.

Vanaf 2016 wordt er een netwerk gevormd dat alle instanties die zich rechtstreeks of onrechtstreeks bezighouden met de sensibilisering van Brusselse jongeren, bijeenbrengt. Het netwerk zal de rol spelen van een gewestelijke "think-tank" die de gewestelijke doelstellingen onderling op elkaar helpt afstemmen en de dialoog, uitwisselingen en het ontstaan van samenwerkingsprojecten stimuleert. De aanstuuringsrol van het netwerk wordt verzekerd door 1819. De uitdaging bestaat erin om te verzekeren dat alle betrokken instanties met elkaar in dialoog treden, goede praktijken uitwisselen en stapsgewijs hun acties afstemmen op gezamenlijke doelstellingen, bepaald in de gewestelijke strategie.

Elke pijler heeft een specifieke doelgroep en bevat verschillende acties.

De vanaf 2016 uitgerolde strategie streeft de volgende doelstellingen na:

1. De ondernemerscultuur verspreiden en vulgariseren bij Brusselse jongeren (pijler 1): acties vooraf om de jongeren en hun contactpersonen breed te sensibiliseren
2. De verwerving van ondernemerskennis en competenties bevorderen en ondersteunen (pijler 2): programma's die de jongeren de kans bieden om ondernemerservaring op te doen

3. De stap naar ondernemerschap, die toelaat om de wil tot ondernemen op korte termijn waar te maken (pijler 3), bevorderen.

Sommige acties zullen vooral gericht zijn op de kwalificerende onderwijsrichtingen, de beroepsopleiding, de hogescholen en op de docenten, begeleiders en arbeidsconsulenten. Deze laatste laten toe om de duurzaamheid en de bestending van de ontplooidde inspanningen te garanderen. Er wordt een bijzondere aandacht besteed aan de verwerking van de prioriteiten van de Brusselse GBV en van de Strategie 2025. Er worden zoveel mogelijk links gelegd met bestaande initiatieven, waardoor de middelen van verschillende bronnen en verschillende beleidsplannen, in bijzonderheid werkgelegenheid en opleiding, met elkaar gecombineerd kunnen worden.

De uitvoering van de strategie berust op de volgende acties:

- **De regelmatige actualisering van de cartografie van de instanties en van de uitgerolde acties** in het Brussels Gewest
- **Verspreiding en vulgarisering van de ondernemerscultuur.:** acties bij jongeren en de verschillende tussenpersonen (met name de docenten en schooldirecteurs) om hen te informeren en te sensibiliseren over waar het allemaal om draait bij het oprichten van een onderneming om de mythe rond het ondernemerschap te ontcrachten. Het is ook de bedoeling om hen kennis te laten maken met de brede waaier aan ondernemersmodellen: klassiek ondernemerschap, sociaal ondernemerschap, intra-ondernemerschap en overnemerschap, 'gedeelde ondernemingen' (ondernemerscoöperatieven), circulaire economie. Het komt er ook op aan om mislukte ondernemingen te relativeren en op te waarderen en om ondernemers te stimuleren om de rol van ambassadeur van het ondernemerschap te spelen ten opzichte van jongeren.
- **het jaarlijks uitschrijven van projectoproepen**, wat de instanties toelaat om te beantwoorden aan de specifieke noden die het Gewest heeft vastgelegd en zo nauw mogelijk aan te sluiten op de Brusselse strategie. De eerste oproep werd uitgeschreven in de lente 2016. De gekozen projecten richten zich zowel tot schoolgaande, niet-schoolgaande jongeren als tot hun begeleiders. De klemtoon ligt op kwalificerende onderwijsrichtingen, beroepsopleiding, hogescholen.
- De jongeren met een ondernemingsproject moeten de **kans krijgen om toegang te hebben tot een aangepaste en coherente begeleiding op de weg naar de oprichting van een onderneming**. Dit zal ervoor zorgen dat de sensibiliseringsacties ook in de praktijk omgezet worden en leiden tot het oprichten van een onderneming. Het Gewest biedt oprichtingsvoorzieningen aan die aangepast zijn aan de noden van jongeren met een ondernemingsproject, los van hun opleidingstraject. Hiertoe wordt er ook gedacht aan de samenhang met de begeleidingsvoorzieningen voor de oprichting van een onderneming in Brussel:
 - Aanpassing van de communicatie van 1819 om jongeren beter te bereiken en te informeren;
 - Organisatie van opleidingen voor de consulenten van de begeleidingsstructuren om beter te beantwoorden aan de noden van de jongeren
 - Ontwikkeling voor een jonger publiek van bepaalde programma's om projecten op touw te zetten (Boost Camp, Co-entrepreneurs Weekend).
 - Oprichting van een netwerk van co-workingruimtes, bedrijvencentra en "youth-friendly" incubatoren
 - Inschakeling van jongeren met interesse voor het ondernemerschap in de netwerkactiviteiten

Instanties: deze maatregel wordt aangestuurd door 1819 als coördinator van de strategie, in samenwerking met de verschillende instanties (bijv. de huisvestingspool (citydev) voor het netwerk van coworkingruimtes. Deze maatregel wordt begroot in het basisbudget van impulse.brussels voor de eerste twee pijlers en in de middelen voor de facultatieve subsidies die beschikbaar zijn voor verenigingen om de jaarlijkse projectoproepen over dit onderwerp te financieren.

Afdeling B. Ondernemerspakketten (oprichting en groei)

Een groot aantal instanties houden zich actief bezig met de begeleiding van ondernemingen. Dit was de motivatie voor de beslissing van de Regering om **haar economische instrumenten te rationaliseren** in 2015 door de instanties te organiseren rond **3 disciplines: het advies en de begeleiding, de financiering en de locatiekeuze** (zie inleidende afdeling "SBA en rationalisering van de Brusselse economische instrumenten").

De diensten die deze verschillende publieke en private instanties aanbieden, zijn opgebouwd rond de **levenscyclus van de onderneming** om te verzekeren dat het Gewest een antwoord biedt op de noden van de ondernemers, ongeacht het ontwikkelingsstadium waarin hun onderneming zich bevindt. Het dienstenaanbod voor de ondernemingen is echter weinig overzichtelijk en vertoont ook bepaalde gebreken. Vandaag is de ondersteuning voor ondernemingen bijvoorbeeld meer gericht op de oprichtingsfase dan op andere fasen van de levenscyclus van de onderneming.

Het Gewest gaat via de SBA zijn steunvoorzieningen voor ondernemers in de verschillende stadia van de levenscyclus van een onderneming verbeteren en vervolledigen.

Er worden vier "pakketten" uitgebouwd om het werk van de ondernemers (m/v) te bevorderen:

1. Een oprichtingssteunpakket voor startende ondernemers
2. Een groeipakket;
3. Een pakket voor ondernemers in moeilijkheden en ondernemers die een 'doorstart' maken (herkansing)
4. Een pakket voor het overnemerschap en de overdracht van ondernemingen

Deze afdeling stelt de ondernemerspakketten voor, die opgebouwd zullen worden op basis van de bestaande acties van Brusselse publieke en private instanties. Het is hierbij de bedoeling om te beschikken over een volledig aanbod dat gericht is op oprichting, groei, doorstart na moeilijkheden (met dezelfde activiteit of met een andere activiteit) en overnemerschap of overdracht van ondernemingen.

Doelstelling 1.3.: Een oprichtingssteunpakket voor ondernemers

Huidige situatie

Het Gewest beschikt over een groot aantal ondersteuningsmaatregelen die beantwoorden aan verschillende noden van ondernemers die een bedrijf oprichten. Het Gewest communiceert over deze maatregelen via het uniek loket 1819 dat beschikt over een wizard die toegang verschaft tot de nodige maatregelen.⁴

Visie 2019/2025

In 2017 zal het Gewest zijn ondersteuningsaanbod voor ondernemerschap aangevuld en overzichtelijker gemaakt hebben voor de kandidaat-ondernemers via de uitwerking van een ondernemerspakket. Een groeiend deel ondernemers erkent de toegevoegde waarde van de publieke "partner" in netwerk samenwerkt met private instanties om de ontwikkeling van hun ondernemingsprojecten te versnellen en te verbeteren.

Het pakket wordt op verschillende niveaus uitgebouwd om verschillende kandidaat-ondernemers te ondersteunen in functie van hun noden en potentieel voor de Brusselse economische ontwikkeling.

Het systeem is eenvoudig voor de ondernemer: elke Brusselse kandidaat-ondernemer kan snel de maatregelen terugvinden die hem of haar ter beschikking worden gesteld om zijn of haar project te ondersteunen en wordt snel, adequaat en soepel ondersteund. Een netwerk aan publieke, parapublieke en private instanties wordt gecoördineerd om de maatregelen die samen een samenhangend geheel vormen concreet vorm te geven. Ze worden beoordeeld om kwaliteitsdiensten

⁴ Een wizard-software is een gebruiksvriendelijke interface voor de gebruiker die deze laatste een aantal vragen of dialoogvensters voorstelt om hem of haar zo naar de nuttige informatie te leiden.

te verzekeren en hun coördinatie is opgebouwd rond het Nieuwe Agentschap Ondernemen en Handel.

Tussen 2016 en 2018 heeft het werk rond het pakket een kwalitatieve sprong voorwaarts mogelijk gemaakt op het vlak van samenhang en continuüm tussen de rechtstreeks of onrechtstreeks door het Gewest gefinancierde ondersteuningsactiviteiten voor ondernemers (via de basisopdracht van de gewestelijke begeleidingspool, de facultatieve subsidies toegekend aan diverse private partners, de preactiviteitssteunmaatregelen). Tussen 2017 en 2018 maakt de communicatie over dit pakket het mogelijk om de communicatie over de publieke begeleidingsdiensten, die vaak efficiënt werken en een aanvulling vormen op de private initiatieven, maar ook miskend en onderschat worden, te verbeteren.

In 2019 heeft het Gewest de eerste werkingsjaren van het ondernemerspakket, waar verschillende honderden kandidaat-ondernemers (m/v) baat bij hebben gehad, beoordeeld. Op basis van deze beoordeling kan het een versie 2.0 van dit pakket ontwikkelen en/of er de draagwijdte van uitbreiden.

Maatregel 3 Ontwikkeling van het oprichtingssteunpakket

Het Gewest ontwikkelt een oprichtingssteunpakket dat een coherent en volledig aanbod aan informatie-, begeleidings-, financierings-, huisvestings- en netwerkinschakelingsmaatregelen bevat. Vanaf 2017 wordt het gewestelijk ondersteuningsaanbod voor ondernemerschap verbeterd en aangevuld.

Het pakket is opgebouwd uit **drie niveaus**: zie afbeelding 2 (volgende pagina).

- Elk niveau bevat een aantal onderscheiden maatregelen.
- Elk niveau geniet van alle mogelijkheden van de voorgaande niveaus.
- Alles wordt verstrekt door publieke, parapublieke of private **instanties** die gesubsidieerd worden **en die op de kwaliteit van hun werk beoordeeld worden**.
- Specifieke indeling van de **handels** projecten (pakket 'Open' van Atrium)
- **Er zijn uithangborden op elke verdieping** (selectieve toegang, behalve voor de 'universele' versie van het pakket, op basis van te verduidelijken voorwaarden).

Afbeelding 6: Brussels ondernemerssteunpakket voor de oprichting

Het universele pakket (opkomende/vooractiviteit) bevat met name de volgende elementen:

- **INFORMATIE EN OPLEIDING**
 - De toegang tot een online “**emergentietest**” (een tool die toelaat om het ondernemersprofiel en de kwaliteit van het ondernemingsproject zelf te beoordelen).
 - De toegang tot de **workshops** “StartEssentials” van het netwerk 1819 (sessies over de “te beheersen essentials” om goed te ondernemen);
 - De toegang tot **online kmo-beheersmiddelen** voor en na oprichting (wikipreneur, ecobox)
- **AANWERVING**
 - **Steunmaatregelen voor tewerkstelling** om nieuwe medewerkers werkzoekenden onder voordelige voorwaarden aan te werven en/of op te leiden;⁵
 - **De ondersteuning voor de aanwerving** van nieuwe medewerkers met op maat gemaakte verbintenisoplossingen (steun bij de gratis preselectie van de kandidaten, advies voor alles wat betrekking heeft op de steunmaatregelen voor tewerkstelling;

Het oprichtingssteunpakket bevat:

- Elementen van het universeel pakket;
- **BEGELEIDING**
 - Een **collectieve trimestriële opvolging**;
 - Toegang tot **begeleidingssystemen** via ondersteuning van consultants of mentors (opbouw van businessplan, financiële plannen), via gesubsidieerde steun aan openbare en private instanties.
 - **De toegang tot mentoraatsystemen in het bijzonder voor bepaalde doelpublieken is voorzien (zie Maatregel 43 en Maatregel 46);**
 -
 - **De steun bij de commerciële positionering en de inrichting van de verkooppunten**
 - De gerichtheid op de Brusselse publieke en private ondernemersnetwerken (clusters, ...) en de inschakeling in de mentoraatformules;
 - Een steun voor **internationalisering**.
- **HUISVESTING**
 - De toegang tot **coworking-cheques** (zie focus hieronder)
 - Verschillende diensten zoals steun voor de ideale locatie van de onderneming of de handelszaak, steun bij de indiening van aanvragen voor stedenbouwkundige vergunningen of milieuvergunningen die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de activiteit;
- **FINANCIERING**
 - De steun bij de opstelling van een **financieringsplan en een businessplan**;
 - De steun bij het zoeken naar financiering (leningen, equity, waarborgen);
 - De toegang tot een **'pro-Deoboekhouddienst'**;⁶
 - De toegang tot een **overgangspremie** tussen werkloosheid en zelfstandig ondernemerschap (zie maatregel 47) of tot **'beveiligde' opstartvoorziening** in activiteitencoöperatieven (zie maatregel 48), voor de ‘zelftewerkgestelde’ werkzoekenden;
 - De toegang tot de **pre-activiteitssteunmaatregelen** (subsidie voor raadplegingskosten verbonden aan de oprichting);

⁵ Twee formules zijn bijzonder nuttig voor ondernemingen in opstartfase die hun aanwerving proberen te beveiligen: 1° de aanwervingsformule van jongeren via de overgangsstages in bedrijven (OSB, toekomstige PEP) en ; 2° de opleidingsformule van een werkzoekende in functie van de noden van de onderneming, met de Individuele Beroepsopleiding (IBO).

⁶ Er is een pro-Deoboekhouddienst beschikbaar voor alle Brusselse startende ondernemers die dat wensen. Deze dienst laat toe toekomstige ondernemers te sensibiliseren voor het belang van een kwaliteitsvolle samenwerking met zijn of haar boekhouder. Het Gewest wenst een stapje verder te gaan en overweegt de mogelijkheid om een financiële incentive te creëren die een dergelijke kwaliteitsvolle samenwerking aanmoedigt want deze is essentieel om de kansen op succes van de kandidaat-ondernemers te verhogen. Het Gewest organiseert bovendien een opleiding voor professionele Brusselse boekhouders over de beheersmiddelen die het aanbeveelt en hanteert; over de ondernemersvriendelijke attitudes; en over strategieën om een financieringsdossier tot een goed einde te brengen (zie Maatregel 27 van het Hoofdstuk financiering).

Het **steunpakket voor 'high potential' starters** omvat:

- De elementen van het oprichtingssteunpakket;
- BEGELEIDING
 - Een **reeks individuele coaching-sessies**;
 - Een geïndividualiseerde ondersteuning voor het **opstellen van financieringsdossiers**;
 - Een trimestriële **opvolgingsvergadering na oprichting**;
- BEGELEIDING/FINANCIERING/AANWERVING en HUISVESTING
 - De ondersteuning door een **multidisciplinair team** van de drie gewestelijke publieke polen (begeleiding, financiering en huisvesting) en Actiris, dat rond het project is bijeengebracht;

Focus: Het systeem van co-working-cheques

Het isolement is in het algemeen nefast voor de oprichting van een onderneming, die in grote mate afhangt van ontmoetingen die ontwikkeling en business met zich meebrengen. Het behoren tot een dynamisch ecosysteem is een gekende ontwikkelingsversneller van projecten.

Het Gewest voert in 2016-17 een systeem met co-working-cheques in om oprichters aan te moedigen om 6 maanden oprichting in co-working te volgen. Het systeem biedt 2 gratis maanden aan in een co-working space (one shot) op voorwaarde dat de ondernemer (m/v) 2 andere maanden co-financiert en erop toeziet dat hij de voorwaarden schept om de ruimtebeheerders eveneens 2 maanden het peterschap te doen waarnemen door de bestaande partnerships te systematiseren die gratis periodes of voordeeltarieven aan bepaalde ondernemers (bijvoorbeeld laureaten van wedstrijden) aanbieden. en een zaalbeheerder vindt die ook 2 maanden sponsort. De co-working kan plaatsvinden in bedrijvencentra, in incubatoren of openbare of private co-workingruimtes

Doelstelling 1.4.: "Groeï"-pakket voor high potential ondernemingen

Bestaande toestand

Het Brussels Gewest ondersteunt zowel kmo's die opgericht worden (start-ups) als ondernemingen die verder doorgroeien of die het moeilijk hebben. Met meer dan 11.000 nieuwe ondernemingen per jaar, ging er de laatste 5 jaar extra aandacht uit naar de start-ups, met een veelvoud aan initiatieven om nieuwe ondernemers te ondersteunen. Dit segment wordt trouwens voor sommigen gepercipieerd als een echte markt, zoals blijkt uit een zich snel ontwikkelend privé-aanbod. Sinds kort ziet men trouwens een groeiend aantal privé-initiatieven voor de incubatie van start-ups met nieuwe methodes verschijnen, zoals Startup Factory of Barefoot Studio.

In vergelijking is het aantal start-ups met voldoende groei om na een paar jaar enkele tientallen jobs te creëren relatief beperkt. Ook andere ondernemingen kunnen een groeipotentieel hebben (overdracht, wijziging op de markt, verandering van koers, enzovoort) dat soms wordt onderschat.

Wat start-ups betreft: volgens de OESO vertegenwoordigen zij 6% van de jonge ondernemingen in België (< 2 jaar)⁷. Nochtans dragen ze tijdens de post-creatieperiode (3 jaar) voor 43% bij tot de netto jobcreatie bij jonge ondernemingen. Het aantal Brusselse start-ups jonger dan 2 jaar wordt op minstens 700 geschat. Het is cruciaal om deze ondernemingen in groei te identificeren, ondersteunen en in Brussel te verankeren om de jobcreatie te bevorderen.⁸ In België stellen deze start-ups gemiddeld 7,3 mensen te werk. Dat is ongeveer 6 minder dan het Europees gemiddelde (12,9).⁹

Al is 23% van de Belgische start-ups Brussels, toch ontbreekt het in het BHG aan **start-ups met zeer sterke groei**. Een indicator om deze ondernemingen te identificeren is het ophalen van fondsen van minstens 1 miljoen euro om hun groei te financieren (in september 2015 voldeden nog maar 4 ondernemingen aan dit criterium sedert het begin van dat jaar).

Het Gewest heeft al wat ervaring om de basis te leggen voor een sterkere ambitie rond deze groei-uitdaging. Jaarlijks begeleidt Atrium de opening van meer dan 70 innoverende handelszaken, terwijl impulse.brussels een dertigtal ondernemers in 'farming'¹⁰-modus volgt samen met een vijftigtal 'grote prioritaire dossiers' om ondernemingen te ondersteunen rond vragen over vergunningen, locatie, het zoeken naar financiering, enz. De opbouw van de gewestelijke instrumenten in drie gewestelijke polen (begeleiding, financiering en huisvesting) maakt het mogelijk om ploegen gericht te laten werken op prioritaire opdrachten en om deze openbare dienstverlening, erkend als een aanvulling op de privé-initiatieven, beter bekend te maken.

Visie 2019/2025

In 2019, zal het Gewest uitgerust zijn om de groei van de bestaande kmo's met potentieel voor een significante verdere ontwikkeling, inclusief op het vlak van jobcreatie, mits voldoende inzet en competenties van een beperkt aantal gewestelijke instanties, te begeleiden. In 2025, zou het groeipakket bijgedragen kunnen hebben tot de creatie van ongeveer 1000 jobs.

Maatregelen

Maatregel 4 "Groeï"-pakket voor high potential ondernemingen

Het Gewest ontwikkelt een groei-pakket om ondernemingen met een high potential voor het Gewest te ondersteunen. Het kan hierbij zowel gaan om ondernemingen die al meerdere jaren bestaan maar die wensen te opteren voor een duidelijk groeiscenario, als om relatief nieuwe ondernemingen, waarbij deze laatste zonder begeleiding of in het kader van een oprichtingsondernemerspakket opgericht

⁷ The dynamics of employment growth, 2014

⁸ Raming op basis van het aandeel van jonge ondernemingen van minder dan 2 jaar in het geheel van de actieve ondernemingen in België en van het groeiende aandeel start-ups in de jonge ondernemingen in België. Percentages die voorgesteld werden in de studie «The Dynamics of Employment Growth», 2014, OESO.

⁹ Dit wordt echter naar boven getrokken door de veel hogere prestaties van Duitsland (17,4), het Verenigd Koninkrijk (14,1) en, in mindere mate Frankrijk (11,5) (Bron : European Start-up Monitor, 2015 ; emplois : fondateurs et salariés).

¹⁰ Een 'gefamde' onderneming is een innoverende onderneming met veel groeipotentieel voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BC en jobs) en waarvoor impulse een betekenisvolle rol kan spelen bij de oprichting en/of ontwikkeling. Deze onderneming moet tot één van de drie voor het Gewest prioritaire sectoren behoren: de Green Technologies, inclusief Duurzaam Bouwen, de Life Technologies en ICT.

zouden kunnen worden (deze start-ups zouden dan van het oprichtingspakket naar het groei-pakket overstappen).

Dit pakket bevat de volgende elementen:

- 1° een **screening** van de bestaande situatie van de onderneming;
- 2° de **ontwikkeling van een overlegd groeiplan** dat toelaat om de onderneming te richten op de partners die meest geschikt zijn om bij te dragen tot de realisatie van het project;
- 3° een **gepersonaliseerd begeleidingsparcours met de steun van gespecialiseerde private deskundigen** (waarvan de kosten gecofinancierd zouden worden);
- 4° een **vereenvoudigde toegang tot gewestelijke steunmaatregelen voor economische expansie**. De steunmaatregel voor de aanwerving van profielen die de kmo's met high potential helpen groeien, zal meer in het bijzonder gebruikt worden;
- 5° een vereenvoudigde **toegang tot groeibevorderlijke financieringsvoorzieningen**, via ondersteuning bij de samenstelling van financieringsdossiers, maar ook een vereenvoudigde toegang tot aangepaste producten van de financieringspool, inclusief de projecten voor co-investeringsfondsen en de pre-seed funding-fondsen (*Zie maatregel 29 en maatregel 30 van het hoofdstuk Financiering*);
- 6° de **ondersteuning door een multidisciplinair team** van de drie gewestelijke publieke polen (begeleiding, financiering en huisvesting) die rond het project worden bijeengebracht om de verschillende prioritaire behoeften te ondersteunen (locatie, internationalisering, toegang tot financiering, digitale strategie van de handelszaken, merkuitbreidingsstrategieën, enz.);
- 7° **bevoorrechte ondersteuning van de rekruteringsdiensten van Actiris voor alles wat betrekking heeft op tewerkstelling** (aanwerving, informatie over premies en tewerkstellingsmaatregelen om de loonkosten te verminderen, organisatie van jobdatings, enz.) waarbij deze als "Key Accounts" worden beschouwd.

Het project zet in op de complementariteit van de publieke en private instanties en speelt een **publiek/privaat groei-netwerk van begeleiders** uit, om de troeven van elke instantie zo goed mogelijk te benutten. Dit netwerk voor de ondersteuning van de groei van de Brusselse high potential-ondernemingen en voor de uitvoering van het 'scale up'-pakket zal een onderdeel vormen van het gewestelijk agentschap ondernemen en handel.

Het project zou, op het vlak van de selectie van kandidaten, kunnen werken met een oproep tot kandidaatstellingen, met een proactieve rol voor sectorale clusters en een evaluatie door externe deskundigen.¹¹

Uitvoering van de verschillende pakket-formules:

- **A. Conceptuele ontwikkeling.** Het nieuwe agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en samenbrengt) is belast met het voorstellen, samen met de financierings- en huisvestingspolen en met Actiris en Brussel Opleiding en de VDAB Brussel - elke instantie voor zijn bevoegdheden - van een verder uitgewerkte versie van de ondernemerspakketten die schetsmatig zijn vermeld in de SBA. Een werkgroep met deze instanties en het Begeleidingsnetwerk zal hierin betrokken worden.¹²

¹¹ Naar analogie van wat het netwerk ondernemen doet die kandidaten met veel groeipotentieel selecteert en hen laat genieten van een gepersonaliseerde coaching met een ervaren ondernemer (mentoring) cfr <http://reseau-entreprendre-bruxelles.org/accompagnement-> R 225 225

¹² Voor de oprichtingssteunpakketten bevat de uitgewerkte versie 1° de maatregelen die werden opgelijst in de onderhavige presentatie; 2° de precieze doelgroep voor de verschillende stadia; 3° de toegangsvoorwaarden tot de verschillende stadia; 4° de vrije en flexibele deelname aan de aangeboden maatregelen of de voorwaarden van deelname aan een minimum aantal maatregelen (wanneer deze deelname noodzakelijk is om het succesgehalte te verhogen); 5° de symbolische financiële bijdrage die wordt gevraagd voor de verschillende stadia; en 6° de eventuele behoeften aan de ontwikkeling van nieuwe instrumenten. Een vrijstellingsmogelijkheid

- **B. Coördinatie van de uitvoering.** 1819 zal, in samenwerking met de gewestelijke begeleidingspool, op basis van het kadaster van de publieke begeleidingsaanbod,¹³ een actualisering opmaken van de stand van zaken van de door de gesubsidieerde instanties reeds georganiseerde activiteiten om de samenwerkingsmogelijkheden van deze gesubsidieerde instanties bij de uitvoering van de verschillende pakketten te onderzoeken.¹⁴
- **C. Budgettaire modellering** De gewestelijke begeleidingspool werkt mee met Brussel Economie Werkgelegenheid om het aantal begunstigden van de gesubsidieerde programma's in 2014-2016 in te schatten, om zo te anticiperen op de vragen over de maatregelen van het pakket en de gesubsidieerde instanties die kunnen beantwoorden aan bepaalde elementen van het pakket.

Instanties: 1819, nieuw agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en samenbrengt) + financieringspool en huisvestingspool, Actiris en Brussel-Opleiding en de VDAB Brussel.

is voorzien voor sommige prioritaire groepen om doelgroepen positief te kunnen discrimineren. Atrium zet zijn 'Open'-pakket verder dat de "handels"-versie is van het oprichtingspakket. Voor het groei-pakket; het project bevat een identificatiemethodologie van de doelgroep-kmo's (meer bepaald gebaseerd op de huidige criteria voor ondernemingen met gewestelijk potentieel) een modellering van de budgetbehoeften, een raming van de economische impact op 3 tot 5 jaar, de samenwerkingsmodaliteiten met de andere polen, de clusters en de private instanties van het netwerk 1819 of andere, de financiële bijdragemodaliteiten van de begunstigde kmo's, en de manier waarop dit project de huidige begeleiding van groeidossiers opneemt of deze vervangt (timing van haalbaarheidsstudie: eind 2016) .

¹³ Kadaster dat werd uitgewerkt in het kader van de projectoproep "begeleiding van de ondernemingen" waarin alle vandaag aangeboden overheidsdiensten zijn opgenomen. Zie <http://www.werk-economie-emploi.irisnet.be/nl/accompagnement-entrepreneuriat>

¹⁴ De opname van de maatregelen die niet georganiseerd worden door het gewestelijk begeleidingspool in de refertebestekken van de gesubsidieerde partners van de dienst 1819 wordt ook overwogen. De begunstigden worden ingeschreven in een gewestelijk instrument voor opvolging van de oprichters.

Afdeling C. Ondersteuning in de levenscyclus van de kmo's (vervolg)

Doelstelling 1.5.: Ondernemingen in moeilijkheden ondersteunen en faillissementen voorkomen

Situatie in 2016

In Brussel bedraagt het overlevingsgehalte van de ondernemingen 66,5 %, wat betekent dat één onderneming op drie na 5 jaar niet meer bestaat. In 2015 telde het Brussels Gewest 2142 faillissementen.

Het Gewest ondersteunt sinds een tiental jaar het Centrum voor Ondernemingen in Moeilijkheden (COM) dat ondernemers bijstaat die een beroep doen op zijn diensten.

Visie 2019/2025

In 2025 heeft het Gewest het aantal faillissementen op 3/5 jaar met 25 % verminderd, waardoor ook de werkgelegenheid in de kmo's kon bewaard blijven door de stabilisering van de bestaande ondernemingen. Daarom werd er een groot deel van de Brusselse ondernemers gesensibiliseerd over de belangrijkste factoren die toelaten om te anticiperen op problemen, met name dankzij post-oprichtingsinstrumenten. Ze worden snel doorverwezen naar de relevante publieke of private instanties dankzij de werking van een actief partnernetwerk met duidelijk omlijnde competenties, ondersteund met gemeenschappelijke werkinstrumenten en ondersteuning op het vlak van begeleiding van ondernemers in moeilijkheden.

Maatregel 5 "Doorstart/herkansing-pakketten" en "overnemerschap / overdracht-pakketten".

Eenmaal de "oprichtingssteunpakketten" en "groeipakketten" ontwikkeld en operationeel zijn, zal het Gewest in een tweede fase pakketten ontwikkelen voor twee andere fasen van de levenscyclus van een onderneming, zodat de legislatuur kan worden afgerond met een volledig en versterkt aanbod. Deze twee pakketten zijn dus:

1. Een pakket voor ondernemers in moeilijkheden en ondernemers die een 'doorstart' maken (herkansing)
2. Een pakket voor het overnemerschap en de overdracht van ondernemingen

Maatregel 6 Ondersteuning aan kmo's in moeilijkheden: bestendiging van het Centrum voor Ondernemingen in Moeilijkheden

Het Gewest steunt sinds zes jaar het werk van het Centrum voor Ondernemingen in moeilijkheden, een initiatief van Beci, dat professionele ondersteuning biedt aan ondernemingen die met verschillende problemen geconfronteerd worden. Ongeveer 2000 ondernemers maken hier jaarlijks gebruik van, waarvan 80 % voor moeilijkheden van juridische aard, en 50 % via de dienst 1819. De gebruikers van de diensten van het COM zijn steeds meer uiteenlopend, zowel op het vlak van opleiding (met een sterke verhouding hoogopgeleiden) als qua soort onderneming (inclusief ondernemingen van minder dan vier jaar oud).

Bij zijn beslissingen over de rationalisering van de economische instrumenten, heeft het Gewest zich geëngageerd om de opdracht van het COM via een meerjarenovereenkomst te bestendigen. De interventiedomeinen hebben betrekking op de voortzetting van de basisondersteuningsopdracht bij het beheer van de problemen waarmee ondernemingen te kampen krijgen, een eventueel ondersteunende taak in dienst van andere instanties en een eventuele bijdrage aan de actieve preventie van ondernemingen in moeilijkheden. Er zijn verschillende mogelijke ontwikkelingsscenario's van de samenwerking met het COM: de ontwikkeling van een transversale interventie-taskforce voor ondernemingen met hoog economisch potentieel; de sponsoring door senioren en bedrijfsleiders van het Beci netwerk van vrijwilligers en de uitrol van het microkrediet voor een doorstart. Daarnaast ontwikkelt het COM in 2016 nuttige **tools** voor zijn opdracht (business plan voor doorstart, eenvoudige berekeningsinstrumenten van de kostprijs van een goed of van een product, enz.) dankzij Europese fondsen.

Instanties: Minister van Economie, COM

Opmerking: andere instanties stellen diensten voor aan ondernemingen in moeilijkheden en hun projecten kunnen in 2016 overheidssubsidies verkrijgen in het kader van de projectoproep "begeleiding voor ondernemerschap" na analyse van de complementariteit van het project.

Maatregel 7 Ontwikkeling van instrumenten om ondernemingen in moeilijkheden op te sporen

Het Gewest zal zich uitrusten met systemen voor detectie en actieve preventie van ondernemingen in moeilijkheden. Deze systemen zouden maatregelen kunnen bevatten zoals data mining (in een kader van open data om ondernemingen in moeilijkheden vroeg genoeg op te sporen en hen de bestaande gewestelijke diensten die hen het bet kunnen helpen, aan te bieden); of proefprojecten (zoals de cel Beheer en innovatie van de Confederatie Bouw).¹⁵ Een versterking van de banden met de onderzoekskamers van de Rechtbanken van Koophandel van Brussel (gelinkt aan de dataflow) zou ervoor kunnen zorgen dat de gegevens over de Brusselse ondernemingen gedeeld worden.¹⁶ Dit om de problemen zo vroeg mogelijk op te sporen en gepaste oplossingen te vinden via de wet op de continuïteit van de ondernemingen.

Instanties: Minister van Economie, relevante en belanghebbende privé-instanties, gewestelijke begeleidingspool

¹⁵ De doelstelling van de cel is om de concurrentiekracht te verhogen via een individuele begeleiding op maat; en om ondernemingen in moeilijkheden in de bouwsector erg vroeg op te sporen. Deze ondernemingen krijgen dan ook een individuele begeleiding om de interne organisatie van de onderneming, zijn strategie te verbeteren, tijd te winnen, de administratieve rompslomp te verminderen, en om zo de huidige en toekomstige ontwikkeling van de onderneming te ontwikkelen.

¹⁶ De wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de onderneming geeft aan (artikel 12) dat de rechtbank « rechtbank de verzamelde gegevens kan uitwisselen met de overheidsinstellingen of particuliere instellingen die door de bevoegde overheid zijn aangewezen of erkend om ondernemingen in moeilijkheden te begeleiden ».Zie

http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&table_name=loi&cn=2009013133

Doelstelling 1.6.: De 'doorstart' aanmoedigen

Situatie in 2016

Een ruime meerderheid van de ondernemers die het COM heeft ontmoet, wil kunnen beschikken over een - soms bescheiden - financiële ondersteuning om hun activiteit in goede omstandigheden opnieuw op te starten of een nieuwe activiteit te beginnen om hun onderneming te bestendigen. Vaak gaat een moeilijke situatie echter gepaard met een vertrouwensverlies van de partnerbanken en een weigering voor nieuwe financiering. De meeste publieke en private operatoren weigeren in de meerderheid van de gevallen om zich te verbinden ten aanzien van ondernemingen in moeilijkheden (negatieve eigen middelen), ook al is er een strategisch potentieel aangetoond. Hetzelfde geldt voor ondernemers die de boeken hebben neergelegd. Zonder, soms minieme, financiële middelen is elke poging om een zaak opnieuw op te starten vruchteloos.

Visie 2019/2025

Het Gewest zal in 2019 beschikken over een structureel "doorstart"-systeem van ondernemingen in moeilijkheden¹⁷ met een waardevol potentieel en van gefaalde ondernemers die hebben aangetoond over een potentieel te beschikken om opnieuw te beginnen door, via een gecoördineerde ondersteuning van meerdere instanties, een ondernemersactiviteit te ontwikkelen met even veel of meer potentieel dan een nieuwe startende onderneming. Dit systeem bestaat uit één fase, en draagt bij tot een vermindering van het aantal ondernemingen dat na 3/5 jaar failliet gaat. Tussen 2018 en 2025, wordt doorstart even positief beschouwd als de oprichting van een start-up en helpt het om de plaats van een mislukking in een ondernemersloopbaan te relativiseren.

Maatregel 8 Steun voor proefprojecten voor doorstartkredieten

De verbetering van een toegang tot de financiering voor ondernemingen in moeilijkheden en gefaalde ondernemers moet toelaten om, dankzij de inbreng van nieuwe financiële middelen, bedrijven, knowhow en jobs te helpen in stand houden. Het Gewest zal "doorstartkrediet-projecten" in overweging nemen. Dit krediet maakt het mogelijk om andere financieringsmiddelen dan bankkredieten vrij te maken om ondernemingen in moeilijkheden, maar met een sterk strategisch of commercieel potentieel, te ondersteunen. Het zou uitgebreid kunnen worden naar gefaalde ondernemers die een nieuwe activiteit willen opstarten, en systematisch gelinkt worden met begeleidingsmaatregelen.¹⁸

Het ambitieus uitrolscenario van het Gewest inzake "doorstart"-mogelijkheden (waar ook het proefproject toe behoort) zou ook de oprichting kunnen inhouden van een **solidair investeringsfonds dat speciaal gericht is op ondernemingen in moeilijkheden** (doelgroepen: ondernemingen met high potential met arbeidsplaatsen of projecten met mogelijke jobcreatie) en een gebruik van de opportuniteiten van alternatieve financieringsplatformen (crowdfunding) **op voorwaarde dat het belang om specifieke financiële capaciteiten te scheppen bevestigd wordt**

- *Instanties: gewestelijke begeleidingspool, gewestelijke financieringspool / GIMB Groep en BWF, privé projectdragers, Minister van Economie.*

Het Gewest zal trouwens sensibiliseringsacties over het belang van de ondernemingsdoorstart organiseren. Dit zal geïntegreerd worden in Doelstellingen 1.1 en 1.2.

¹⁷ De term "doorstart" vervangt de vroegere "tweede kans" terminologie.

¹⁸ Het project zal gebaseerd zijn op drie stappen met betrekking tot ondernemingen in moeilijkheden: 1° **diagnose** van de onderneming en de ondernemer (knowhow van de ondernemer, toestand van de markt waarin hij of zij actief is, financiële situatie van de onderneming; 2° uitwerking van een **doorstart-businessplan**; 3° opmaak van een **doorstart-financieringsplan** (samenwerking met een financiële instantie voor een krediet, eventuele samenwerking met business angels voor kapitaal en toegang tot gewestelijke waarborgen van het Brussels Waarborgfonds). De **geleende bedragen** aan ondernemingen in moeilijkheden moeten hen toelaten om een nieuwe start te nemen. De bedragen mogen in geen geval aangewend worden voor de afbetaling van schulden. De bedragen mogen gebruikt worden voor consultancy, de verbetering van het proces, de realisatie van nieuwe investeringen, de uitwerking van nieuwe commerciële dragers, enz. De geleende bedragen aan gefaalde ondernemers zullen aangewend worden aan de ontwikkeling van de nieuwe activiteit.

Doelstelling 1.7.: Het "overnemerschap" ontwikkelen en de overdracht van ondernemingen vereenvoudigen

Huidige situatie

De overdracht van ondernemingen is een belangrijke kwestie in Brussel, 31 % van de ondernemers is ouder dan 50 jaar en 12 % is ouder dan 60 jaar, dit betekent dat meer dan 37.000 ondernemingen de komende tien jaar van eigenaar zullen moeten veranderen, dit betreft potentieel bijna 147.000 jobs die de komende 10 jaar verloren kunnen gaan door een slecht voorbereide overdracht.

Daarnaast leiden vereffeningen van ondernemingen tot een verlies van knowhow en toegevoegde waarde.

Zaakvoerders van kleine ondernemingen kunnen het inderdaad moeilijk hebben om overnemers te vinden, bij gebrek aan netwerk, tijd om de overdracht voor te bereiden, de overname te financieren, enz. Volgens sommige ramingen wordt 30 % van de Belgische familiebedrijven geconfronteerd met het probleem van de overdracht van de bedrijfsleiding of het patrimonium.

De **belangrijkste hinderpalen voor een geslaagde overdracht** zijn het gebrek aan voorbereiding van de overdragers; de moeilijkheid om een geloofwaardige waardebepaling op te stellen; het gebrek aan expertise dat niet wordt verholpen door het beroep op een externe consultancy (deels omwille van de kostprijs); het gebrek aan ervaring en /of eigen middelen van de opvolger; de moeilijkheid om het aanbod en de vraag op elkaar af te stemmen, in elk geval voor kmo's die niet in het openbaar verkocht kunnen worden.

Op het niveau van het Brussels Gewest, **werden in het verleden verschillende initiatieven in het leven geroepen**: BruTrade, het platform om het aanbod en de vraag op elkaar af te stemmen, ontwikkeld in 2006 en beheerd binnen impulse.brussels (eerder reactief sinds enkele jaren); de Hub-Overdrachten, een project op touw gezet bij BECI (rondetafelgesprekken, conferenties, opleidingen, ontmoetingsmomenten, individuele adviezen, diagnoses, in samenwerking met een reeks privé-partners) met de steun van het Gewest, de organisatie van een seminariecyclus over overdracht in 2007 en 2008 en van een opleiding Brutrans in 2013. Daarnaast zijn diverse specifieke steunmaatregelen aan ondernemingen (Ordonnantie economische uitbreiding) (werving en tutoraat) beschikbaar maar worden die erg weinig benut.

Deze initiatieven zijn echter niet ontwikkeld in het kader van een globale strategische visie.

Men dient ook op te merken dat de problematiek van de bedrijfsoverdracht niet stopt aan de gewestgrenzen, de overdragers en overnemers hebben niet alleen nood aan contactsites (die ook op federaal of Europees niveau bestaan) maar wel aan een gedegen begeleiding. Het is in dit verband dat er een specifiek pakket moet worden ontwikkeld.

Visie 2019/2025

In 2019, zal het "overnemerschap" gepercipieerd worden als even positief als het "start-up"-overnemerschap. In 2025 zal elke Brusselse kandidaat-ondernemer in het achterhoofd hebben dat de overname een alternatief is voor de oprichting; en zal een meerderheid van de bedrijfsleiders die hun zaak wensen over te laten zich er volop van bewust zijn dat de overdracht een beheersakte is die goed op voorhand moet worden voorbereid. Allebei doen vlot een beroep op de ondersteuning van consulenten waarvan de expertise erkend is door het publiek en zijn op de hoogte van de subsidies en bestaande financieringen die in aanmerking komen om het proces te bevorderen.

Maatregelen/Acties 2016-19

Maatregel 9 Gewestelijke inspanningen om het overnemerschap en de overdracht te promoten

Het Gewest ontwikkelt de volgende initiatieven op het vlak van sensibilisering, informatie, begeleiding, en financiering van de overlatende kandidaten en van de kandidaat-overnemers:

- **A. Sensibilisering om de overdracht en het overnemerschap te relativeren**
De overname moet gezien worden als een alternatief voor de oprichting. Er zal een volledige strategie van sensibiliserings- en promotieacties rond het overnemerschap en de overdracht bij specifieke of algemene evenementen voorzien worden. Deze actie past in de sensibiliserings- en informatie-acties van het unieke loket 1819. De dienst 1819

sensibiliseert en informeert structureel over overdracht om culturele vragen rond overdracht op te vangen. Dit is noodzakelijk om de bevolking vertrouwd te laten worden met overdracht en overnemerschap. De dienst 1819 bevat content over overdracht/overname in het portaal "Ondernemen in Brussel" De newsletter 1819 "Ondernemen in Brussel", gekoppeld aan dit portaal, zal ook regelmatig via editoriaalen informeren over de verschillende dimensies van de overdracht. Deze acties starten in 2017 en zullen worden opgenomen in het budget van de dienst 1819. De dienst 1819 wordt verzocht om partnershipsovereenkomsten te overwegen met de HUB Overdrachten van de BECI en andere instanties om zich te verzekeren van een structurele en optimale samenwerking met het oog op deze actie. **De overname moet eveneens in de oprichtingsbegeleidingsprogramma's geïntegreerd worden**

- **B. Digitale platformen voor de overdracht van ondernemingen.** Het Gewest zal de relevantie onderzoeken van een Brusselse actievere inzet van de digitale overdrachtplatformen van ondernemingen (vernieuwing van de betrokkenheid in de virtuele markt Brutrade; eventuele partnerships met andere gewestelijke platformen zoals "Affaires à suivre" en het overdrachtplatform SOWACCESS in het Waals Gewest en "Overnamemarkt" in het Vlaams Gewest. In het geval van een heropstart van het Brutrade-instrument, wordt het visueel opgenomen in de 1819-omgeving, zoals dat het geval is met andere producten.
- **C. Overname van ondernemingen in de vorm van coöperatieven** Het Gewest zal in 2017 de partners van het COOP-CITY-project (zie Maatregel 39) vragen, om samen met de Union des SCOP, het potentieel van dit model in het Brussels Gewest te onderzoeken.¹⁹

Instanties: 1819; partners COOP-CITY; USCOP.

Bij deze initiatieven zullen zowel publieke als private instanties betrokken zijn en ze zullen aanvankelijk worden overwogen in het kader van facultatieve subsidies. Er wordt door het toekomstige agentschap een samenhangende interactie (impulse.brussels/atrium/BIE) voorgesteld en ontwikkeld met de steun van de betrokken instanties (meer in het bijzonder Hub Overdrachten, Transfund). (Zie de geest van Maatregel 24 - Coherentie en versterking van het netwerk van erkende begeleidingsdiensten).

Maatregel 10 Gewestelijke steun voor de overnemers - Eerste diagnose voor de overlater.

Het Gewest zal de ondernemingssteunmaatregelen voor economische expansie verbeteren om het overnemerschap te vereenvoudigen. BEW en de gewestelijke begeleidingspool zullen de haalbaarheid om een eerste "diagnose" van de overname van een onderneming te cofinancieren, beoordelen, om het voorbereidingswerk voor de overdracht te stimuleren, eventueel gevolgd door een consultancy-opdracht. Deze eerste diagnose zou worden uitgevoerd door een begeleidingsstructuur en zou de brug vormen naar de private operatoren. De studie zal in overleg gebeuren met de relevante private instanties (meer bepaald HUB Overdrachten en Transfund). Het systeem zou zich kunnen baseren op vergelijkbare ervaringen. Daarnaast worden bepaalde steunmaatregelen om de overdracht te ondersteunen weinig benut. De reorganisatie van de steunmaatregelen voor economische expansie bevat een aanpassing van bepaalde steunmaatregelen om te beantwoorden aan de noden van de ondernemers in een overdrachtproces (steunmaatregelen voor consultancy, preactiviteitssteunmaatregelen en investeringssteunmaatregelen).

Instanties: Brussel Economie en Werkgelegenheid, gewestelijke begeleidingspool

¹⁹ Het potentieel van de overname van ondernemingen door werknemers werd in Wallonië of in Frankrijk hoog ingeschat en de vertaling van dit potentieel in beleidsmaatregelen is een prioriteit geworden. Het Brussels economisch weefsel is anders.

Doelstelling 1.8.: Gewestelijke fiscale hefbomen activeren

Het Gewest heeft bij de belastingshervorming van oktober 2015 een aantal maatregelen getroffen die gunstig zijn voor kmo's en /of zelfstandigen:

- afbouw van het percentage (1%) van de aanvullende agglomeratiebelasting op de PB vanaf het aanslagjaar 2017 (inkomsten 2016) (positieve impact op de zelfstandigen);
- Vermindering met een half procent van de PB vanaf het aanslagjaar 2018 (inkomsten 2017) (idem);
- Afschaffing van de onroerende voorheffing voor materiaal en outillage (invoering van een nultarief voor de onroerende voorheffing voor materiaal en outillage vanaf 1 januari 2017);
- Afschaffing van de forfaitaire gewestelijke taks van 89 euro vanaf 1 januari 2016 (positieve impact op kmo's en zelfstandigen die gevestigd zijn in Brussel);
- Vereenvoudiging, versoepeling en harmonisering van de gunstregimes op het vlak van schenkings- en successierechten voor de overdracht van kmo's.

Maatregel 11 De fiscaliteit van de lokale besturen voor ondernemingen stroomlijnen

Het Gewest wil ook een reeks taksen die een impact hebben op de Brusselse economie stroomlijnen en zo de administratieve rompslomp voor ondernemingen verlichten. Het is de bedoeling dat de gemeenten dezelfde belastingstelsels hanteren. Bovendien worden bepaalde taksen, zoals de pyloontaks, de 'city tax' en de taks op de bankinstellingen en geldautomaten op termijn overgenomen door het Gewest. Een werkgroep is hiermee bezig. Hiertoe wordt het fiscaal compensatiefonds versterkt.

Instanties Minister van Begroting en Financiën, Minister-president, Brussel Fiscaliteit Begroting.

Afdeling D. Ondersteuning voor human resources-uitdagingen van de kmo's

De eerste kracht van de Brusselse kmo's is hun personeel. Het Gewest speelt een rol in de vereenvoudiging van de human resources-uitdagingen voor de kmo's om het leven voor de kmo's wat gemakkelijker te maken.

Er kunnen twee grote doelstellingen vastgelegd worden:

1. **De toegang tot het beroep vereenvoudigen** Veel ondernemers worden geconfronteerd met obstakels om gewoon hun beroep te kunnen uitoefenen en om zichzelf dus "te kunnen aanwerven". De verbetering van het toegangsbeleid tot het beroep en tot het beheer is voor hen van cruciaal belang.
2. **De rekrutering en opleiding van medewerkers vereenvoudigen** De ondernemers van kmo's zijn dirigenten die honderd verschillende dingen tegelijk doen. Het Gewest beschikt over een reeks diensten om deze te ondersteunen in de rekrutering en de opleiding van medewerkers.

Doelstelling 1.10.: De toegang tot het beroep vereenvoudigen

Huidige situatie

Bij een gereguleerd beroep moet een kandidaat, vooraleer hij zich mag vestigen als zelfstandige of een onderneming mag oprichten in Brussel, vandaag kunnen aantonen dat hij de beroepscompetenties en de basiskennis in beheerszaken voldoende beheerst. Het bewijs voor deze beheersing van beide soorten competenties mag hetzij door een diploma, hetzij door een certificering, afgeleverd door een school of een ingerichte jury, hetzij door professionele ervaring, hetzij door het slagen in de proef voor de examencommissie worden geleverd.

Het examen voor de examencommissie laat, in zijn huidige vorm, niet toe om de ondernemerscapaciteiten te beoordelen. Het type vragen en de vorm van de test, met de computer en theoretisch, zorgen ervoor dat het examen van de middenjury een onaangepaste proef is. Bovendien leert de ervaring dat veel kandidaten die nochtans de noodzakelijke competenties hebben, moeilijkheden kunnen ondervinden om deze kwaliteiten schriftelijk of via computer te bewijzen. Het systeem heeft bovendien een potentieel negatieve impact op de voltooiing van de lopende opleidingen: sommige leerlingen en stagiairs van de beroepsopleiding leggen rechtstreeks examen af voor de examencommissie die minder veeleisend lijkt of die andere zaken lijkt te vragen dan wat er onderwezen wordt, en als ze hiervoor slagen laten ze hun cursus vallen.

Tot slot laat het examen van de kennis van beheerszaken, ingericht door de examencommissie, niet toe om een certificaat of diploma af te leveren dat erkend is voor een andere functie dan zich als zelfstandig te vestigen. Het is een examen dat los staat van enig certificeringssysteem door openbare onderwijs-, opleidings- of valideringsinstanties.

Visie 2019/2025

Tegen 2025 zullen de reglementeringen voor toegang tot het beroep veranderd worden om het evenwicht tussen de stimulans voor het ondernemerschap en de dynamiek van het Brussels economisch weefsel enerzijds en de kwaliteit van de dienstverlening van ondernemingen en zelfstandigen voor de consumenten en de naleving van de normen die in elke sector van toepassing zijn, anderzijds, te waarborgen.

Geleidelijk aan zal vanaf vandaag tot aan de vervaldag de toegang tot het beroep georganiseerd worden volgens de Europese richtlijnen, zowel voor Belgen als voor onderdanen van de Europese Unie op basis van minstens een attest van beroepsvaardigheden zoals voorzien in artikel 11, alinea a) van Richtlijn 2005/36. Dit attest kan op twee manieren verkregen worden:

1. na het behalen van een beroepscertificatie (afgeleverd door de openbare onderwijs- of opleidingsinstellingen: door de validering van de vaardigheden of door een overheid van een lidstaat van de Europese Unie;
2. of op basis van 3 jaar bewezen beroepservaring.

De middenjury zal dus op termijn vervangen worden door een eenvoudig en efficiënt waarderingssysteem van de certificeringen en begeleiding door de invoering van een kwaliteitslabel. Het behalen van certificeringen die de beheersing van technische vaardigheden en beheersvaardigheden erkennen op het niveau dat momenteel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vereist is en de begeleiding bij de opstart van de onderneming zullen op die manier aangemoedigd worden voor alle Belgische kandidaten of onderdanen van de Europese Unie. Certificeringen en begeleiding worden gevaloriseerd door het invoeren van een kwaliteitslabel.

Maatregel 12 Feitelijke toepassing van de Richtlijn op Europese onderdanen

Aangezien de Europese Richtlijn rechtstreeks van toepassing is op Europese onderdanen, heeft de onmiddellijke uitvoering van de richtlijn het voorwerp uitgemaakt van duidelijke instructies aan de ondernemersloketten door BEW. Europese niet-Belgische onderdanen hebben nu al toegang tot het beroep op basis van de Europese Richtlijn, in afwachting van een regelmatige omzetting in Belgisch recht.

Aansturende instanties: Brussel Economie Werkgelegenheid (al gerealiseerd: januari 2016)

Maatregel 13 Omzetting van Europese richtlijnen met betrekking tot de toegang tot de beroepen

De Europese Richtlijn zal dus omgezet worden in Belgisch recht volgens modaliteiten die toelaten om elk effect van discriminatie tussen Belgische en Europese onderdanen te vermijden op het vlak van beroepsvaardigheden. Het komt erop neer om het systeem open te stellen voor personen die over het door de Richtlijn vereiste diplomaniveau beschikken en om de stijging van het aantal zelfstandigen te bevorderen.

Om een harmonieuze omzetting van de richtlijn in Belgisch recht, en daarbij ook de gelijke behandeling van Europese onderdanen op Belgisch grondgebied, mogelijk te maken, wordt er overleg georganiseerd met het Vlaams en Waals Gewest. Tijdens dit overleg zal ook de herzieningsmogelijkheid van de lijst beschermde beroepen op tafel gelegd worden.

Voor wat de impact van de Richtlijn op de kennis van het basisbedrijfsbeheer betreft is er een globalere reflectie noodzakelijk.

Aansturende instanties: Brussel Economie Werkgelegenheid (opstart in het 1^e semester 2016)

Maatregel 14 Toekenning van vrijstellingen voor het zoeken naar werk en behoud van de rechten voor werkzoekenden

De automatische toekenning van vrijstellingen voor het zoeken naar werk en het behoud van het recht van werkzoekenden wanneer de vrijstellingen betrekking hebben op studies of opleidingen die leiden tot een certificaat dat toegang verleent tot het beroep, en dit ongeacht de operator, zal worden onderzocht.

Aansturende instanties: Actiris, onderwijs en opleidingsoperatoren (termijnen: opstart van het onderzoek van het dossier voor het einde van het 1^e semester 2016; uitvoering vanaf het tweede semester 2016).

Maatregel 15 Reorganisatie van de toegang tot het beroep in het Brussels Gewest en afschaffing van de examencommissie

De toegangswegen tot het beroep zullen in het Brussels recht tegen horizon 2025 stapsgewijs (beschermd beroep per beschermd beroep) op volgende basis veranderd worden:

De afschaffing van de examencommissie wordt gecompenseerd door de ontwikkeling van certificeringsmechanismen (afgeleverd door de openbare onderwijs- of opleidingsoperatoren; door de validering van de vaardigheden), de invoering van een label en een specifieke begeleiding waarbij de huidige voordelen van de middenjury (beperkte kostprijs en gemakkelijke toegang voor de kandidaten) behouden blijven.

- **A. Ontwikkeling van de toegang tot het beroep via de validering van vaardigheden** De validering van vaardigheden laat toe om de tewerkstellingsmogelijkheden en de professionele mobiliteit van al dan niet tewerkgestelde werknemers te versterken door de vaardigheden van de kandidaten, die via een wettelijk systeem, aanvullend op het systeem van de schoolcertificaten, werden erkend, aan te tonen. Bij de "noodzakelijk aan te leggen bruggen" moet de brug die al bestaat tussen de toegang tot het beroep en de Validation de Compétences of Erkennen van Verworven Competenties(EVC) gebaseerd op de ervaringsbewijzen, versterkt worden. Inderdaad, een deel van de beroepen waarop de toegang tot het beroep betrekking heeft, mag dan al gecertificeerd zijn door middel van de validering van de competenties, toch valt er nog een belangrijk verder afstemmingswerk te verrichten tussen de toegang tot het beroep en het valideringsaanbod. Deze hervorming zal stapsgewijs gebeuren met de vrijwillige sectoren en sectororganisaties, die vragende partij zijn van een dergelijke verandering, zoals kappers, schoonheidssalon, bouw of horeca...

Aansturende instanties: SFMQ (Franstalige Dienst voor Beroepen en Kwalificaties) en BOO-operatoren, CVDC, EVC-operatoren, professionele sectoren

- **B. Opwaardering van de toegang tot het beroep en tot het beheer via een certificering** De onderwijscertificeringen en de beroepscertificeringen net als de certificeringen door de validering van de competenties, worden systematisch erkend als de toegang openend tot het beroep door zich minstens te baseren op het niveau in de Europese Richtlijn voor Belgische onderdanen en voor onderdanen van een lidstaat van de Europese Unie. Met betrekking tot, meer in het bijzonder, de basiscompetenties qua beheerszaken, wordt het examen voor de examencommissie vervangen door examens die behartigd worden door opleidingsoperatoren kmo's, die de kunst van het beoordelen van de basiskennis in beheerszaken beheersen. Dit gebeurt via de rechtstreekse toegang tot de eigen examens en certificeringen van de kmo-opleidingen, of zelfs in voorkomend geval via de centra voor validering van de competenties die de kmo-opleiding organiseert. (cf. maatregel 4.A.)

Aansturende instanties: Actiris, onderwijs- en opleidingsoperatoren

- **C. Verwerking van de basiskennis in beheerszaken in de begeleiding bij het ondernemerschap** Volgens het resultaat van de brainstorming over de basiskennis van het bedrijfsbeheer is het de doelstelling om de door bepaalde private instanties voorgestelde opleiding- en begeleidingsmethodes te ondersteunen en om deze begeleiding te laten aansluiten op de examens van de kmo-opleidingen om een rechtstreekse en vereenvoudigde toegang tot een officiële erkenning te structureren. Het leggen van een link tussen certificering van basiskennis in beheerszaken en de begeleiding van het traject van de ondernemers die een zaak oprichten, zou de samenhang tussen opleiding en examen kunnen versterken, door het aantal te volgen stappen te verminderen. Dit systeem zal gekoppeld zijn aan het erkenningskader die het Gewest invoert in het kader van de rationalisering van de economische instrumenten. Dit erkenningskader wordt voorgesteld aan alle projectdragers die begeleidingsactiviteiten voor ondernemerschap aanbieden.

Aansturende instanties: Brussel Economie Werkgelegenheid, CVDC, EvC, efp/SFPME, Syntra, gewestelijke begeleidingspool

- **D. Invoering van een kwaliteitslabel.** Volgens een diepgaandere haalbaarheidsstudie zullen de huidige certificeringen (van hoger niveau dan deze die door de Directie opgelegd worden) die kennis in beheerszaken bewijzen en de certificeringen die een grondige beheersing van de technische competenties aantonen, inclusief de valideringstitels van de competenties, opgewaardeerd worden door de toekenning van een label. Dit -facultatieve- kwaliteitslabel komt ook de kandidaten ten goede die toegang hebben tot het beroep op basis van hun beroepservaring voor zover ze bij de opstart van een onderneming een begeleiding hebben genoten, gevolgd door een positief advies.

Aansturende instanties: BEW, efp, Syntra, SFMQ, Impulse

Doelstelling 1.11: De aanwerving en opleiding van de werknemers van kmo's vereenvoudigen

Bestaande toestand

Het Gewest ondersteunt op verschillende wijze de kmo's in hun human resources-beheer.

Inzake **aanwerving**, biedt het Gewest verschillende steunmaatregelen of diensten aan:

De steunmaatregelen betreffen zowel de **steunmaatregelen voor tewerkstelling** (beheerd door Actiris) als de **steunmaatregelen voor aanwerving** gelinkt aan precieze economische projecten (beheerd door Brussel Economie Werkgelegenheid).²⁰

De belangrijkste dienst is **Select Actiris, de rekruteringsdienst** van Actiris, die gratis professionele steun aanbiedt om de geschikte kandidaat te vinden en de ondernemingen te informeren over premies en tewerkstellingssteunmaatregelen om hun loonkosten te verminderen.²¹ Gespecialiseerde consultants in verschillende activiteitensectoren kunnen de kmo's ondersteunen 1° bij het opstellen van functieprofielen en aanbiedingen ; 2° bij de oprichting, de verspreiding en de opvolging van de werkaanbiedingen door een gratis dienst aan te bieden voor de preselectie van 6 kandidaten die beantwoorden aan de verwachtingen van de werkgever. Actiris heeft via zijn dienst SelectActiris tussen 2013 en 2015 meer dan 13.000 aanbiedingen beheerd die uitgaan van kmo's van minder dan 100 werknemers, hetzij de helft van het totale volume en deze kmo-activiteit kent een sterke groei (+50% groei in 3 jaar).

Op het vlak van **opleiding**, bestaan er in ondernemingen in het Brussels Gewest verschillende stage- en opleidingsmogelijkheden. Ze bieden concrete oplossingen voor kmo's om hun nieuwe medewerkers op te nemen en te op te leiden. Ze worden echter weinig gebruikt.

Tot slot stemt het totaal aantal **studenten deeltijds onderwijs** jonger dan 25 jaar bij de Franstalige operatoren van deeltijds onderwijs overeen met slechts 3 % van de meer dan 138.000 jongeren van 15 tot 24 jaar. De vraag van de ontwikkeling van dit opleidingsmiddel is cruciaal om de Brusselaars beter te kwalificeren, hun kansen te verhogen om toegang te krijgen tot kwaliteitsvolle jobs en om te beantwoorden aan de noden van de kmo's om gekwalificeerde medewerkers te kunnen aanwerven.

Visie 2019/2025

In 2019 maken kmo's intensief gebruik van de aanwervingsdiensten die het Gewest via Actiris aanbiedt, waardoor kmo's kunnen genieten van een ondersteuning in hun dagelijks werk en Brusselse werkzoekenden heel wat jobopportuniteiten aangeboden krijgen. In 2019 heeft de hervorming van het doelgroepenbeleid toegelaten om de jobcreatie binnen de kmo's ten voordele van de Brusselse werkzoekenden te ondersteunen. De kmo's maken vlotter gebruik van de professionele stagesystemen om hen aan te moedigen om jonge Brusselaars op te leiden via deze systemen waarvoor Actiris de unieke contactpersoon is. Het label «opleidende onderneming» is het centrale waarderingsmiddel geworden van werkgevers die zich actief bezig houden met opleidingsvoorzieningen via het werk. Het is ook één van de essentiële ontwikkelingshefbomen van het aantal en van de kwaliteit van de leermogelijkheden in de werkomgeving in Brussel.

Maatregelen

Het Gewest is bezig met het hervormen van een reeks systemen met betrekking tot de aanwerving en opleiding van het personeel van de kmo's. Via deze hervormingen die ook als doelstelling hebben om de jobopportuniteiten van Brusselse werkzoekenden te maximaliseren, wil het Gewest het werk van de kmo's die willen aanwerven vereenvoudigen:

²⁰ Zie de inventaris van de belangrijkste steunmaatregelen voor tewerkstelling 2016 gepubliceerd door Actiris: http://www.actiris.be/Portals/34/inventaire_aide_emploi_2016%20%283%29.pdf. Voor de steunmaatregelen verbonden aan specifieke projecten, zie de site van Brussel Economie Werkgelegenheid <http://www.werk-economie-emploi.irisnet.be/recrutement>

²¹ <http://www.actiris.be/emp/tabid/131/language/nl-BE/Rekruteren-met-Actiris.aspx>

Maatregel 16 Voortzetting van de ontplooiing van de Actiris-diensten voor de kmo's

Via Actiris en zijn partners (Missions locales, LWW, ...) zal het Brussels gewest zijn diensten voor kmo's verder ontplooiën om hen te ondersteunen bij alle stappen op het vlak van tewerkstelling (informatie over steunmaatregelen voor aanwerving, voorselectie van personeel en stagiairs, verspreiding van jobaanbiedingen, een aangepaste rekruteringsstool in functie van hun behoeften (jobdating, infosessies, ...). Actiris zal zijn communicatiestrategie naar de werkgevers toe verderzetten om zijn diensten bij hen bekend te maken via infocampagnes en acties op het terrein zoals de Employers' Day, de prospectie door consultants. Daarnaast zal Actiris inzetten op het versterken en verder uitbouwen van de bestaande partnerschappen en samenwerkingen met diverse spelers die dicht bij de kmo's staan (UCM, UNIZO, BECI, Atrium, ...). Deze partnerschappen zorgen voor een verspreiding van de informatie omtrent de diensten die Actiris biedt en andere pertinente informatie voor de kmo's en de vorming van medewerkers van Actiris die in contact staan met de ondernemingen.

Aansturende instanties: Actiris

Maatregel 17 Tewerkstellingssteunmaatregelen: aanwerving van "Doelgroep"-werkzoekenden

Het tewerkstellingsbeleid van het Gewest streeft ernaar om Brusselse werkzoekenden jobopportunities aan te bieden. De lopende hervorming inzake doelgroepen vormt een verbeteringsopportunity: ze zal resulteren in een reële vereenvoudiging voor kmo's die makkelijker toegang zullen krijgen tot de ondersteuningshefbomen voor werkgelegenheid. Het Brussels Gewest heroriënteert de middelen die verbonden zijn aan de activeringen die het in het kader van de 6^e Staatshervorming geërfd heeft naar tewerkstellingsondersteuning uitsluitend via "RVA"-activering. De "RSZ"-middelen die bij de activeringen horen zullen zo opnieuw geïnvesteerd worden om het aandeel van de activeringen te verhogen. De doelstelling van het Brussels Gewest is om het kader van het geërfde "Activa"-systeem te handhaven maar om het te vereenvoudigen, te dynamiseren en het gericht te gebruiken om een activering te verkrijgen die verband houdt met de noden van de Brusselse werkzoekenden en de werkaanbiedingen van de kmo's.

Aansturende instanties: Actiris, Brussel Economie en Werkgelegenheid

Maatregel 18 Steunmaatregelen voor tewerkstelling: behoud van werknemers binnen de ondernemingen

Naast de jobcreatie voor niet-tewerkgestelde werkzoekenden, stelt het Gewest financiële middelen ter beschikking om sommige werknemers op lange termijn aan het werk te houden. Het gaat dan om systemen ter bevordering van het behoud van tewerkstelling voor **werknemers die risico lopen op jobverlies** door hun nood aan scholing of door rendementsverlies in de uitvoering van hun werk. Men denkt dan specifiek aan 1° de vermindering van patronale sociale zekerheidsbijdragen voor oudere werknemers 2° de forfaitaire tegemoetkoming in het betaald educatief verlof. Deze systemen laten de kmo's toe om hun loonkost leefbaar te houden voor de medewerkers die einde loopbaan zijn en om competenties van hun medewerkers te blijven ontwikkelen via toegankelijke kwaliteitsvolle opleidingen.

Aansturende instanties: Brussel Economie en Werkgelegenheid

Maatregel 19 Vereenvoudiging van het gebruik van de stages en opleidingen in deeltijds onderwijs

Het Gewest ondersteunt en waardeert de ondernemingen die zich bezighouden met leren in een werkomgeving, in bijzonderheid voor werkzoekenden en jongeren. Het Gewest bevordert het gebruik door de kmo's van stage- en kwalificerende opleidingssystemen om zo veel mogelijk Brusselaars toegang te verlenen tot een kwalificerende opleiding, en zo hun kansen om kwaliteitsvolle jobs te vinden, te helpen verhogen. Hiertoe wordt er een **label « opleidingsonderneming »** ontwikkeld in samenwerking met de gemeenschappen en de sociale partners. Dit label werkt als centraal opwaarderingsmiddel van werkgevers die werken met opleidingssystemen, en wordt een van de essentiële ontwikkelingshefbomen van het aantal en van de kwaliteit van het leren in een werkomgeving in Brussel (deeltijds onderwijs + opleidingen in ondernemingen + individuele beroepsopleiding in onderneming/Formation professionnelle individuelle en entreprise, enz.). Het label "opleidingsonderneming" wordt toegekend door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in overleg met de

Gemeenschappen om het leren in een werkomgeving via de administratieve vereenvoudiging, financiële steunmaatregelen en opwaardering te stimuleren.

Aansturende instanties: Minister van Economie, Taskforce Economie-Werkgelegenheid-Opleiding-Onderwijs (met inbegrip van de ESR)

Maatregel 20 Rekruteringssteunmaatregel (steunmaatregel voor economische expansie)

In het kader van de hervorming van de Ordonnantie economische expansie, zal het Gewest de voorwaarden voor de toekenning van rekruteringssteunmaatregelen wijzigen om bepaalde buitenkanseffecten te vermijden en tegelijkertijd de voorwaarden voor de duurtijd van het project te versoepelen. De aanwerving van specifieke profielen bedoeld om de vennootschap te doen groeien zou uitgebreid kunnen worden, maar gericht op de ondernemingen die in een groeiprogramma stappen (Link met maatregel 'groei-pakket', zie Maatregel 4).

Aansturende instanties: Minister van Economie, Brussel Economie Werkgelegenheid

Maatregel 21 Ontplooiing van mentorships – vereenvoudiging van financiële maatregelen en voordelen

Vormingen binnen het bedrijf worden aangemoedigd via het ondersteunen van mentorships. Alternerend leren, IBO en stages zijn gericht op het verwerven van de nodige kwalificaties. Het mentorship is een cruciaal element en een kwaliteitswaarborg, door het verwerven van kennis nauw te laten aansluiten op de reële behoeften van het bedrijf en de weg te openen naar een duurzame integratie binnen het team. Het is een formule die meer moet worden gepromoot, onder meer via aanmoedigingspremies, voor een kwaliteitsvolle omkadering en een administratieve vereenvoudiging voor de ondernemingen en in het bijzonder de kmo's. De hervorming van het mentorship in het BHG zal de bestaande structuren integreren in één vereenvoudigde financiële steunmaatregel voor opleidende bedrijven. Deze zal beter aangepast zijn aan de noden van de ondernemingen en op maat gesneden zijn van kmo's en zko's, terwijl voor zelfstandigen een specifieke steun wordt voorzien.

Aansturende instanties: Brussel Economie Werkgelegenheid, Actiris, efp/SFPME Brussel Vorming

Maatregel 22 Toegang tot de alternerende opleiding bedrijfsleider van de middenstand

De systematische samenwerking tussen de instanties van de ondernemingsoprichtingsbegeleiding en de instanties voor alternerende beroepsvorming zullen versterkt worden om de overgang naar de verwezenlijking van het ondernemingsproject van de jongeren te versterken.

De maatregel wordt begeleid met de verspreiding en de vulgarisering van de ondernemerscultuur door acties die bij jongeren en trainers gevoerd worden om hen te informeren en te sensibiliseren voor het belang van bedrijfsoprichtingen zodat het ondernemerschap geen mysterieuze betekenis meer zal hebben. Het zal er eveneens om gaan een diverse waaier aan ondernemingsmodellen te laten ontdekken : klassiek ondernemerschap, sociaal ondernemerschap, intra-ondernemerschap en overnemerschap, gedeelde ondernemingen (ondernemerscoöperatieven), kringloopeconomie en daarbij om ondernemersmislukkingen te valoriseren en de ondernemers te stimuleren ambassadeurs van het ondernemerschap te zijn bij de jongeren.

De vereenvoudiging van de overgangen tussen de instanties van de alternerende opleiding bedrijfsleider zal ontwikkeld worden. De jongeren die het certificaat van bedrijfsleider hebben ontvangen zullen gemakkelijker toegang krijgen tot de ondersteunings- en begeleidingsmaatregelen voor ondernemers.

Aansturende instanties: efp/SFPME

Afdeling E. Coherentie en complementariteit van de diensten voor kmo's

Doelstelling 1.11 : De coherentie, multidisciplinariteit en complementariteit van de instanties versterken

Maatregel 23 Coherentie en multidisciplinariteit van de openbare diensten voor kmo's (Economie-Tewerkstelling-Opleiding)

Het Gewest beschikt over meerdere openbare instanties die ten dienste staan van de kmo's (1819, Actiris, Atrium, Brussel Economie Werkgelegenheid, Brussel Vorming, impulse.brussels en Finance.brussels/GIMB-Groep). De aan de gang zijnde realisatiewerf van de economische instanties verbetert de coördinatie tussen het geheel van de instantie bij de begeleiding, financiering en locatie (*change management* proces aan de gang). De informatie-uitwisseling tussen deze instanties wordt eveneens versterkt door tools zoals de Economische Coördinatieraad ; door activiteiten die in verband met 1819²² georganiseerd worden; en dit zal ook gebeuren door de creatie van gemeenschappelijke werktools²³. Het Gewest zal verder in deze richting gaan om de multidisciplinariteit Economie-Werkgelegenheid-Opleiding te verbeteren.

In het kader van SBA, zullen de teams van de diensten die met de kmo's in contact komen hun relaties versterken om persoonlijke banden te smeden en de kennis te verbeteren van de tools van de andere gewestelijke instanties. De uiteindelijke doelstelling is de diensten aan de kmo's te verbeteren, in staat zijn om hen te informeren over het volledige gamma aan bestaande diensten en hen in contact te brengen met de juiste gewestelijke instanties. Vanaf 2017 zal er een programma aan informatiesessies of 'groen licht' inter-services voorzien zijn. Dit zal doorlopend en in uitbreiding van bestaande activiteiten opgebouwd worden.²⁴ De deelname aan deze activiteiten zal ingeschreven worden in de doelstellingen van elke betrokken organisatie zodat dit niet afhangt van de goede wil van enkele individuen. De directies van de betrokken organisaties zullen maatregelen nemen om de deelname van hun teams aan deze activiteiten toe te laten en te verzekeren, die met name geïntegreerd kunnen worden in de interne opleidingsprogramma's van de staff. Het organisationele leadership van deze activiteiten zou waargenomen worden door 1819, die reeds een netwerk van instanties met een doelstelling beheert die er dichtbij ligt.

Instanties : 1819 + deelname van de instanties van de 3 gewestelijke polen (begeleiding, financiering en huisvesting), Actiris, VDAB-Brussel en Bruxelles-Formation

Maatregel 24 Coherentie en versterking van het netwerk van erkende begeleidingsdiensten

Het Gewest ondersteunt de regelmatige organisatie van ontmoetingen tussen de partners van het 1819-netwerk, wat onder andere voor de perfecte wederzijdse kennis zorgt van de verschillende acties. Sinds zijn lancering consolideert 1819 een netwerk van steun aan ondernemers rond zich door de organisatie van regelmatige ontmoetingen en opleidingen. In de mate waarin zij de kwaliteit van de gewestelijke begeleidingsdiensten en hun goede interactie bevordert, moet deze ambitie zeker verder nagestreefd worden. Deze acties beantwoorden daarenboven aan de aanbevelingen van de studie over de rationalisering van de tools voor economische ontwikkeling van het Gewest die tot doel hebben de kennis tussen de instanties beter te delen en de informatie te coördineren die door deze zelfde instanties aan het publiek van ondernemers wordt verspreid.

Parallel zal er een kwaliteitscharter toegepast worden op alle instanties die begeleidingsactiviteiten voor ondernemerschap voorstellen. Het kwaliteitscharter heeft tot doel de complementariteit en de niet-concurrentie te verzekeren tussen de begeleiding die door overheidsdiensten gegeven wordt en

²² De ECR brengt de directies van deze organisaties bijeen (waaronder Brusselse administraties) rond prioritaire dossiers.

²³ Zie toekomstig gemeenschappelijk CRM (**Erreur ! Source du renvoi introuvable..B.**)

²⁴ Bijvoorbeeld de 'Business Apero Brussels' en die van het change management voorzien in het kader van de rationaliseringswerf van de economische gewestelijke instanties (werf die dus niet de instanties 'tewerkstelling' en 'opleiding' bevat, en het werk rond de gemeenschappelijke CRM. Het tempo van de activiteiten zou elke nieuwe bediende van een dienst moeten toelaten in de eerste 6 maanden werk de andere diensten te kennen. Deze versterking van de interdienstenrelaties zou geleidelijk aan « leef mijn leven » ervaringen kunnen omvatten

die van privépartners. Een inventarisering van de begeleidingsacties van de openbare instellingen zorgde voor de afbakening van de gewestelijke maatregelen, wat ze bevatten en tot waar ze gaan.

Het begeleidingskwaliteit charter is een teken van kwaliteitserkenning van het begeleidingsproject in zijn ondernemende, pedagogische en economische dimensies.

Zo kan men zich verzekeren van de kwaliteit van de diensten, met inbegrip van de privéstructuren, die aan de Brusselse ondernemers worden aangeboden en dat de hoogste standaarden van toegevoegde waarde bereikt worden.

Het is dus de bedoeling om een zo volledig mogelijke waaier aan diensten aan de Brusselse ondernemers aan te bieden maar eveneens dat de diensten die door de privésector worden aangeboden en door de overheid gesubsidieerd worden complementair zijn met de diensten die door de gewestelijke instanties aangeboden worden.

In deze zin moeten er twee grote types acties ondernomen worden:

- **A. Aannemen van het kwaliteitscharter** voor de begeleiding door het begeleidingsnetwerk.
- **B. Regelmatige ontmoetingen tussen de partners van het netwerk 1819.** Deze ontmoetingen hebben met name tot doel de wederzijdse identificatie van consultants te vergemakkelijken die in het netwerk actief zijn, de uitwisseling van informatie over de diensten die in het netwerk voorgesteld worden, vloeiender te maken, enz..
- **C. Inspanningen om de gewestelijke diensten met de privésector te verbinden.** Bijvoorbeeld de pro Deo boekhoudkundige dienst van BECI en de juridische permanenties die door 1819 georganiseerd worden, verbinden.

Instantie : minister van economie, 1819.

Afdeling F. Een gezonde concurrentie-omgeving

Een aantal Brusselse kmo's krijgen te kampen met oneerlijke concurrentiesituaties vanwege weinig gewetensvolle spelers. De omvang van de problemen in sommige sectoren is dermate groot dat de herstelling van de loyale concurrentiesituatie een prioriteit is voor het Gewest.

Doelstelling 1.12.: Misbruik en oneerlijke concurrentiesituaties controleren

Maatregel 25 Meerjarenstrategie van economische en sociale inspectie

Het Gewest zal al zijn bestuurscapaciteiten aanwenden ten dienste van een offensievere, maar ook meer verhoudingsgewijze, controle van oneerlijke concurrentiesituaties om een gezonde concurrentieomgeving te bevorderen. Het gaat erom om de naleving van de normen (fraude, geen werkvergunning, enz.) te controleren en dus om kmo's die de normen loyaal naleven te ondersteunen. Het bestuur stelt een meerjarencontrolestrategie op (prioritaire aanwending van de human resources, koppeling met de federale diensten, opvolging van inbreuken, enz.) en rapporteert regelmatig over de verkregen resultaten.

De samenwerking met de federale inspecties wordt versterkt opdat de gewestelijke inspectie voor de werkgelegenheid actiever zou bijdragen tot de strijd tegen sociale dumping in brede zin en, in het bijzonder, tegen de niet-naleving van de regels gekoppeld aan de detachering van de werknemers die behoren tot de federale bevoegdheid.

Instanties: Brussel Economie Werkgelegenheid, Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten.

Pijler 2: Toegang tot financiering verbeteren

De tweede pijler en hoofdstuk van de SBA wil de toegang van de Brusselse kmo's tot drie grote soorten financieringen (kapitaal, leningen en waarborgen) verbeteren.

Huidige situatie

In 2016 hebben de ondernemingen het erg lastig op het vlak van toegang tot financiering, ondanks het belangrijk aanwezige spaarwezen in de banken. Deze moeilijkheden zijn meer bepaald te wijten, voor de toegang tot financiering in risicokapitaal, aan de risico-aversie van individuen en klassieke banken en, voor de toegang tot kredieten, aan de strengere eisen voor bancaire leningen als gevolg van de financiële crisis van 2008 en van de reglementaire maatregelen (meer bepaald de richtlijn eigen middelen) die genomen werden om de herhaling van een dergelijke crisis te vermijden. Deze obstakels vindt men zowel terug in het stadium van de oprichting van ondernemingen als tijdens de activiteit en vooral zko's worden hierdoor getroffen.

Deze moeilijke toegang tot financiering is een vaststelling die blijkt uit de contacten met de kmo's en uit studies van de representatieve organisaties. De banken van hun kant communiceren dan weer over de grote bedragen die geïnvesteerd worden in de economie en vinden vaak dat ze onvoldoende kwalitatief hoogstaande projecten krijgen. De vastgestelde of door de kmo's ondervonden koudwatervrees van de banksector uit zich meer bepaald in:

- (i) een snelle en systematische afwijzing om een dossier te behandelen (selectie voor analyse) als het dossier moeilijker lijkt of teveel maatwerk vergt die niet gerechtvaardigd zou worden door de rentabiliteit van het dossier,
- (ii) steeds hogere eisen op het vlak van eigen inspanningen (die tot meer dan 50 % kunnen bedragen voor sommige sectoren),
- (iii) steeds hogere eisen op het vlak van waarborgen (hogere dekkingsgraad, weigering om bepaalde waarborgtypes in overweging te nemen bij toepassing van de reglementering eigen middelen en, omgekeerd, een steeds systematischer beroep, en dit voor grote bedragen, op de private waarborgen van de ondernemers).

Aangezien de banken minder en minder beantwoorden aan de verwachtingen van de kmo's, hebben deze laatste de neiging om minder risico's te nemen. Ze beslissen hetzij om hun projecten uit te stellen (wat voor hen erg nefast kan zijn en hen kan verzwakken) hetzij om zich vaker te richten tot publieke instellingen.²⁵

De recente ontwikkeling van fiscale stimuli ten voordele van het risicokapitaal, van crowdfundingplatformen en van veelzijdige publiek-private samenwerkingen die de toegang tot financiering bevorderen, dragen bij tot een verbetering van de situatie.²⁶

Finance.brussels (ex-GIMB) ²⁷ geeft elk jaar een honderdtal Brusselse bedrijven de kans zich te ontplooiën dankzij de financieringen die ze toekent. Als openbare instantie voor de financiering van kmo's in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, hanteert finance.brussels verschillende types van financiering:

0. Startkapitaal ten behoeve van zelfstandigen en zko's in alle sectoren;
1. Risicokapitaal ten behoeve van Brusselse ondernemingen met een groot potentieel voor ontwikkeling;

²⁵ Impulse.brussels (2016) Noden van de Brusselse ondernemers voor 2016, p. 37

²⁶ Zie met name het fonds EEBIC venture SA, ontwikkeld door de Brusselse incubator EEBIC; het platform look&fin ; be.angels.

²⁷ Brustart, Brusoc, Brupart, Exportbru, Brucofin

2. Cofinanciering met bankinstellingen om de financiering te vergemakkelijken van overdrachten van ondernemingen en grote investeringsprojecten door Brusselse ondernemingen.

Als openbare investeerder is finance.brussels in het bijzonder actief in marktsegmenten waar het aanbod aan privékapitaal beperkt is. Daarnaast hebben zijn interventies in het algemeen een hefboomeffect waarbij de gefinancierde bedrijven ook makkelijker kapitaal van privé-investeerdere of financiering van banken krijgen. Door zijn acties brengt het de ondernemingen dus ook makkelijker in contact met privé-investeerdere. De voorgestelde waarborgmechanismen door het **Brussels Waarborgfonds** zijn bovendien een belangrijk instrument om de financiering via kredieten te versterken.

Impulse.brussels, van zijn kant, informeert via de site 1819 (vb.: online publiceren van de lijst private en publieke investeerders die mogelijks interesse hebben in Brusselse projecten) en begeleidt de kmo's van gewestelijk belang²⁸ in hun zoektocht naar financiering. Om de mogelijke financieringsbronnen zo groot mogelijk te maken, vermenigvuldigt en verdiept het zijn banden en samenwerkingen met de private financieringsinstanties zoals Be Angels, de banken, de crowdfundingplatformen en verschillende investeringsfondsen. Bovenop de samenwerkingsacties met de verschillende incubatie- of versnellingsprogramma's (Boostcamp van het MIC, GreenLab, Start Academy, Réseau Entreprendre, enz.) zorgt dit voor een vlottere toegang tot financiering.

Op lokaal vlak spelen ook de LPE een belangrijke rol bij de zoektocht naar financiering voor de beheerders van kleinere projecten. In 2015 betrof 40% van hun begeleidingsdossiers, hetzij 411 dossiers, de zoektocht naar financiering. Het gaat vooral om financiering door leveranciers van microkredieten (Brusoc, Village Finance, Credal,...)

De kleinschaligheid van de **private en publieke risico-kapitaalfondsen** die risicovol geachte projecten financieren, in het bijzonder startende ondernemingen (start-ups), blijft een doorslaggevend element dat verklaart waarom heel wat Brusselse ondernemers financieringen in het buitenland of in de twee andere Gewesten zullen vinden en zich daar bijgevolg zullen vestigen. Net als elders op het Europese vasteland, ondervinden ondernemers aanzienlijke moeilijkheden om financiering te vinden wanneer ze tussen de € 100.000 en 1.000.000 € zoeken ("death valley"). Een aanzienlijk aantal spelers uit de Brusselse ondernemerswereld wijst dan ook op het belang om de toegang tot publieke waarborgmechanismen te versterken om zo de toegang tot het klassiek bancaire krediet te vereenvoudigen, meer bepaald door de kennis die ondernemers hebben van de bestaande publieke systemen te versterken, want deze systemen zijn te weinig gekend.²⁹

De financiering van de kmo's blijft bovendien fundamenteel het werk van **private instanties** (banken, privéfondsen, venture capitalists). Begeleidingsstructuren proberen ook oplossingen aan te reiken voor specifieke belangen, zoals de HUB Overdrachten van Beci, die private investeerders bijeen heeft gebracht rond deze uitdaging om via een hefboomeffect met publieke financieringsmiddelen en bankleningen, 250 miljoen € vrij te maken.³⁰

Visie 2019/2025

²⁸ Rekening houdend met de diversiteit van het begeleidingsaanbod dat op lokaal niveau beschikbaar is (meer bepaald bij de loketten lokale economie), heeft impulse.brussels niet als doel om alle ondernemers te begeleiden in hun zoektocht naar financiering, maar richt het zijn middelen vooral op de ondersteuning van projecten met een belang dat de wijkgrenzen overstijgt (vb.: innoverende projecten en /of projecten uit een sector die als prioritair wordt beschouwd voor het Gewest, projecten die al gefinancierd worden door het Gewest op onderzoeksvlak, projecten die jobs kunnen creëren).

²⁹ De CEFIP beoordeelde in 2012 via een steekproef bij ondernemers dat 75% de mogelijkheden van het Brussels Waarborgfonds of van finance.brussels/GIMB Groep slecht kende. Bron: Centre de Connaissances du Financement des PME (CEFIO) (2012), Financement des PME 2012, p. 104. Bezocht op 15 februari 2015. http://www.cefip.be/files/Documenten/NL/enquete2012/CeFIP_enquete_2012_FR.pdf

³⁰ Detail van de berekening (communicatie met Beci): 1) meer dan 300 kopers in de databank, die gemiddeld over € 220.000 eigen middelen beschikken, hetzij 65 M€ in het totaal ; 2) afspraken met verschillende private investeringsfondsen en business Angels, voor meer dan 35 M€; 3) 15% financiering van de publieke investeringsfondsen (fondsen, steunmaatregelen, waarborgen, € 15 M€) ; 4) bankleningen van 50% tot 60% van de kapitalen. (hypothese voor berekening: 50%), hetzij een bedrag van 135 M€. Totaal investeringsvermogen: 250 miljoen €.

In 2019 zal de toegang tot financiering van Brusselse start-ups verbeterd zijn, in het bijzonder dankzij het gecombineerde effect van federale fiscale incentives ten voordele van risicokapitaal, groei van crowdfunding en versterking van de gewestelijke financieringspool en van de banden met de gewestelijke begeleidingspool. De concurrentie met buitenlandse financiële centra blijft sterk, maar een groeiend aantal Brusselse ondernemers zullen Brussel niet hebben hoeven te verlaten om hun projecten op te starten zoals vandaag het geval is, meer bepaald dankzij de maatregelen die in het kader van de SBA genomen werden (zie Afbeelding 3). Met betrekking tot ondernemingen die al langer in het Brussels Gewest gevestigd zijn, deze zullen makkelijker toegang vinden tot bankfinancieringen dankzij de versterking van de complementariteit tussen publieke financiële instrumenten en private instanties, met name op het vlak van waarborgen.

De gewestelijke financieringspool, die werd gerationaliseerd in 2016 en uitgerust met verduidelijkte opdrachten en doelstellingen, zal nog beter erkend worden als een belangrijke speler voor de financiering van de Brusselse kmo's (leningen, kapitaal en waarborgen) met levensvatbare projecten die voor de hoofdstad een toegevoegde waarde genereren. De kmo's en instanties van de Brusselse economische ontwikkeling erkennen de belangrijke invloed van de publieke maatregelen die in 2015 – 2017 in dit opzicht genomen werden, meer in het bijzonder een goed doordacht continuüm tussen de gewestelijke begeleidings- en financieringspoolen (contacten bevorderen, geen verbrekingen), evenals de interne inspanningen van de Gimb-Groep voor de rationalisering van zijn kantoren. Het aantal ondernemingen dat een financiering heeft verkregen van de GIMB Groep zal zijn toegenomen (319 gefinancierde ondernemingen in portefeuille in 2015; het doel moet 400 zijn). De GIMB investeert jaar in jaar uit 15 M€ en zou tot 20 M€ kunnen gaan. De coördinatie tussen publieke instanties zal vlot verlopen; de ondernemers zullen zich ondersteund voelen en de informatie zal vlot doorstromen tussen de verschillende instanties opdat elke voorziening gekend en duidelijk begrijpbaar is.

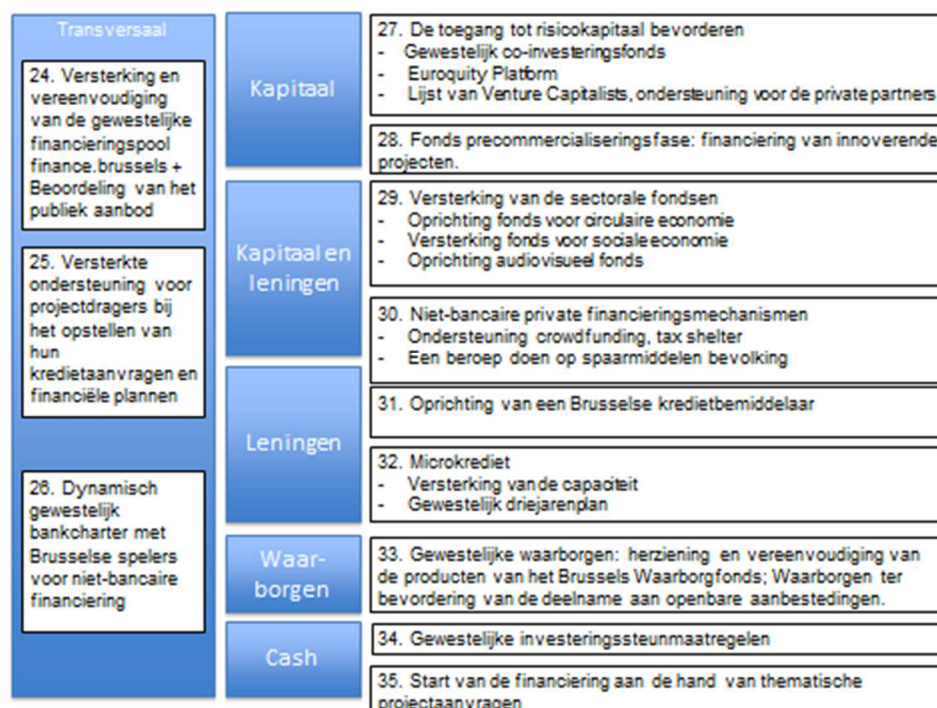
De invoering van specifieke instrumenten en voorzieningen inzake nieuwe *business models* (circulaire economie en sociale economie) zal bijgedragen hebben tot de versnelde ontwikkeling van deze sectoren met sterke toegevoegde waarde voor het Gewest. De gewestelijke strategie inzake het microkrediet zal gaandeweg zijn vruchten afgeworpen hebben en een groei mogelijk gemaakt hebben van het aantal micro-ondernemers en zelftewerkgestelden, aangezien zij zich kunnen richten tot kwaliteitsinstellingen waardoor de activiteiten van weekeraars kunnen worden teruggedrongen.

De onstabiele op de financiële markten in 2016 maakt het daarentegen onmogelijk om te voorspellen of de impact van deze maatregelen tegengehouden zal worden door verschijnselen die de grenzen van het Brusselse grondgebied overstijgen. In die context zal de Brusselse overheid in zijn actieperimeter alle maatregelen genomen hebben, inclusief het maximaliseren van zijn beroep op Europese subsidies die hem toelaten om zijn financieringscapaciteit te verhogen.

Maatregelen 2016-2019

Twaalf maatregelen om deze visie concreet waar te maken.

Doelstelling 2.1.: De toegang tot kapitalen, leningen en waarborgen verbeteren

Afbeelding 7: Samenvattende visie van de SBA maatregelen over de toegang tot de financiering

Maatregel 26 Rationalisering en beoordeling van het openbaar financieringsaanbod

Finance.brussels/GIMB Groep wil, rekening houdend met het economisch beleid van het Gewest, de oprichting, herorganisatie of uitbreiding van ondernemingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te bevorderen.³¹ Finance.brussels/GIMB Groep en de dochterondernemingen beschikken over een portefeuille met een netto boekwaarde van 70,6 miljoen euro, verspreid over 332 ondernemingen (292 ondernemingen uitsluitend gefinancierd onder de vorm van leningen en 40 ondernemingen in minderheidsparticipatie in het kapitaal of onder de gemengde vorm van kapitaal + lening).

- **A. Rationalisering en vereenvoudiging** De Regering besloot in oktober 2015 om finance.brussels/GIMB Groep te rationaliseren. Het gaat erom om snel te evolueren naar een unieke gewestelijke financieringspool die efficiënt gecoördineerd wordt met de gewestelijke begeleidingspolen van de ondernemingen en de gewestelijke huisvestingspolen van deze ondernemingen. Het jaar 2016 is het jaar van de operationalisering van deze beslissing die onder meer een vereenvoudiging inhoudt van de structuur van finance.brussels/GIMB door de verwijdering of de opslorping van bepaalde dochterondernemingen, de integratie in de groep van het BWF en een functionele coördinatie tussen Innoviris en finance.brussels/ GIMB Groep. De kmo's zullen toegang hebben tot een vereenvoudigde financieringspool.
- **B. Beoordeling van de publieke financieringsvoorzieningen om te beantwoorden aan de kmo-behoeften.** Het Gewest gaat in 2016 over tot een beoordeling van de publieke financieringsvoorzieningen van de ondernemingen die dankzij subsidies of participaties van het Brussels Gewest ontwikkeld werden om er de instrumenten van op te nemen in het bedrijfsondersteuningsbeleid en om te evolueren naar een evenwicht en een

³¹ Finance.brussels heeft niet als taak om alle ondernemingen financieel te ondersteunen maar richt zich via zijn verschillende dochterondernemingen, op bepaalde ondernemingscategorieën in verschillende ontwikkelingsstadia (zie bovenstaande afbeelding). Van de 80.000 ondernemingen die actief zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (700.000 jobs), identificeert finance.brussels (zonder BWF en zonder Brupart) een doelgroepmarkt van ongeveer 12.500 ondernemingen (70.000 jobs). Binnen deze doelgroepmarkt wordt het aantal ondernemingen in goede gezondheid en die gefinancierd zouden kunnen worden? geschat op ongeveer 1000 ondernemingen (waarvan 332 gefinancierd worden in 2015).

complementariteit tussen de verschillende financieringstypes en een versterking van het openbaar aanbod met bovendien de invoering van de noodzakelijke gewestelijke hefboomen om de toegang tot de private financiering van de ondernemingen te stimuleren. Het is de doelstelling om zo goed mogelijk te beantwoorden aan de belangrijkste noden van de Brusselse kmo's.

- **C. Feedback.** De weigeringsbeslissingen zullen onderbouwd worden voor de aanvragers die dit wensen zodat ze hun latere financieringsaanvragen kunnen verbeteren. De financieringspool zal de geweigerde dossiers grondig motiveren wanneer ze door de gewestelijke begeleidingspool werden begeleid.

Aansturende instanties: finance.brussels/GIMB-Groep; Brussels Waarborgfonds (BWF); Minister van Economie

Maatregel 27 Versterkte ondersteuning voor projectdragers bij het opstellen van financiële plan en kredietaanvragen

Impulse.brussels, het netwerk van de Loketten Lokale Economie (LLE) en enkele andere structuren ondersteunen al verschillende projectdragers in deze domeinen en dit met enkele merkwaardige verschillen meer in het bijzonder op het vlak van de doelgroep of de grondigheid van de aangeleverde ondersteuning. Vooral de meest innoverende projecten of projecten met het meest uitgesproken socio-economisch belang krijgen voorrang bij de opvolging door impulse.brussels. In dat geval gaat de ondersteuning verder dan de vragen met betrekking tot de financiële plannen en kredietvragen en wordt het een substantiële en diepgaande ondersteuning. Deze gewestelijke ondersteuning laat de begeleidde kmo's toe om substantiële middelen op te halen.³² De coördinerende rol van de loketten lokale economie, die vandaag behartigd wordt door impulse.brussels, zou door de toekomstige begeleidingspool nog verder versterkt moeten worden en een formeler karakter moeten krijgen³³, om een kwaliteitsvolle ondersteuning voor alle projectdragers te garanderen, ongeacht of het om projecten van lokaal of gewestelijk belang gaat.

De volgende maatregelen worden genomen, in verband met de ontwikkeling van ondernemerspakketten:

- **A. Systematische "cross-referenced" informatie over het aanbod van de verschillende instanties**. Innoviris, finance.brussels en impulse.brussels hebben een aantal gemeenschappelijke "klanten" en verwijzen regelmatig onderling naar elkaar. Ze zullen in de toekomst systematisch de ondernemers informeren over de toegevoegde waarden van de andere betrokken instellingen, voorstellen om ze met elkaar in contact te brengen wanneer dit relevant is, en regelmatig en systematisch informatie met betrekking tot de lopende gemeenschappelijke projecten met elkaar uitwisselen.³⁴
- **B. Opleiding van boekhouders over de kredietaanvragen en de begeleiding van de projectdragers.**
De begeleidingspool heeft als opdracht om een opleidingsproject voor te bereiden voor de professionele boekhouders over de strategieën om een aanvraag voor een professioneel krediet tot een goed einde te brengen, met de steun van de gewestelijke financieringspool en daarnaast ook met het verzekeren van de voorbereidingen voor het opstarten van het beheer van een project dat financiële steun kreeg van de gewestelijke financieringspool of van een platform voor crowdfunding in partnerschap met deze pool. Het doel is een hefboomeffect verlenen aan de acties van de begeleiders in de zoektocht naar financieringen. Dankzij de verworven kennis zouden deze structuren eventueel kunnen toetreden tot de spelers binnen het Euroquity-platform (Zie Maatregel 29).
- **C. Analyse van de dossiers met systematische feedback.** Het Gewest verbindt er zich toe om, via de begeleidingspool en via zijn netwerk, elke kredietaanvraag van een Brusselse ondernemer of kandidaat-ondernemer te onderzoeken, deze aanvraag van positieve en negatieve commentaar te voorzien, aanpassingen voor te stellen die hem zullen toelaten om zijn slaagkansen te verhogen, maar ook om de beste mix samen te stellen tussen private en publieke producten, quasi eigen middelen en krediet, enz.).

³² Ter illustratie, de 32 begeleidingen bij het zoeken naar financieringen die in 2015 werden afgerond door impulse.brussels hebben een gecumuleerde financiering mogelijk gemaakt van meer dan 7 miljoen euro.

³³ (vb.: op elkaar afgestemde instrumenten en methodologie, gezamenlijke KPI, centralisering en transparantie van de gegevens in verband met projecten en bijhorende begeleidingen, enz.)

³⁴ Dit systematisch gebruik van cross-referenced informatie zal ook tot stand komen in de vorm van regelmatige vergaderingen voor de uitwisseling van niet-vertrouwelijke informatie en de afstemming van de ondersteuning van dossiers die door verschillende instanties gesteund worden.

- **D. Geschikte informatie** De toekomstige begeleidingspool zal als taak hebben om, met de financieringspool, alle noodzakelijke informatie voor de kmo's verder te blijven ontwikkelen.³⁵ *De toepassing van deze maatregelen zal coherent zijn met doelstelling 1.9. De samenhang van het gesubsidieerd begeleidingsnetwerk versterken*

Aansturende instanties: Financieringspool (finance.brussels/GIMB-Groep), begeleidingspool, Minister van Economie

Maatregel 28 Charter en overleg met de bancaire en niet-bancaire sector

Het Gewest zet verschillende initiatieven op touw om het overleg en de synergieën met de banksector te verbeteren. Er zijn veel financieringsinstanties actief in het Brussels Gewest, zowel publieke als private, die elk hun eigen specificiteit hebben: klassieke bankinstellingen, investeringsfondsen in start-ups of coöperatieven actief in het microkrediet. De beslissingen van oktober 2015 voor de reorganisatie van de opdrachten van de publieke instanties zal leiden tot een verbetering van de werking van de publieke instanties, met enerzijds de toenadering van de gewestelijke financieringspool finance.brussels met Innoviris, en een betere coördinatie met beide andere polen (begeleiding en huisvesting). Deze nieuwe structuur moet ook betere relaties mogelijk maken met de private instanties.

- **A. Goedkeuring van een charter met Febelfin** Het Gewest heeft een permanent overlegplatform opgericht tussen de Regering, de GIMB, het BWF en Febelfin. Het Gewest verbindt er zich toe om snel gesprekken met de banksector op te starten om een charter op te stellen over betere samenwerkingsvormen tussen publieke en parapublieke instellingen en de banksector en om publieke middelen te injecteren om een hefboomeffect met de banksector te creëren die in de reële Brusselse economie kan worden geïnjecteerd.

Het regelmatig overleg met de belangrijkste banken die actief zijn in de financiering van de Brusselse kmo's zal ook als doelstelling hebben om de toegang van de Brusselse kmo's tot de financiering te verbeteren; om de maatregelen te coördineren die de publieke Brusselse instrumenten beter bekend moeten maken bij de bankadviseurs van de bankinstellingen; en om van gedachte te wisselen over bepaalde specifieke projecten (zie met name de oprichting van een kredietbemiddelaar voor Brusselse kmo's, Maatregel 33 van dit hoofdstuk, en de opleiding van de private begeleidingstussenpersonen over het genderaspect, Maatregel 42 van het hoofdstuk "Diversiteit van de ondernemers". De gewestelijke begeleidingspool die al banden onderhoudt met de private financieringsinstanties en die kmo's bijstaat in het zoeken naar financiering, zal daar ook toe bijdragen met de gewestelijke financieringspool.

Aansturende instanties: Minister van Economie, de minister-president, Febelfin; finance.brussels/GIMB Groep³⁶

- **B. Dynamisering van de uitwisselingen met private niet-bancaire financieringsinstanties.** Het Gewest zal de dynamiek van het charter verder aanvullen door de huidige private partners van de gewestelijke financieringspool finance.brussels/GIMB Groep, die actief zijn in de niet-bancaire financiering (equity, crowdfunding, enz.) en de private instanties die interesse hebben om aan deze nieuwe dynamiek mee te werken, erbij te betrekken. Het is niet zozeer de bedoeling om van gedachten te wisselen over specifieke kmo-dossiers (over deze materie zijn de instanties even vaak elkaars concurrenten als elkaars partners) maar wel over collectieve en gewestelijke belangen, om de kmo's beter bij te staan bij het zoeken naar financiering. Het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BIE groepeerde) zal actief aan

³⁵ De informatie om ondernemingen en ondernemers toe te laten om een beter inzicht te verwerven in de verschillende, publieke en private financieringstypes, in equityfinanciering, bancaire financiering en participatieve financiering; in de aanvaardingscriteria van een dossier en in de meest professionele manier om financieringsdossiers tot een goed einde te brengen. Op een proactieve manier zal deze informatie in samenwerking met de publieke en private verenigingsstructuren (interprofessionele federaties en beroepsfederaties) verspreid worden op het terrein via concrete praktijkseminaries die worden gegeven door erkende experts ter zake.

³⁶ Er zal met het advies van de ESR over de instanties die bij de opstelling van dit charter betrokken moeten worden, rekening gehouden worden op het ogenblik dat de werkmethodologie wordt opgesteld

deze dynamiek deelnemen gezien zijn begeleidingsrol bij de fondsenwerving die door impulse.brussels gespeeld wordt voor talrijke kmo's en zijn rol in andere hiermee verbonden maatregelen (Euroquity-platform, lijst van Venture capitalists, enz.)

Aansturende instanties: finance.brussels/GIMB-Groep in samenwerking met het toekomstige agentschap

Maatregel 29 De toegang tot risicokapitaal voor Brusselse kmo's vereenvoudigen

De Brusselse kmo's worden, net als overal op het Europese vasteland, geconfronteerd met een moeilijke toegang tot risicokapitaal, in tegenstelling tot de opportuniteiten die ze hiervoor wel vinden in Londen of in de VS. De investeringen in risicokapitaal zijn in België goed voor 0,3 % van het BBP (de helft van in het Verenigd Koninkrijk). Ze zijn vooral geconcentreerd in de domeinen van de life sciences (33 %), de energie- en milieusector (17 %) terwijl er in informatica, elektronica en telecommunicatie sprake is van een onderinvestering in vergelijking met de andere gewesten. Deze investeringen zijn voor een derde afkomstig van investeringen uit buitenlandse fondsen. Dit is een potentiële bron van delokalisering, en dus een verlies aan opportuniteiten voor de creatie van toegevoegde waarde voor de Belgische samenleving die er toe heeft bijgedragen om de ondernemers te helpen ondernemen en hun innoverende projecten op te starten.³⁷

Het Belgisch aanbod op het vlak van risicokapitaal wordt gekenmerkt door andere zwakte punten, meer bepaald het versnipperd aanbod (een vijftigtal fondsen); overwegend kleinschalige fondsen (die het moeilijk maken om meer dan 1 miljoen euro op te halen) en een klein aandeel investering in jonge ondernemingen ten opzichte van het ontwikkelingskapitaal of de buy-outs (minder risicovolle en rendabelere marktsegmenten).

Er wordt ook onvoldoende tegemoet gekomen aan de behoefte aan financieringen in risicokapitaal van de Brusselse ondernemingen via bestaande publieke fondsen, meer bepaald voor de start-ups. Dit geldt des te meer voor innoverende projecten. Het gevolg hiervan is dat er een veel selectievere keuze gemaakt moet worden waardoor projecten die terecht een financiële ondersteuning zouden hebben kunnen krijgen, in de kou blijven staan. Innoverende projecten worden steeds vaker gefinancierd door publieke fondsen van de andere Gewesten. Deze fondsen, die zijn uitgerust met belangrijke structurele middelen die aansluiten op het gevoerde economisch beleid, zetten de Brusselse kmo's ertoe aan om hun activiteiten te delokaliseren.³⁸

Het Gewest zal de toegang van de Brusselse ondernemingen tot risicokapitaal versterken door gunstige voorwaarden te creëren voor die toegang, meer bepaald om de krachten van de bestaande instanties te bundelen en meer ontmoetingskansen te scheppen tussen ondernemingen en investeerders.

- **A: Oprichting van een gewestelijk co-investeringsfonds**

De gewestelijke financieringspool finance.brussels/GIMB Groep ontwikkelt met de steun van de minister van Economie een **co-investeringsproject van 50 miljoen euro**. Dit fonds zou enkel samen met private investeerders (business angels, venture capitalists) investeren in beloftevolle jonge Brusselse ondernemingen, door een co-investeringsprocedure die in een vooraf vastgelegd kader tot op zekere hoogte automatisch zou kunnen verlopen om zo een snelle behandeling te garanderen. Het project is kandidaat voor een financiering van het Europees Fonds voor Strategische Investerings (FEIS, het zogenaamd 'Juncker-fonds').

Het functioneringsmodel van het fonds garandeert een sterke betrokkenheid van de investeringsfondsen en van de individuele spelers (business angels en venture capitalists); snelle en transparante beslissingsprocedures en tegemoetkomingen van 250.000 euro tot meer dan een miljoen euro, met maximum 50 % van de opgehaalde middelen (in een co-investeringslogica). Het fonds, indien de oprichting ervan bevestigd wordt door een beslissing van het Junckerfonds zou een aanvulling vormen op het bestaande aanbod van finance.brussels en zal een nuttig hefboomeffect hebben op de Brusselse start-ups. Het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels; Atrium en BIE groepeerde) zal de mogelijkheid hebben dossiers voor te stellen. De financieringspool zal trouwens een beroep kunnen doen

³⁷ Analyse GIMB ; Febelfin (2015), Risicokapitaal in België: hoe kan België zijn risicokapitaalpositie uitbouwen, mei 2015

³⁸ Impulse.brussels (2016) Noden van de Brusselse ondernemers voor 2016, p. 39

aan de sectordeskundigen van de begeleidingspool en de innoverende Brusselse clusters in de analyse van de dossiers om de gewestelijke krachten te benutten.

Instanties: finance.brussels/GIMB Groep met de steun van de minister van Economie + coördinatie Europese projecten (minister-president)

- **B: Euroquity Platform: de toegang van de kmo's tot investeerders vereenvoudigen.** Het Brussels Gewest wordt in 2016 lid van Euroquity dat de instanties die zich bezighouden met de oprichting en de ontwikkeling van ondernemingen met elkaar in contact brengt: ondernemingen en projectdragers; investeerders en financieringsadviseurs. Euroquity werd opgericht door Bpi France. Ook KfW in Duitsland of SOWALFIN in het Waals Gewest zijn erbij betrokken. Het platform biedt toegang tot nationale en internationale investeerders, in het bijzonder in Frankrijk en Duitsland. Het laat ook een permanente actualisering toe van de lijst van "potentiële" investeerders, samen met hun voorkeur qua sector. De versie 2.0, opgestart in december 2015, verbetert de mogelijkheden voor het opzetten van specifieke themagroepen.

Instanties: Minister van Economie met de steun van de begeleidingspool en in coördinatie met finance.brussels/GIMB Groep en SOWALFIN.

- **C: Activering van de Venture Capitalists in dienst van de Brusselse kmo's** via een verbindingsagent die de opdracht zou kunnen krijgen om de kmo's te informeren over deze instanties en om deze instanties te benaderen om hun evolutie beter te begrijpen en de Brusselse projecten die in aanmerking komen voor financiering of cofinanciering, te promoten³⁹. Deze medewerker zou binnen de begeleidingspool aangesteld worden maar rapporteert ook regelmatig over de financieringspool.

Instanties: toekomstige agentschap (dat impulse.brussels; Atrium en BIE groepeer) en financieringspool

Maatregel 30 Pre-seed funding: de financiële ondersteuning van de pre-commercialiseringsfase van de innoverende projecten een boost geven.

Er ontbreekt in het Brussels financieringsaanbod een specifiek financieel product voor innoverende ondernemingen in pre-commercialiseringsfase van innoverende projecten. De invoering van een dergelijk hulpmiddel sluit zowel aan op de Strategie Europe 2020 van de Europese Unie als op de Strategie 2025 (doelstelling nr...) van het Gewest. De meeste van zowel de private als de publieke financieringsbronnen zijn inderdaad niet toegankelijk in de fasen die voorafgaan aan de commercialisering van een project. Deze problematiek geldt des te meer voor innoverende projecten.

De programma's van Innoviris bieden financiële steun aan industriële onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma's die net voor de (voor)commercialisering van innoverende producten/diensten stoppen. Voor de ondernemingen is het belangrijk de voortzetting en de continuïteit van de projecten te verzekeren om hun waardering in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te maximaliseren en uiteindelijk het slaagpercentage te verhogen van de oprichting van sterk presterende Brusselse spin-offs en start-ups-

Zoals voorzien in het gewestelijk Innovatieplan (zie maatregel 64) en de beslissingen inzake de rationalisering van de economische instrumenten zal het Gewest een financieel product voor zogenaamde 'pre-seed funding' voor ondernemingen in pre-commercialiseringsfase van innoverende projecten ontwikkelen, zonder nieuwe structuren in het leven te roepen maar door te steunen op Innoviris (subsidies/voorschotten in het kader van O&O-projecten) en Brustart (leningen en participaties), in verband met de EFRO-programmering 2014-2021. Het project wil de samenwerking tussen de bestaande structuren bevorderen en een uniek toegangspunt zijn tot innoverende financieringsprojecten die door het Gewest worden voorgesteld. Het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels; Atrium en BIE groepeer) en de clusters die dicht staan bij de innoverende start-ups

³⁹ Het Gewest heeft in 2015 een lijst van Brusselse instanties opgesteld van het type « *Venture Capitalists* » die online staat op de website van 1819. De regelmatige actualisering van deze lijst laat toe om de goede informatieverstrekking van de Brusselse ondernemingen over deze mogelijke financieringen te garanderen en zal het werk van de begeleiders om de ondernemers tot bij de meest geschikte investeerders te brengen, vergemakkelijken.

zullen de mogelijkheid hebben dossiers voor te stellen, in overeenstemming met de beslissing inzake de nauwe banden tussen de drie gewestelijke polen (begeleiding, financiering, huisvesting).

Aansturende instanties: finance.brussels/GIMB-Groep, Innoviris

Maatregel 31 Financiering van de nieuwe economische modellen: circulaire economie en sociaal ondernemerschap/sociale ondernemingen.

In haar budget 2016 heeft de Regering besloten om de specifieke financieringscapaciteit voor twee soorten ondernemingen of economische modellen die op sociaal of ecologisch vlak positief zijn voor het Gewest, te versterken.

- **A: Verhoging van de middelen voor het sociaal ondernemerschap en de sociale ondernemingen:** een bijkomende enveloppe van 700.000 € werd voorzien in het budget 2016 om de innoverende sociale ondernemingen een boost te geven via de instrumenten Brupart en Brusoc van de gewestelijke financieringspool finance.brussels/GIMB Groep. De EFRO programmering 2014-2021 op het vlak van financiële instrumenten zou het mogelijk kunnen maken om deze verhoging van middelen (leningen en participaties) op langere termijn te structureren. De bijkomende enveloppe zal gekoppeld zijn aan een bredere omschrijving van de sociale ondernemingen (sociale economie) die verder reikt dan de sociale inschakelingseconomie. *Zie ook: maatregelen van de afdeling 4.2. Sociale ondernemers en sociale ondernemingen.* Het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels; Atrium en BIE groepeer) zal de mogelijkheid hebben dossiers voor te stellen. De financieringspool zal trouwens een beroep kunnen doen op de sectordeskundigen van de begeleidingspool en de innoverende Brusselse clusters in de analyse van de dossiers om de gewestelijke krachten te benutten.

Een oplossing voor de toegang tot de financiering zal gevonden worden voor de ondernemingen onder de vorm van coöperatieven - een statuut gekozen door verschillende sociale ondernemingen - om hen een volledige toegang te verlenen tot het gewestelijk financieringsaanbod (openstelling van Brustart voor financiering van coöperatieven of oprichting van een aangepaste voorziening, naar het voorbeeld van het Waals Braserohulpmiddel).

Instanties: finance.brussels/GIMB met de ondersteuning van de minister van Economie,

- **B: Oprichting van een Fonds voor circulaire economie:** er werd een enveloppe van 500.000 € voorzien om vanaf 2016 de financiële draagkracht van finance.brussels op de circulaire economie te versterken. Deze specifieke draagkracht zal ook versterkt worden op EFRO programmering 2014-2021 zoals bepaald in het gewestelijk Programma voor circulaire economie (GPCE). Het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels; Atrium en BIE groepeer) zal trouwens een beroep kunnen doen op sectordeskundigen van de begeleidingspool en van de innoverende Brusselse clusters (+Greentech) in de analyse van de dossiers om de gewestelijke krachten te benutten.

Aansturende instanties: finance.brussels/GIMB-Groep, met de steun van de minister van Economie

Hierbij dient opgemerkt dat de projecten voor **samenwerkingseconomie** toegang zullen kunnen krijgen tot deze **twee instrumenten** wanneer ze aantonen dat ze, naast de naleving van de sociale en fiscale rechtsregels, beantwoorden aan de criteria van deze instrumenten.

- **C: Oprichting audiovisueel fonds.** Een bijkomend budget van 1M€ werd in 2016 toevertrouwd aan finance.brussels/GIMB Groep om hen toe te laten om fondsen toe te kennen aan de ondernemingen uit de sector. Het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels; Atrium en BIE groepeer) zal trouwens een beroep kunnen doen op sectordeskundigen van de begeleidingspool en van de innoverende Brusselse clusters met name de cluster Screen, in de analyse van de dossiers om de gewestelijke krachten te benutten.

Instanties: screen.brussels (koppel), finance.brussels/GiMB Groep, cluster screen.brussels met de steun van de minister van Economie en/of van de minister-president.

Maatregel 32 De private niet-bancaire financieringsmechanismen bevorderen (crowdfunding, een beroep op het publieke spaarwezen ...)

Naast de klassieke bancaire financiering, reiken verschillende soorten zogenaamd alternatieve financieringen, de ondernemers financieringsoplossingen aan. Het gaat meer bepaald om crowdfunding, om het beroep op de investering door de private investeerders van de *business angels*-soort of *venture capitalists*, rechtstreekse financiële instrumenten of leningen van particulier tot particulier.

- **A. Het vertrouwen in crowdfunding bestendigen en versterken**

Participatieve financiering (crowdfunding) neemt toe, met een vermenigvuldiging van de actieve platformen in België (crowdfunding van giften, leningen of participaties) ⁴⁰ en een grote zichtbaarheid in de media en de sociale netwerken. Het levert een onmiskenbare bijdrage tot veel start-ups in opstartfase, maar blijft marginaal op het vlak van financieringsvolume en dit zowel per project (over het algemeen enkele tientallen duizenden euro) als op globaal vlak (4,5 miljoen euro in 2014 voor België). Ten slotte biedt het een financieringsoplossing voor bepaalde soorten projecten en minder of geen oplossing voor andere. De wereldmarkt van crowdfunding zou tussen 2015 en 2020 kunnen verviervoudigen om uit te komen op 100 miljard dollar (89,3 miljard euro). ⁴¹

De ontwikkeling van deze tendens berust vooral op een private dynamiek. Impulse.brussels en finance.brussels/GiMB Groep onderhouden en ontwikkelen hun contacten en expertise in dit domein sinds de opstart van de eerste platformen die actief waren in ons Gewest (2012), zowel bij de equity-, lending- als rewardplatformen. Het Gewest participeert ook in dit soort financiering, meer in het bijzonder via het platform Look and Fin (leningplatform). De gewestelijke financieringspool heeft al afspraken met sommige business angels en verleent zijn expertise in dit verband.

- i) Het Gewest zal, als de uitvoeringsbesluiten van **het federaal 'tax shelter start-up'-systeem** eenmaal bekrachtigd zijn, beoordelen of het relevant is om bijkomende maatregelen te nemen. Er bestaan verschillende opties (niet-exhaustieve lijst): nieuwe investeringen in de platformen; co-investering van de gewestelijke financieringspool in Brusselse ondernemersprojecten die bepaalde crowdfunding-doelstellingen bereiken en beantwoorden aan leefbaarheidscriteria; label van "door het Gewest begeleide" projecten dat de investeerders waarborgt voor de risiconeming op projecten die ondersteund werden door professionals van de gewestelijke begeleidingspool (alternatief voor een formele 'erkenning' van kwaliteitsvolle projecten wat zou betekenen dat men aan "investeringsadvies" doet, een activiteit die gereguleerd wordt door de FSMA).
- ii) De gewestelijke begeleidings- en financieringspoolen blijven **het gebruik van crowdfunding door hko en zelfstandigen aanmoedigen** als financieringsmiddel en vermarktingsmiddel van hun producten.

Instanties: Minister van Economie, impulse.brussels, atrium.brussels (om de kmo's de weg te helpen vinden naar de relevante platformen), relevante en betrokken privé-instanties.

- **B. Promoten van de rechtstreekse financiële instrumenten in het sociaal ondernemerschap.** De rechtstreekse financieringsstrategie wordt vaak onderschat door de kmo's, meer in het bijzonder omdat de administratieve rompslomp die komt kijken bij de publicatie van een door de FSMA goedgekeurde prospectus te omslachtig is, ondanks de duidelijke voordelen van een publiek beroep op het spaarwezen. Bepaalde soorten sociale ondernemingen zijn echter (geheel of gedeeltelijk) vrijgesteld van deze beperking, en zouden intensiever gebruik kunnen maken van deze rechtstreekse financiële instrumenten in het licht van de grote interesse van de bevolking voor "ethische" investeringen. Recent doken er erkenningsinstanties voor de rechtstreekse kwaliteitsinstrumenten op (cfr. Financité & FairFin label). Het Gewest zal, met het oog op de gunstige omgeving die het wil creëren voor sociale ondernemingen in het kader van de Strategie 2025, zal de ontplooiing van deze strategie verder ondersteunen.

⁴⁰ Look and Fin (2012); KissKissBankBank, MyMicroInvest (2013), Bolero (2014), Oksigencrowd (2015).

⁴¹ Studie uitgevoerd door Bolero (participatief financieringsplatform van KBC), Le Soir 5/2/2015.

Instanties: Minister van Economie, Jury's van de projectoproepen (Brussel Economie Werkgelegenheid), het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels; Atrium en BIE groepeer) (link met het project COOP-CITY).

Maatregel 33 Oprichting van een kredietbemiddelaar

De bevoegdheden van de federale kredietbemiddelaar werden in het kader van de 6^e Staatshervorming overgeheveld naar de Gewesten. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft deze bevoegdheid nog niet opgenomen. Het Gewest moet nog een kredietbemiddelaar aanstellen die de kmo's die geconfronteerd worden met diverse toegangsproblemen tot het krediet kan bijstaan. Dit punt werd in 2015 erkend als een nood van de Brusselse ondernemers.⁴² Tussen 2009 en 2013, heeft de federale bemiddelaar bijna 1000 dossiers uitsluitend uitgaand van kmo's behandeld, waarvan 60% met een positieve impact en voor gemiddelde bedragen van 200.000 euro.⁴³

De Brusselse kmo's hebben nood aan een neutrale tussenpersoon die in staat is om een vraag objectief te onderzoeken en om een evenwicht te kunnen herstellen in de relatie met de banken. De oplossingen van het federale niveau in 2013 hebben sommige problemen zoals het gebrek aan transparantie kunnen oplossen, maar niet alle problemen zijn opgelost. Het Waalse en Vlaamse Gewest hebben deze opdracht overigens al overgenomen door de oprichting van de dienst Concileo in Wallonië en van de Vlaamse Kredietbemiddelaar in Vlaanderen.

Het Gewest zal een kredietbemiddelingsopdracht voor kmo's in het leven roepen, die vermoedelijk zal worden ondergebracht in het Bestuur BEW of in de begeleidingspool. De rol van de bemiddelaar moet vooral makkelijk begrijpbaar zijn, als neutraal, objectief en professioneel ervaren worden, zowel door de ondernemers als door de banken. Hij moet de banksector kennen en bij de banken een goede reputatie genieten. Met het oog op een operationalisering in 2017 zal een concreet voorstel (opdracht, beoordeling van de behoeften) eind 2016 afgewerkt worden door de gewestelijke begeleidingspool in samenwerking met de financieringspool en Febelfin. Deze maatregel zal inderdaad besproken worden in het kader van de opmaak van een charter met Febelfin (Maatregel 28). De kredietbemiddelaar rapporteert aan de minister in het kader van zijn opdracht.

Instanties: Brussel Economie Werkgelegenheid, Gewestelijke begeleidings- en financieringspool / GIMB Groep, Febelfin

Maatregel 34 Gewestelijk plan voor microkrediet op 3 jaar en versterking van de capaciteiten

Het microkrediet biedt een financieringsoplossing die veel micro-ondernemers, die jobs creëren, toelaat om een ondernemersactiviteit te beginnen in een context waarin het zelf werk creëren soms de enige strategie is om inkomsten te genereren voor een bevolking, die deels een migratieachtergrond heeft en het al maar moeilijker heeft om werk te vinden. Het microkrediet is de laatste vijf jaar in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest significant toegenomen.⁴⁴

Deze activiteit kan emancipatorisch werken wanneer ze gedragen wordt door kwaliteitsvolle spelers en gepaard kan gaan met een professionele begeleiding. Volgens een studie van de Vlerick School in 2014, had 80% van de ontleners 2 jaar na de financiering een job.⁴⁵ De instanties die actief zijn in de

⁴² De geïdentificeerde problemen zijn: potentieel wangebruik (weigering) door de bevroagde kredietinstelling, ofwel, na een kredietverstrekking, potentieel wangebruik met betrekking tot een beslissing van de kredietinstelling om het bedrag van het krediet te verlagen of te verbreken. Bron: Impulse.brussels (2016) Noden van de Brusselse ondernemers voor 2016, p. 40

⁴³ Bron: Presentatie van Chris Dauw, Kredietbemiddelaar «Morgen uw bankier? Signalen van de markt en kredietbemiddeling», 6 december 2012.

⁴⁴ In 2015, heeft microstart 288 microkredieten toegekend in het Brussels Gewest voor een totaalbedrag van 1.850.000 euro. Het gemiddeld kredietbedrag is dus 6.416 euro. In 2015 heeft Brusoc 45 microkredieten toegekend voor een totaalbedrag van 1.347.103 €. De gemiddelde investering over de laatste 5 jaar bedraagt 21.58,51 € per krediet. Brupart, een andere dochtervennootschap van de GIMB Groep heeft in de 18 maanden van haar bestaan 13 dossiers ondersteund voor een totaal geïnvesteerd bedrag van 461.751 €. De cijfers van Crédal, voor het jaar 2014 (en niet 2015), zijn: 275 toegekende microkredieten waarvan 51 "professionele" (9 "doorstart"-microkredieten met de COM en 4 microkredieten « duurzame ontwikkeling ») en 224 persoonlijke microkredieten (113 sociale kredieten (2/3 hebben betrekking op de toegang tot werkgelegenheid) en 111 groene leningen met Leefmilieu Brussel).

⁴⁵ Cijfers met betrekking tot de microstart-activiteit.

sector schatten ook in dat het een toegangsweg kan zijn naar traditionele bancaire kredieten voor personen die hier vandaag de facto van uitgesloten zijn.

Volgens sommige spelers op het terrein, lijkt het realistisch om tegen 2020 middels een ambitieuze strategie te streven naar een verdubbeling van de microkredietactiviteit in het Brussels Gewest (zie Hoofdstuk 4: micro-ondernemers en je eigen job creëren ondersteunen). Een versterking van de kwaliteitsvolle microkredietvoorzieningen die worden aangeboden door erkende instellingen zou ook het voordeel hebben om de nood voor sommige micro-ondernemers om terug te grijpen naar informele leners die woekerrentes hanteren, terug te dringen.

- **A. Versterking van de financieringscapaciteiten** De financieringscapaciteiten in microkrediet in het Brussels Gewest zullen, meer in het bijzonder op EFRO-programmering 2014-2021, versterkt worden. De begeleiding van de projectdragers die gefinancierd worden door microkrediet zal ook versterkt worden om de kansen op succes zo groot mogelijk te maken.
- **B. In 2017 zal er een gewestelijk microkredietplan 2017-2020** worden uitgewerkt. Dit plan zal meer in het bijzonder als doel hebben om: 1) kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkelingsdoelstellingen van het microkrediet te verfijnen (zelf kwaliteitsvolle jobs creëren, kmo's oprichten en bestaande kmo's doen groeien, kwaliteitsvolle begeleiding); 2) te waken over de complementariteit van het aanbod van de diverse instanties en deze organiseren; 3) te waken over de kwaliteit van de verstrekte begeleiding en ondersteuning via passende beheersmiddelen; 4) de impact van deze financieringen op het zelf creëren van jobs te beoordelen. Er zal eveneens nagedacht worden over de toegepaste rentevoeten. De belangrijkste instanties van het microkrediet zullen nauw bij dit plan betrokken worden (finance.brussels via Brusoc en Brupart⁴⁶; microstart; Credal en Hefboom). Een voorwaarde vooraf is het definiëren van het microkrediet (bedragen, interesten, enz.).

Instanties: Minister van Economie (coördinatie), finance.brussels/GIMB Groep (via Brusoc en het participatiefonds – Brussel), microstart, Credal, Hefboom, zelftewerkstellingsplatform.

- **C. Waarborgen om een hefboomeffect te creëren.** De actualisering van het productaanbod van het Brussels Waarborgfonds onderzoekt de mogelijkheid om een **garantie** toe te kennen op microkredietportefeuilles aan microfinancieringsinstellingen die actief zijn in het Brussels Gewest.

Instanties: Gewestelijke financieringspool (finance.brussels/GIMB-Groep, Brussels Waarborgfonds)

- **D. De financieringsvoorzieningen bij leningen op eer⁴⁷** worden voortgezet en hun uitbreiding wordt onderzocht om het oprichten van ondernemingen door de versterking van de startfinanciering aan te moedigen.

Instanties: Village Finance⁴⁸, Réseau Entreprendre⁴⁹, finance.brussels/GIMB Groep, impulse.brussels

Maatregel 35 Gewestelijke waarborgen aan kmo's: het risico delen en de toegang tot financiering vereenvoudigen

Het Brussels Waarborgfonds (BWF) heeft tot taak de professionele kredietverlening te vereenvoudigen door de kredietinstellingen, mits betaling van een eenmalige forfaitaire bijdrage, een aanzienlijk deel van de waarborgen te geven die ze eisen van de kmo's en de zelfstandigen. Het BWF behandelt ongeveer 300 dossiers per jaar en kan gaan tot een waarborgplafond van 45M€.

- **A. Het productaanbod van het BWF zal beoordeeld en geactualiseerd worden** om de toegang tot de klassieke private financiering te versterken. Het is de prioritaire doelstelling om

⁴⁶ Participatiefonds - Brussel

⁴⁷ Het gaat om een lening aan nul interest die aan de ondernemer wordt verleend om hem een startkapitaal te bieden. Het gaat om bedragen tussen de 5.000 en de 25.000 euro.

⁴⁸ Lening op eer Coup de Pouce (uitgesloten van het bankwezen) en Duurzaam Ondernemerschap: toekenning van leningen op eer van 5000 euro, ter aanvulling van een krediet van minimum 10.000 euro.

⁴⁹ Het Netwerk Ondernemen versterkt zijn steun aan beloftevolle start-ups. In de loop van de drie volgende jaren, wordt er een lening op eer van 15.000 euro toegekend aan elke onderneming die geniet van de begeleiding van het netwerk.

de toegang van de Brusselse ondernemingen tot bancaire financiering te vereenvoudigen door het risico te dekken, en dus door de banken aan te moedigen om te lenen en te investeren in de Brusselse kmo's. Er zal een grotere communicatie-inspanning geleverd worden voor de bestaande producten om de Brusselse kmo's beter te bereiken.

- **B. Verhoging van de waarborgverstrekking** Het Gewest zal onder de oplossingen om de processen te vereenvoudigen, de mogelijkheid bestuderen om het waarborgverstrekkingmechanisme, minstens onder bepaalde drempels, zoals het geval is in de twee andere Gewesten, te "automatiseren". Het Gewest zal tevens een "mechanisering/automatisering" van de financieringsverrichtingen overwegen met een risicospreiding 1/3-1/3-1/3 tussen de overheid, de onderneming en de bank/private investeerder, zoals bijvoorbeeld Sowalfin tewerk gaat.⁵⁰ Het Gewest zal dit bekijken binnen de grenzen van haar budgettaire mogelijkheden: er moet voorzichtig tewerk gegaan worden gezien het grotere risico op een mislukking en dus de impact op het gewestelijk budget.
- **C. Waarborgen die de deelname van de kmo's aan openbare aanbestedingen vereenvoudigen.** Kmo's kunnen vanaf vandaag de producten van het BWF gebruiken voor behoeften die betrekking hebben op een overheidsbestelling. Er worden maatregelen genomen in het kader van de SBA om de betalingstermijnen van de openbare aanbestedende diensten te versnellen (*zie Doelstelling 4.3. De toegang tot "kmo-vriendelijke" overheidsopdrachten vergemakkelijken*). Het belang om een grotere participatie ervan te bevorderen zal het waarschijnlijk noodzakelijk maken om de toegang tot de bestaande producten voor deze specifieke gevallen te verbreden (nood aan bedrijfskapitaal van de Brusselse kmo's die aan openbare aanbestedingen deelnemen), een specifieke en sterkere communicatie over deze mogelijkheid te voeren of aan het aanbod van het BWF een specifieke garantie toe te voegen.
- **D. Waarborgen die de opstart van de door het Gewest gefinancierde investeringen bevorderen .** Het Gewest, in het kader van de Ordonnantie economische expansie beoogt een versnelde betaling van de subsidies telkens dit mogelijk is (*zie Erreur ! Source du renvoi introuvable.*). Sommige termijnen blijven te lang en noodzaken de betrokken kmo's om leningen aan te gaan. Deze kunnen vandaag een beroep doen op het BWF om deze leningen te dekken in het kader van klassieke garantieproducten. De actualisering van het aanbod van het BWF zal de mogelijkheid evalueren om deze gewestelijke waarborgverstrekking op de leningen die een onderneming zou verkrijgen te vergemakkelijken om een door een gewestelijke steunmaatregel gesubsidieerde investering uit te voeren (Economische expansie ordonnantie), in afwachting van de effectieve betaling van de subsidie;
- **E. Aangepaste waarborgen voor bepaalde soorten ondernemingen en ondernemers.** Om de actualisering van het aanbod aan producten en waarborgen om de toegang tot financiering voor Brusselse kmo's te vereenvoudigen, zal men ook de mogelijkheid om voor sommige soorten ondernemingen en ondernemers aangepaste voorzieningen te creëren, moeten onderzoeken:
 - o Een waarborg op een kredietportefeuille verlenen aan verschillende instanties, meer in het bijzonder groeiondernemingen, *micro-ondernemers* (microkrediet), zoals bepaald in de maatregel gekoppeld aan het microkrediet.
 - o De toekenning van waarborgen die zijn aangepast aan sociale ondernemingen. De soorten kredieten die worden aangeboden door het Brussels Waarborgfonds en zijn doelgroep zullen onderzocht worden om hun nut voor sociale ondernemingen te optimaliseren. Hierbij is het onder meer de bedoeling om voor de Brusselse sociale ondernemingen een bredere toegang tot financiering te verzekeren. De aanvaarding van *collectieve/wederzijdse waarborgen* in plaats van persoonlijke waarborgen in het geval van coöperatieven is voor de sector nodig om de ontplooiing van kmo's die opteren voor dit statuut mogelijk te maken.
 - o De invoering van aangepaste voorwaarden voor de *economische projecten van de circulaire economie* voor met een economische en ecologische impact, bijvoorbeeld

⁵⁰ Het is belangrijk om de filosofie van de waarborgverstrekking goed te onderscheiden van de rechtstreekse risiconeming (equity-lending). De waarborgverstrekking aan een bank moet beschouwd worden als een "waarborgmechanisme" dat een risicoverdeling inhoudt en niet als een financieringsbeslissing. De kredietverleningsbeslissing of de participatienamen zijn daarentegen wel degelijk financieringsbeslissingen die een risiconeming inhouden.

door de aanpassing van de "groene waarborg" aan de specificiteiten van de projecten van de circulaire economie.

De hierboven omschreven oriëntaties zullen, na bevestiging van hun haalbaarheid, vertaald worden in verordeningen wanneer dit relevant is of in gewone handelingen wanneer de Verordening reeds dergelijke maatregelen toelaat maar op een onderbenutte manier. Het Gewest zal er trouwens over waken om de analysesnelheid van het dossier niet te vertragen voor snelle beslissingen. Het Gewest zal trouwens waken over een rechtvaardige verdeling van het risico tussen de openbare instantie (het BWF) en de bankinstellingen, de voornaamste financiers.

Instanties: Gewestelijke financieringspool (finance.brussels/GIMB-Groep /Brussels Waarborgfonds)

Maatregel 36 Investeringssteunmaatregelen die zijn aangepast aan de noden van de kmo's

Het Gewest heeft zich ertoe verbonden om de steunmaatregelen voor de ondernemingen, en meer in het bijzonder de steunmaatregelen ter bevordering van de economische expansie, te herschikken. De voorziening bevat een aantal steunmaatregelen, en meer in het bijzonder investeringssteunmaatregelen die een percentage dekken van bepaalde investeringen die het Gewest ondersteunt.

De minister van Economie heeft een beoordeling uitgevoerd van de huidige voorziening en interactieve workshops met de betrokken instanties georganiseerd. Medio 2016 zal hij de belangrijkste beleidslijnen van deze hervorming vastleggen.

Met betrekking tot de investeringssteunmaatregelen zal de hervorming de volgende principes bevatten, middels bevestiging van de juridische haalbaarheid van hun toepassing in het licht van de na te leven Europese regelgeving:

1. **Een uitbreiding van de algemene investeringen tot bepaalde immateriële investeringen**, waarbij hun draagwijdte wordt afgebakend, bijvoorbeeld door een lijst of strenge criteria op te stellen;
2. Een **verlaging van het minimumdrempelbedrag** dat geïnvesteerd moet worden voor ondernemingen in opstartfase;
3. **Een versnelde betaling van de subsidies**. De herziening van de Ordonnantie zal ook betalingen met voorschotten mee opnemen, zodat ondernemingen met beperktere cash middelen subsidieerbare investeringsprojecten kunnen uitvoeren
4. **De verlening van gewestelijke waarborgen** op de leningen die een onderneming zou verkrijgen om, in afwachting van de betaling van de subsidie, investeringen uit te voeren;
5. De invoering van een **steunmaatregel voor prototypes** voor de kandidaat-ondernemers (steun voor de vervaardiging van een exemplaar van zijn toekomstig product om hen toe te laten om de opportuniteit van zijn activiteit beter te kunnen beoordelen, vooraleer deze activiteit en de commercialisering ervan aan te vatten).
6. **De veralgemening van de begeleiding bij het verlenen van financiële steun**. Ondernemers voor de opstartfase een financiering verlenen is onvoldoende om het succes van de onderneming te verzekeren. Er zal systematisch een begeleiding voorgesteld of gevraagd worden bij het verlenen van financiële steun.
7. **De vereenvoudiging van de steunaanvragen** via de invoering van een uniek loket voor beheer van de subsidiedossiers van kmo's (zie Maatregel 54.B)

Instanties: minister van Economie; Brussel Economie Werkgelegenheid

Daarnaast wordt de verbetering van de betalingstermijnen door de overheid een prioriteit van de legislatuur. Een snelle betaling in het kader van het ontvangen van subsidies of bij overheidsopdrachten is voor een aantal ondernemingen van cruciaal belang. Het Gewest verbindt er zich toe om via een aantal maatregelen zijn betalingsachterstand te verminderen. Deze worden voorgesteld in het hoofdstuk "Een kmo-vriendelijk bestuur".

Maatregel 37 Start van de financiering aan de hand van thematische projectoproepen

In 2016 worden er projectoproepen georganiseerd om de opstart van innoverende ondernemersprojecten over twee thema's (circulaire economie en sociaal ondernemerschap) te ondersteunen. Aan de hand van deze oproepen kan men starten met de financiering van nieuwe projecten of overgaan naar de fase van projecten die in testfase zijn goedgekeurd (werkingskosten en investeringskosten in het geval van een projectoproep in circulaire economie).

Instanties: Brussel Economie en Werkgelegenheid, 1819

Pijler 3: Inzetten op de diversiteit van de ondernemers (m/v), een Brusselse goudmijn

Het Gewest erkent de kracht van de superdiversiteit aan ondernemers en ondernemsters in het Brussel Hoofdstedelijk Gewest, en ziet het ondersteunen van deze diverse kmo's als een opportuniteit en als een antwoord op de socio-economische uitdagingen. Deze SBA wil een **gesegmenteerde benadering uitwerken, aangepast aan deze diversiteit**. Deze types van ondernemerschap hebben verschillende doelstellingen, modellen en noden. De SBA wil het aanbod coördineren van aangepaste diensten voor de verschillende types van ondernemers en ondernemingen.

Dit hoofdstuk omvat vijf secties, elk voor een relatief verschillend type van ondernemer:

1. Ondersteunen van sociale ondernemers en ondernemingen
2. Ondersteunen van het vrouwelijke ondernemerschap
3. Ondersteunen van ondernemers in het kader van de diversiteit
4. Ondersteunen van micro-ondernemers en jobcreëerders
5. Ondersteunen van het jonge ondernemerschap
6. Ondersteunen van ondernemers actief in 'gedeelde' ondernemingen

Doelstelling 3.1: Ondersteunen van sociale ondernemers en ondernemingen

Situatie in 2016

Het Brusselse Gewest heeft de sociale economie traditioneel gesteund binnen een context die voornamelijk werd bepaald door grootschalige werkloosheid en de nood aan ondersteuning van initiatieven voor socioprofessionele inschakeling van doelgroepen die uitgesloten werden van de arbeidsmarkt. De genomen maatregelen waren vooral gericht op het ondersteunen van de sociale inschakelingseconomie. Deze enge opvatting van het sociale ondernemerschap beperkte de toegang tot openbare steun voor een hele reeks organisaties die nochtans een maatschappelijke doelstelling nastreven via het ontwikkelen van een economische activiteit. Wat de toegang tot financiering betreft, bestaan er financieringsbronnen voor inschakelingsondernemingen (IO) en plaatselijke initiatieven voor de ontwikkeling van werkgelegenheid (PIOW), maar deze zijn erg specifiek en zelfs ontoegankelijk voor andere rechtsvormen van sociale ondernemingen.

Verschiedende gewestelijke instanties hebben steunmaatregelen opgenomen voor bedrijven binnen de sociale economie (Brusoc op het vlak van financiering, citydev op het vlak van huisvesting van sociale bedrijven (APAM, Brochage Renaissance, Petits Riens, burgerplatform,...).

De Strategie 2025 voor Brussel, die in juni 2015 werd goedgekeurd, beschouwt de **sociale ondernemingen** (afkomstig uit de sociale economie) als **veelbelovende economische modellen** (zie Doelstelling 10). Het Gewest is van mening dat sociale ondernemingen die in hun economische project een maatschappelijk doel inbouwen en een democratisch en participatief bestuursmodel voorstaan een belangrijke rol te spelen hebben in de economische ontwikkeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De Strategie 2025 kondigt aan dat een gunstige omgeving zal worden gecreëerd opdat de huidige en nieuwe spelers binnen de sociale economie zich kunnen ontplooiën, niet alleen binnen een socioprofessionele inschakelingslogica.

Visie 2019/2025

In 2019 zal het Gewest de integratie afronden van de ondersteuning van sociale ondernemingen via drie geestelijke pijlers (begeleiding, financiering en infrastructuur) en over competente teams beschikken voor het ondersteunen van de ondernemers die voor sociaal ondernemerschap en sociale economie kozen. Tussen 2016 en 2025 zal het sociale ondernemingsmodel (een entiteit die tegelijk een economische en een sociaal project nastreeft, in participatief beheer) steeds meer beschouwd worden als een pragmatische keuze door ondernemers die er hun persoonlijke en collectieve doelstellingen in weerspiegeld zien. Tegen 2025 zal het Gewest via deze hefboomen hebben bijgedragen tot de ontplooiing van een sociale economie gericht op de noden en diensten van de stad, tot de wederzijdse samenwerking tussen lokale initiatieven en tot de ontwikkeling van lokale initiatieven tot solide economische projecten.

Maatregelen 2016-2019

Maatregel 38 Opzetten van een nieuw wettelijk kader voor sociale economie in Brussel

Het Gewest zal een nieuw wettelijk kader creëren dat recht doet aan het veel ruimere bereik van de sociale economie dan alleen de sociale inschakelingseconomie. Deze Ordonnantie vervangt de Ordonnanties van 18 maart 2004 en van 26 april 2012 om er het concept van de sociale onderneming en het sociale ondernemerschap in uiteen te zetten, naast dat van de sociale inschakelingseconomie. De leden van het Platform voor sociale economie (FeBIO, FeBISP, TRACE, BRUSOC, ACFI, Ressources, Actiris, VSGB en de sociale partners) zullen in 2016 geraadpleegd worden voor het project voor ordonnantie.

Instanties: Minister van Economie, Brussel Economie en Werkgelegenheid

Maatregel 39 Het sociale ondernemerschap en de innoverende sociale economie stimuleren en ondersteunen

- **A. Oproep tot innoverende projecten.** Het Gewest zal innoverende projecten stimuleren door een jaarlijkse projectoproep te organiseren. In 2016 wordt € 500.000 uitgetrokken voor deze projectoproep, die de volgende thematische doelstellingen beoogt: 1° Ondernemingen binnen de sociale economie ondersteunen in hun ontwikkeling, met name binnen de sociale inschakelingseconomie maar ook daarbuiten, door activiteiten aan te moedigen die economische opportuniteiten voor jobcreatie zijn en die tegemoetkomen aan een aantal socio-economische behoeften in Brussel, met inbegrip van een sociale logische samenhang om samen te leven en samen te doen; 2° Ondersteunen van innoverende projecten die sociale ondernemingen op innoverende markten lanceren en/of innoverende economische modellen aftasten; 3° Bruggen bouwen tussen sociale, collaboratieve en circulaire economie; 4° Bestaande sociale ondernemingen versterken, met name via synergieën en samenwerkingsverbanden en het ontwikkelen van nieuwe activiteiten om schaalvoordelen te benutten.

Instanties: Brussel Economie en Werkgelegenheid; het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels; Atrium en BIE groepeerde)

- **B. Begeleiding sociaal ondernemerschap en innoverende sociale economie.** De toekomstige gewestelijke begeleidingspool zorgt voor het informeren van kandidaat-ondernemers over de verschillende ondernemingsmodellen, met inbegrip van de sociale onderneming (statuut van coöperatieve; onderneming met sociale doelstelling enzovoort) en over de voor- en nadelen eraan verbonden. De raadgevers in direct contact met de projectdragers worden geleidelijk en systematisch bewustgemaakt van deze dimensies, met daarnaast nog een persoon die specifiek met de opdracht 'sociaal ondernemerschap' wordt belast. De begeleiding van dynamieken voor collectief ondernemerschap (coöperatieven) wordt integraal opgenomen in de activiteiten van de begeleidingspool.

Instanties: gewestelijke begeleidingspool, 1819 (sensibiliserings- en informatietaak)

- **C. Brussels centrum voor sociaal, coöperatief en collaboratief ondernemerschap** Het Gewest cofinanciert het project COOPCITY voor de periode 2014-2021 via de EFRO-fondsen. Dit project verenigt 7 openbare en privépartners: SAW-B, Febecoop, Bruxelles-Emergences, Impulse.brussels, Solvay ondernemers, ICHEC Entreprises en Innoviris. De doelstellingen van het project: het begeleidingsaanbod uitbreiden tot de oprichting en ontwikkeling van sociale en coöperatieve ondernemingen, en de samenwerking en coöperatie en sociaal ondernemerschap stimuleren. Het project werkt via projectoproepen gericht tot sociale ondernemingen in de ruimste zin, ongeacht de rechtsvorm. COOPCITY zorgt ook voor het organiseren van een netwerk tussen sociale ondernemers en collaboratieve economie.

Instanties: SAW-B, Bruxelles-Emergences, febecoop, het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels; Atrium en BIE groepeerde – impulse is partner van het COOPCITY-project) Ichech Entreprise, Solvay-ondernemers en Innoviris.

- **D. Aanmoedigen van economische projecten die voortkomen uit lokale initiatieven en uit de informele economie.** De oprichting van nieuwe projecten voor sociale ondernemingen overstijgt de projecten van de nieuwe ondernemers/onderneemsters die voor deze modellen kiezen. Brussel kent een intens burger- en verenigingsleven op lokaal niveau, en sommige initiatieven hebben een onmiskenbaar economisch potentieel. Het Gewest zal deze lokale verenigingen en burgerinitiatieven steunen bij het opzetten van hun sociaaleconomische projecten. Daarbij zal de expertise worden benut van gevestigde en innoverende bestaande sociale ondernemingen. Dit beleid houdt ook maatregelen in om het potentieel te benutten van de informele economie, voor dewelke de sociale economie de weg kan wijzen in haar ontwikkeling. De partners van het COOPCITY-project zullen uitgenodigd worden voorstellen te formuleren om deze dynamiek te ondersteunen.

Instanties: het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels; Atrium en BIE groepeer); Brussel Economie en Werkgelegenheid (Projectoproepen)

- **Ondersteunen van de netwerkvorming en het informeren omtrent de gewestelijke steunmaatregelen** Het Gewest zal de netwerkvorming tussen sociale ondernemers ondersteunen. De nood aan netwerken in koppels (sociale ondernemers) is even groot als de inschakeling in algemene netwerken. Daarnaast zal het Gewest de "matching" tussen ondernemers aanmoedigen om hen in contact te brengen met anderen die ook klaar zijn om de stap te zetten (maar niet op hun eentje).
- Het Gewest zal ook zorgen voor een betere circulatie van de informatie omtrent beschikbare hulpmiddelen voor sociale ondernemingen en ondernemers (steun voor economische expansie, financieringsmiddelen, waarborgvoorzieningen, steun bij de vestiging en het opzetten van business- en financiële plannen enzovoort). Er wordt ook gedacht aan het organiseren van specifieke ontmoetingen met spelers die actief zijn binnen het sociale ondernemerschap en de sociale economie.

Instanties: 1819

In het hoofdstuk over financiering van kmo's zijn overigens drie maatregelen voorzien voor het financieren van sociaal ondernemerschap en sociale economie. Net zoals andere kmo's hebben sociale ondernemingen moeilijk toegang tot financiering, en soms ondervinden ze bijkomende problemen door het hanteren van een verschillend economisch model en een andere vorm van beheer. Het Gewest zal de ontplooiing van sociale ondernemingen ondersteunen via de volgende maatregelen:

- **A. Uitbreiding van de middelen en aanpassing van het productaanbod.** Zie Maatregel 31 van het hoofdstuk *Financiering*.
- **B. Toekennen van aangepaste waarborgen voor sociale ondernemingen.** Zie Maatregel 35 van het hoofdstuk *Financiering*.
- **C. Mobiliseren van spaargeld van de burgers en promoten van directe financieringsmiddelen.** Zie Maatregel 32 van het hoofdstuk *Financiering*.

Doelstelling 3.2.: Ondersteunen van vrouwelijke ondernemers

Huidige situatie

België kent een lage ondernemersactiviteit bij vrouwen: tussen 2008 en 2013 was gemiddeld 3,1% van de vrouwen bezig met het oprichten van een onderneming of het beheren van een jonge onderneming, terwijl het Europese gemiddelde 5,5% bedraagt. In Brussel zijn vrouwen overigens relatief minder talrijk vertegenwoordigd in de ondernemersbevolking dan in de andere twee gewesten. Het aandeel vrouwen bij zelfstandigen in hoofdberoep komt op 27,6% in het BHG (31% in het Vlaamse Gewest, 31,5% in het Waalse). 14% van de oprichters van start-ups in België zijn vrouwen (15% in Europa)⁵¹

Overigens heeft Brussel zowel op dit vlak als op andere vlakken te maken met sterke geografische discrepanties. In de meer achtergestelde Brusselse gemeentes is er een kleiner aandeel vrouwelijke zelfstandigen (3 à 4 vrouwen op 100 in Molenbeek of Anderlecht tegenover 7 à 10 op 100 in Sint-Lambrechts-Woluwe, Watermaal-Bosvoorde of Ukkel). Tot slot ligt het inkomen van vrouwelijke zelfstandigen 19% lager dan dat van mannen.

Deze situatie moet bekeken worden binnen de ruimere context van de massale vrouwelijke ondertewerkstelling in Brussel: slechts 50% van de Brusselse vrouwen tussen 15 en 64 jaar is er aan het werk (tegenover 62% in Vlaanderen en 53% in het Waalse Gewest).

Er werden meerdere initiatieven opgezet om hier iets aan te doen en het vrouwelijke ondernemerschap te stimuleren, op basis van een studie die in 2013 werd uitgevoerd, waarbij onder meer het platform "Women in Business" werd opgericht ter ondersteuning van vrouwen die ondernemen, in de schoot van impulse.brussels. Sedert 2015 werd heel wat gestroomlijnd binnen de Brusselse openbare diensten en in het bijzonder Impulse.brussels om de diensten op deze ondernemingen af te stemmen.

Visie 2019/2025

In 2025 zal het Gewest het Europese gemiddelde behalen op het vlak van vrouwelijk ondernemerschap, en 5,5% bedragen. Het zal ook het aandeel vrouwelijke zelfstandigen hebben laten groeien tot 35% (in plaats van 28% in 2014). De openbare en particuliere instanties die het ondernemerschap in Brussel ondersteunen zullen gesensibiliseerd worden voor deze genderdimensie en in het bijzonder voor de verschillen tussen mannen en vrouwen bij de ondernemers, met het oog op een gepaste dienstverlening.

Maatregelen

Maatregel 40 Statistieken in verband met ondernemers per gender

Het Gewest zal de openbare instellingen vanaf 2017 om statistieken per gender vragen met betrekking tot hun acties voor ondernemers/onderneemsters in toepassing van de ordonnantie van 29 maart 2012 houdende de integratie van de genderdimensie in de beleidslijnen van het Gewest ⁵² (dit zal worden opgenomen in de subsidiëringsovereenkomsten en –besluiten met een controle die geleidelijk aan effectiever zal zijn van de voorlegging van deze informatie door de begunstigden). Sommige structuren beschikken al over dergelijke informatie. Zo weten we bijvoorbeeld dat het aantal door impulse.brussels begeleide vrouwelijke ondernemers in 2015 op 29% kwam. In datzelfde jaar was 40% van de begeleiding die door de LPE in 2015 uitgevoerd werden voor vrouwen bestemd. Op basis van deze statistieken zal het Gewest zijn ondersteuningsbeleid voor onderneemsters uitbouwen met als doelstelling een stijgend aandeel binnen alle instellingen die overheidssteun genieten. Deze doelstellingen zullen geleidelijk geïntegreerd worden in de beheerscontracten van de instellingen die met ondernemingen werken.

⁵¹ Bron: European Startup Monitor 2015

⁵² Zie artikel 4 : Naast de maatregelen vervat in artikel 3 van deze ordonnantie, ziet elke minister en staatssecretaris, in de domeinen die onder zijn of haar bevoegdheden vallen, erop toe dat de statistieken die de Brusselse overheidsdiensten en de Brusselse instellingen van openbaar nut in hun actiedomein produceren, verzamelen en bestellen, naar geslacht opgesplitst worden en dat er genderindicatoren worden opgesteld wanneer dit relevant is.

Instanties: Minister van Economie, Staatssecretaris voor gelijkheid van kansen, gewestelijke begeleidingspool, Brussel Economie en Tewerkstelling, Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA)⁵³

Maatregel 41 Ontwikkelen van het vrouwelijk ondernemerschap

Het Gewest zal de volgende initiatieven opzetten:

- **Barometer vrouwelijk ondernemerschap.** 1819 zal de barometer voor het vrouwelijk ondernemerschap die in 2015 werd opgezet om de 2 jaar updaten. Het bestand met gepeilde personen wordt uitgebreid door het mobiliseren van de spelers binnen het Women-in-Businessnetwerk. Door gebruik te maken van diverse studies door vrouwelijke ondernemersnetwerken (Diane van het UCM, femmes ... Credal, ...) is een betere kennis mogelijk van de specifieke uitdagingen waarmee vrouwen worden geconfronteerd. Op basis van de resultaten van deze peiling zullen jaarlijks aanbevelingen worden geformuleerd voor de minister van Economie.

Instantie: 1819

- **B. Cartografie van de instanties die vrouwen begeleiden bij hun ondernemerschap** Er zijn in Brussel meerdere structuren opgezet om het vrouwelijke ondernemerschap te ondersteunen. Teneinde een gestructureerd zicht te hebben op wie wat doet, voor welk publiek en in welke fase van de levenscyclus van de onderneming, ondersteunt het Gewest het bijhouden van een cartografie dat het aanbod van diensten in acties die ter beschikking staan van Brusselse ondernemers in kaart brengt. Deze cartografie dient ook als basis voor het evalueren van de acties en het toekennen van meer structurele financieringsvormen aan efficiënte organisaties. De cartografie zou duidelijk zichtbaar op de Women-in-Businesswebsite moeten worden geplaatst om deze initiatieven volop te kunnen benutten. Timing: Maken cartografie: 2016-17; structurele financiële ondersteuning van de organisaties: 2017-2020

Instanties: Women in Business (1819)

- **C. Sensibilisering en vorming van vrouwen die een onderneming willen beginnen** Er bestaat een aanbod aan diensten en producten ter ondersteuning van vrouwelijke ondernemers in Brussel, maar het is nog niet voldoende bekend. Het Gewest zal de sensibiliseringsacties ondersteunen via het Women-in-Businessplatform om meer bekendheid te geven aan de beschikbare diensten voor vrouwelijke ondernemers. Het platform zal eveneens een vormingscyclus organiseren in samenwerking met andere structuren, rond onderwerpen die specifiek te maken hebben met de vrouwelijke aspecten van het ondernemerschap. 1819 zal de website van Women in Business beheren; de gesubsidieerde organisaties en leden van het platform worden aangemoedigd om materiaal te leveren voor de website.

Instantie: Women in Business (1819)

- **D. Het in aanmerking nemen van de uitdagingen die eigen zijn aan ouders die ondernemers zijn** Een verbetering van de toegang tot een voldoende aantal plaatsen in crèches is eveneens een belangrijke uitdaging om het voor mannen en vrouwen met jonge kinderen mogelijk te maken ondernemer te worden. Het Gewest zal hiertoe zijn hefbomen activeren, rekening houdende met zijn bevoegdheden en met de zesde Staatshervorming.

Instantie:

Maatregel 42 Vorming voor ondernemingssteun aanbieden voor wie actief is in genderspecifieke begeleiding

⁵³ Samenwerking voor de gegevensverwerking

Om te vermijden dat gendergerelateerde stereotypen zouden meespelen bij beslissingen tot begeleiding of financiering, zal het Gewest een verplichte vorming organiseren over specifieke begeleiding van mannelijke en vrouwelijke ondernemers, ten behoeve van het personeel van de begeleidings- en financieringspools en van alle coaches in bedrijfsvorming van alle instanties die overheidssteun genieten. Het personeel van alle gewestelijke begeleidings- en financieringspools zal geleidelijk met deze genderaspecten vertrouwd raken dankzij deze vorming, om te vermijden dat gendergerelateerde stereotypen zouden meespelen bij beslissingen tot begeleiding of financiering. Tegelijk worden particuliere spelers, zoals bankiers, eveneens gesensibiliseerd voor het genderaspect opdat ze ermee rekening zouden houden dat vrouwen en mannen hun dossiers, businessplannen enzovoort niet op dezelfde manier presenteren. Het organiseren van deze vormingen zal worden voorgelegd tijdens de onderhandelingen over een charter met Febelfin.

Instantie: 1819-.

Maatregel 43 De deelname van vrouwen aan steunmaatregelen voor oprichting en mentorschap aanmoedigen

Het Gewest zal de deelname aanmoedigen van vrouwen aan de bestaande "co-ondernemersweekends" (onder meer via een meer doelgerichte communicatie) en de organisatie ondersteunen van specifieke weekends rond "vrouwen en ondernemerschap". Het contact met andere vrouwen creëert een andere dynamiek en geeft de mogelijkheid om het over bepaalde zaken te hebben die op gemengde weekends niet aan bod komen. Deze maatregel maakt deel uit van een begeleidingstraject en moet in het ondernemerspakket geïntegreerd worden.

Om vrouwelijke ondernemers te ondersteunen bij het opzetten van een onderneming, zou het Gewest, via facultatieve subsidies en projectoproepen voor begeleiding, kunnen zorgen voor het ontwikkelen van een mentorschapsysteem om ondernemers gedurende enkele jaren te laten volgen door gevestigde bedrijfsleidsters, rekening houdend met de spelers die in Brussel al op dit terrein actief zijn. De organisatie van dit mentorship zou gebeuren in samenwerking met de ondernemerspakketten (zie hoofdstuk 1).

Instanties: Women in Business, JUMP, de huidige instanties voor mentorschap zoals het Netwerk Ondernemen

Doelstelling 3.3: Ondersteunen van ondernemers van vreemde herkomst

Huidige situatie

De Brusselse bevolking van 18 tot 60 jaar is voor 24% van Belgische origine en voor 72% van buitenlandse origine⁵⁴. Deze bevolking kent soms specifieke problemen: zo ligt de werkloosheidsgraad bij personen die buiten de EU werden geboren tweemaal hoger dan bij personen die in België geboren zijn. Deze kloof is 50% groter dan het Europese gemiddelde en is nog meer uitgesproken bij vrouwen (12,8% - 30,7%).

Parallel daarmee stellen we een grote ondernemingszin vast bij de immigrantenpopulatie, in het bijzonder in Brussel. In 2014 had 10,2% van de geregistreerde bevolking in België een andere nationaliteit, van wie 40% zich in Brussel bevond.

Ondanks deze ondernemingsdynamiek zijn er enkele obstakels voor het opzetten van een onderneming. Sommige zijn van algemene aard en gelden voor alle Brusselse oprichters van ondernemingen, andere zijn eigen aan mensen van vreemde herkomst. Uit het onderzoek over starters dat in 2012 door impulse.brussels werd uitgevoerd, blijkt dat mensen uit een niet-EU-land minder snel een eigen bedrijf starten. Uit de enquête die onlangs werd uitgevoerd met betrekking tot de personen die door de Loketten Plaatselijke Economie worden begeleid, komen een vreemde herkomst, of het feit niet over een Belgische identiteitskaart te beschikken of de landstaal niet te kennen, als mogelijke struikelblokken naar voren.

Het Gewest heeft zijn diensten voor ondersteuning van het ondernemerschap overigens relatief weinig aangepast aan de specifieke situatie van personen van vreemde herkomst. Gecombineerd met de taal- en culturele barrières heeft deze situatie ondernemers van vreemde origine aangezet om zich in hun eigen gemeenschap terug te trekken en zich op geografische, culturele of communautaire basis binnen verenigingen te organiseren. In het Brusselse Gewest zijn meerdere verenigingen van vreemde herkomst actief op het vlak van ondernemerschap.

Visie 2019/2025

In 2019 voerde het Gewest een vorm van gelijkekansenbeleid in met betrekking tot het starten van een onderneming door ervoor te zorgen dat de diensten en hulpmiddelen voor economische ontwikkeling alle categorieën van Brusselaars bereiken en rekening houden met de eigenheden van bepaalde doelgroepen. Dit beleid garandeert de toegang tot universele informatie voor iedereen in Brussel die een met onderneming wil beginnen. Tussen 2016 en 2025 zal de bijdrage van mensen van vreemde herkomst tot de identiteit van Brussel als hoofdstad van het ondernemerschap meer en meer als een belangrijke drijvende kracht worden beschouwd. Het Gewest zal er via zijn acties naar streven om banden te smeden en een inclusieve eerder dan een communautaire aanpak te ontwikkelen voor de ondersteuning van het ondernemerschap. Het gaat erom ondernemers van vreemde herkomst erbij te betrekken en in te spelen op de ervaring van de communautaire verenigingen die tot stand kwamen.

Veel ondernemers van vreemde herkomst blijven binnen hun eigen gemeenschap en hebben er alle baat bij de gewestelijke openbare diensten te leren kennen. Deze diensten kunnen hen beter helpen bij hun ontwikkeling als onderneming, wat dan weer het Gewest ten goede komt.

Maatregelen

Maatregel 44 Aanpassing van de eerstelijnscommunicatie (dienst 1819).

De basisinformatie rond ondernemen in Brussel komt niet noodzakelijk bij de betrokken ondernemers terecht, ondanks het bestaan van een universele informatiedienst (de dienst 1819) en grote sensibiliseringscampagnes. De aanpassing zal rechtstreeks gebeuren, via specifieke communicatiekanalen, en onrechtstreeks, door de banden met de communautaire verenigingen nauwer aan te halen, terwijl ook de universele informatie meertaliger wordt.

⁵⁴ UNIA-SPF Emploi, Travail et Concertation sociale (2015) Monitoring socio-économique 2015. Gegevens 2012 voor deze statistiek. «Van Belgische origine»: met Belgische nationaliteit, als Belg geboren en van wie de ouders als Belg zijn geboren. Buitenlandse origine wordt bepaald door het feit minstens één van de twee ouders te hebben die niet met de Belgische nationaliteit geboren is. Er zijn 4% mensen van onbepaalde origine

- **A. Partnerschappen met media van vreemde herkomst (rechtstreekse communicatie).** Als we de ondernemers van vreemde herkomst rechtstreeks willen aanspreken, moeten we gebruikmaken van de communicatiekanalen die zij gebruiken. De dienst 1819 zal partnerschappen opzetten met media van vreemde herkomst om deze doelgroep beter in te lichten over de gewestelijke hulpmiddelen zoals de steunmaatregelen voor ondernemingen/ondernemers, met inbegrip van de taalopleidingen en de steunmaatregelen voor economische expansie, steunmaatregelen die bij bepaalde groepen weinig bekend zijn (communicatie via blogs, advertenties, tussenkomsten van politieke verantwoordelijken of van rolmodellen, getuigenissen ...). In het actieplan van 1819 worden nog andere acties voorzien, onder meer om de ondernemers van vreemde herkomst te bereiken door de dienst 1819 te laten leven binnen hun wijken.
- **B. Versterken van de banden met verenigingen van vreemde herkomst (onrechtstreekse communicatie).** Het Gewest zal inzetten op het versterken van de banden tussen 1819 en de verenigingen van vreemde herkomst die zich op de eerste lijn bevinden en het vertrouwen van hun doelgroep genieten, om het actieterrein uit te breiden. Dit wordt concreet nagestreefd door 1° deze verenigingen meer zichtbaarheid te geven op de 1819-website en vice versa; 2° deze verenigingen te laten deelnemen aan de evenementen van het 1819-netwerk, om bruggen te slaan naar structuren die op de "tweede lijn" opereren; en 3° door 1819 een prospectie "op het terrein" – een globale aanpak volgens het devies "Think global, act local" (ontmoetingen met communautaire verenigingen, wijkcomités, handelarenverenigingen, kerken, moskeeën, jeugthuizen enzovoort).
- **C. Meertalig uitbouwen van de dienst 1819.** Om de informatie op 1819 toegankelijk te maken voor (toekomstige) ondernemers van vreemde herkomst die het Frans en/of het Nederlands minder goed beheersen, wordt de inhoud naar andere talen vertaald (nog niet bepaald). De 1819-portaalsite zal ook in andere talen toegankelijk zijn, te beginnen met het Engels. *Zie Maatregel 1 van Hoofdstuk 1*

Instanties: 1819 betrokken privéstructuren⁵⁵

Maatregel 45 Vormingen gericht op de diversiteit binnen het ondernemingsleven

Binnen de migrantenpopulatie leeft de ondernemingsgeest erg sterk. Toch leven er vooroordelen en onbegrip bij een groot aantal instanties, ook bij structuren waarvan de doelgroep voornamelijk van vreemde herkomst is. Daarom zal een vorming worden georganiseerd omtrent de verschillen binnen het ondernemingsleven voor de begeleiders die werken voor door het Gewest ondersteunde diensten, om deze vooroordelen en het onbegrip rond cultuurverschillen te vermijden. Daarnaast zal ook de mogelijkheid worden onderzocht om een vorming te organiseren rond de Brusselse uitdagingen op sociocultureel vlak, gericht op projectdragers van vreemde herkomst. De operationele integratie van deze acties zal gebeuren via de vorming van de raadgevers, die momenteel in handen is van het 1819/LPE-netwerk.

- **A. Vorming voor de begeleiders 'Brussels Coach Academy'** Het gaat om het opnemen van lessen rond socio-culturele verschillen binnen de ondernemingsdynamiek in het leerpakket van de vorming voor begeleiders die werken voor diensten die door het Gewest worden ondersteund. Deze vorming kan opgenomen worden in de vormingen die in het kader van het 1819-netwerk en het platform voor zelftewerkstelling worden georganiseerd. Ze kan ook voor andere groepen georganiseerd worden, bijvoorbeeld voor gemeentediensten die met de doelgroep in contact komen. Op dit vlak zou eventueel een samenwerking met de VSGB kunnen worden opgezet.
- **B. Vorming voor projectdragers.** Het gaat om het opnemen, indien gewenst, van een vorming rond de Brusselse socio-economische uitdagingen in het opleidingsaanbod van de Brusselse instanties.

Instanties: 1819/LPE/zelftewerkstellingsplatform

Maatregel 46 Koppelen van ondernemersnetwerken

Het Gewest zal de verschillende ondernemersnetwerken (algemene ondernemersnetwerken en netwerken van ondernemers van vreemde herkomst), die nog te zeer van elkaar gescheiden zijn, aansporen om elkaar te ontmoeten en synergieën te creëren. Mogelijke pistes waaraan in het kader

⁵⁵ Link met Doelstelling 1.9 De samenhang van het gesubsidieerd begeleidingsnetwerk versterken

van dit SBA wordt gedacht, zijn het organiseren van gemeenschappelijke evenementen of dubbele lidmaatschappen. De uitwisseling tussen ondernemers van de verschillende netwerken is een belangrijke troef voor de ontplooiing van activiteiten in Brussel en op internationaal vlak. Het is een middel om behoorlijk verschillende economische realiteiten met elkaar in contact te brengen en kan een onrechtstreekse impact hebben op businessopportunities. Het Gewest zal ook de mentorschapssystemen meer onder de aandacht brengen en nagaan wat de pertinentie is van het ondersteunen van mentorschappen als katalysator van uitwisselingen tussen ondernemers met een verschillende achtergrond. Er bestaan al meerdere initiatieven in Brussel. Het Netwerk Ondernemen heeft een belangrijke expertise opgebouwd, gebaseerd op een methodologie uit Frankrijk. De "Association belge des Professionnels Musulmans" werkt eveneens met dit systeem van mentorschap.⁵⁶

Instanties: 1819, gewestelijke begeleidingspool; verschillende netwerken en verenigingen van mensen van vreemde herkomst; Netwerk Ondernemen.

Doelstelling 3.4.: Ondersteunen van zelftewerkstelling voor werkzoekenden

Huidige situatie

Zelftewerkstelling vertegenwoordigt een aanzienlijk aandeel van de tewerkstelling in Brussel. Het betreft een concrete strategie om onderbenutte competenties te benutten van personen die de facto uit de Brusselse arbeidsmarkt worden geweerd: ervaren, maar oudere werknemers die niet meer aan de bak komen, werknemers van vreemde origine die wel competent zijn maar niet in het bezit van een erkend diploma, jonge afgestudeerden zonder werkervaring enzovoort. Een groot aantal onder hen is werkzoekend.

Het Gewest biedt meer en meer ondersteuning voor initiatieven om werkzoekenden te helpen bij het creëren van hun eigen job, met onder meer:

1. de activiteitencoöperaties, die toelaten om een activiteit in een "veilig kader" op te starten; Brussel telt 4 activiteitencoöperaties: Debuut, Bruxelles Emergences en Baticréa, samen ondergebracht in de schoot van Job Yourself, en Backstage.⁵⁷
2. de begeleidingsinstanties voor starters, zoals PLE's en de lokale structuren die door Actiris worden ondersteund;
3. de financieringen die specifiek gericht zijn op kleinschalige projecten, zoals de overheidsleningen van Brusoc en particuliere initiatieven zoals microstart of Crédal.
4. het platform voor zelftewerkstelling dat gezamenlijk door 1819 en Actiris wordt beheerd, voor een meer structurele samenwerking tussen de verschillende spelers die actief zijn op het vlak van zelftewerkstelling.

Ondanks het bestaan van deze diensten kampt de zelftewerkstelling nog steeds met enkele obstakels: de moeilijkheid om financiering te bekomen, weinig aangepaste subsidies, een gebrek aan duidelijke begeleidingsmogelijkheden enzovoort.

⁵⁶ Het mentorschap is gebaseerd op een persoonlijke relatie waarbij personen met veel ervaring hun kennis doorgeven aan hun partners om hun competenties te ontplooiën. Het spreekt voor zich dat het mentorschap een meerwaarde is voor ondernemers.

⁵⁷ De activiteitencoöperaties geven uitkeringsgerechtigde werkzoekenden de kans om de ondernemersactiviteit die ze willen opstarten uit te testen in een "veilig kader", met een dubbel voordeel: ten eerste behoudt de kandidaat-ondernemer binnen een activiteitencoöperatie zijn werkloosheids- of OCMW-uitkering, en ten tweede kan hij werken binnen een ondersteunend kader (coaches, managementtools, diensten voor boekhouding en facturatie) waardoor zijn kans om te slagen groter is dan wanneer hij het alleen zou moeten doen. Deze coöperaties kunnen evenwel niet alle types van activiteiten of profielen begeleiden en soms zijn er lange wachttijden. Een andere mogelijkheid naast de activiteitencoöperatie is om zich als loontrekkende te laten betalen met een contract van bepaalde duur voor korte periodes via SMart, Merveille, Tentoo ... Deze oplossing staat voor iedereen open (werklozen, loontrekkenden enzovoort) en begint een steeds groter terrein te bestrijken. SMart experimenteert met contracten van onbepaalde duur voor mensen die geregeld via haar werken.

Visie 2019/2025

Tegen 2019 heeft het Gewest de optimale voorwaarden gecreëerd om zelftewerksstelling te stimuleren, binnen de reikwijdte van de middelen waarover het beschikt. Het Gewest zal de pertinente activiteiten bestendig hebben, om zo de kansen op slagen voor "zelftewerksstellers" te verhogen, en ze zal bijgedragen hebben tot meer interactie en samenwerking en nauwere banden tussen de verschillende bestaande spelers en structuren voor zelftewerksstelling in Brussel.

Maatregelen:

Maatregel 47 Overgangspremie tussen werkloosheid en zelfstandig ondernemerschap

Het Gewest zal, in het kader van de federalisering van het tewerkstellingsbeleid voor doelgroepen, een eenvoudige structuur opzetten om de overgang te vergemakkelijken van het statuut van werkzoekende naar dat van zelfstandige. Deze hervorming moet toelaten een maandelijkse premie te creëren, degressief over 6 maanden, die een gemengd inkomen mogelijk maakt (waarin de degressieve premie gecombineerd wordt met de stijgende inkomsten van de zelfstandige activiteit). Deze premie zou ten laste zijn van Actiris en afhankelijk zijn van een opportuniteitsanalyse, opvolging door een erkende omkaderingsstructuur en het beschikken over een inschrijvingsnummer als zelfstandige. De premie zou de werkhervattingstoeslag voor werknemers ouder dan 55 jaar en de vestigingsuitkering voor werkzoekenden onder de 30 jaar vervangen. Na 6 maanden zou de "zelftewerkssteller" op eigen benen staan.

Instanties: Minister van Economie en Tewerkstelling, Actiris.

Maatregel 48 Stimuleren van de toegang tot formules voor een "veilige" opstart (activiteitencoöperaties)

Het potentieel van de zelftewerksstelling wordt door sommige spelers op het terrein geschat op een aandeel tussen 1 en 5% van de werkzoekenden. Het Gewest zal zijn steun verderzetten voor structuren die een veilige opstart voor zelfstandige activiteiten aanbieden, en zou dit ook meer kunnen uitbouwen, om een gunstig kader te scheppen voor alle werkzoekenden en steuntrekkers die hun eigen tewerkstelling willen creëren.

- **Uitvoeren van de wetgeving betreffende activiteitencoöperaties.** De ordonnantie van 21 november 2013 betreffende de erkenning van vennootschappen als activiteitencoöperatie met het oog op de toekenning van toelagen is nooit in voege getreden door gebrek aan een uitvoeringsbesluit. Het doel is de uitvoeringsbesluiten van voornoemde ordonnantie te nemen voor een structuur die tegen 2017 effectief is. De financiering van activiteitencoöperaties gebeurt momenteel door het toekennen van facultatieve subsidies. Het verzekeren van de financiering via een ordonnantie heeft het voordeel dat het een kader van juridische bescherming creëert, de activiteitencoöperaties uit een subsidiestructuur haalt die meer gericht is op baanbrekende en innovatieve projecten, en binnen de gewestelijke begroting een specifieke basisallocatie creëert voor de financiering van activiteitencoöperaties.
- *Instanties: Minister van Economie en Tewerkstelling en BEW.*
- **B. Verhoging van de capaciteit van de activiteitencoöperaties.** Vandaag de dag⁵⁸ beginnen iets minder dan 300 werkzoekenden aan de voorbereidingsfase bij een activiteitencoöperatie; 145 volgen de testfase en 115 ronden de begeleiding met succes af.⁵⁹ Voor 2016 wordt gemikt op 20% meer positieve resultaten. Er is een onderzoek aan de gang om het potentieel van de hulpmaatregelen van activiteitencoöperaties geleidelijk te verbeteren, om ze toegankelijk te maken voor een groter aantal toekomstige ondernemers en een mogelijke groei over meerdere jaren te voorzien binnen deze sector. De groei zal niet gebeuren ten nadele van een begeleiding met "positieve demotivatie" van de zelftewerksstellers die recht op een mislukking zouden afstevenen.

Instanties: Activiteitencoöperaties

⁵⁸ Cijfers 2015

⁵⁹ De ordonnantie die de Brusselse activiteitencoöperaties reglementeert, stelde quota vast voor het aantal deelnemers: 60% behorend tot een van de doelgroepen; 40% buiten de doelgroepen. Overigens zijn de coöperaties momenteel niet in staat om alle kandidaten in testfase te begeleiden.

- **C. De toegankelijkheid van de activiteitencoöperaties verhogen**
Het doelpubliek van de activiteitencoöperaties bestaat momenteel uit volledig uitkeringsgerechtigde werklozen die meer dan 156 dagen werkloos zijn in de laatste 18 maanden voor mensen jonger dan 50 en 78 dagen voor de anderen⁶⁰ Er wordt nagedacht over de mogelijkheid om dit publiek uit te breiden naar alle volledig uitkeringsgerechtigde werklozen. Om de test voor iedereen toegankelijk te maken en dus ook voor personen met te lage uitkeringen om tijdens de testperiode in hun behoeften te voorzien, zal er nagedacht worden over de mogelijkheid het bedrag te verhogen met 2 euro/uur wat overeenkomt met de vergoeding die de kandidaat-ondernemer zich als financieel voordeel uitbetaalt tijdens de testperiode.⁶¹

Instanties: Minister van Economie en Tewerkstelling en Brussel Economie en Tewerkstelling

- **D. Administratieve vereenvoudiging van de beschikbaarheidsvrijstellingen.** Er zal op het niveau van het Gewest nagedacht worden over de vereenvoudiging en/of automatisering van de beschikbaarheidsvrijstelling voor de zelftewerkstellers in de testfase, met het oog op de administratieve vereenvoudiging voor deze ondernemers/neemsters.

Instanties: Minister van Economie en Tewerkstelling, Actiris en Activiteitencoöperaties

- **E. Ontwikkeling van geïntegreerde circuits, ondersteuning van het uitwisselen van tools en eventuele uitbreiding van het actieterrein van de coöperaties tot nieuwe sectoren.** Bij het verlaten van de activiteitencoöperaties gaan sommige kandidaat-ondernemers verder met de ontwikkeling van hun project via een tewerkstellingscoöperatie (DiES) of via korte contracten via Smart⁶². Zo is een derde van het DiES-publiek afkomstig van de activiteitencoöperaties. Deze spelers zien groeipotentieel, ⁶³ zeker als het Gewest zich voorneemt de ontplooiing van deze activiteit te ondersteunen.

Het Gewest zal de ontwikkeling ondersteunen van nog meer geïntegreerde circuits dan vandaag het geval is, met het oog op het benutten van synergieën en het verhogen van de tewerkstellingsgraad van de betrokken personen. Er zal een werkgroep worden opgericht met de betrokken spelers om een gezamenlijk actieplan uit te werken. Dit actieplan moet voorzien in de ontwikkeling van een geïntegreerd circuit dat aanzet tot het vormen van synergieën tussen de structuren en een mogelijke uitwisseling van gemeenschappelijke tools. Deze denkoefening zal ook gaan over een mogelijke uitbreiding van de hulpmiddelen van de tewerkstellingscoöperaties naar nieuwe sectoren zoals de horeca of de handel (sectoren die momenteel niet in aanmerking komen voor hulpmaatregelen zoals de activiteitencoöperaties), activiteiten die te veel stock vereisen of de "kleine beroepen".

Instanties: Platform voor zelftewerkstelling, uitgebreid tot een werkgroep met de betrokken spelers

Maatregel 49 Vergemakkelijken van de toegang tot financiering voor mensen die hun eigen tewerkstelling creëren

Een terugkerend probleem waar "zelftewerkstellers" mee te maken hebben, is de moeilijke toegang tot financiering, nog versterkt door het feit dat ze het vaak moeilijk hebben zelf de nodige fondsen in te brengen. Dit trad nog duidelijker naar voren met het verdwijnen, in 2014, van het federale participatiefonds, dat gefederaliseerd werd en in Brupart werd geïntegreerd, maar met een gewijzigd productaanbod (in het bijzonder de startlening en het Plan jonge zelfstandigen).

- **A. Voor de zelftewerkstellers met beperkte eigen fondsen.** Het Gewest zal de specifieke financieringsmiddelen zoals de kredieten van Brusoc en Brupart, en de beurzen van Village Finance, verderzetten en optimaliseren. In het kader van de volledige herziening van het

⁶⁰ KB van 15 juni 2009 – HOOFDSTUK I – De doelgroep van de kandidaat-ondernemers, Art1

⁶¹ KB van 15 juni 2009 – HOOFDSTUK II - Wijzigingen betreffende de werkloosheidsreglementering, Art5

⁶² De contracten via SMart laten een eerste facturatie toe voor of na de test.

⁶³ Er zijn minder banden met organisaties zoals SMart; deze zouden nauwer aangehaald moeten worden. In deze formule gebeurt de eerste facturatie voor of na de test. -Gezien het feit dat de middelen van de verschillende instanties beperkt zijn en dat de vraag groot is, zou het interessant zijn om gemeenschappelijke tools te ontwikkelen, zoals managementtools, co-workingruimtes, gemeenschappelijke human resources en projectoproepen.

overheidsaanbod voor financiering, zal het Gewest onderzoeken hoe het de toegang tot financiering kan vergemakkelijken voor zelftewerkstellers met beperkte fondsen, in samenspraak met de begeleidingspolen. Dit onderzoek wordt gekoppeld aan het ontwikkelingsplan op het vlak van microfinanciering (Maatregel 34 van het hoofdstuk over Financiering).

Instanties: Minister van Economie, Brussels.finance/GIMB, Village Finance

- **B: Voor de zelftewerkstellers in testfase in de activiteitencoöperaties.** Het Gewest is bezig met het identificeren van de uitdagingen en mogelijke oplossingen voor de moeilijke toegang tot financiering en subsidies (steun ter bevordering van de economische expansie) voor ondernemers binnen en coöperatie. Deze ondernemers in "testfase" vinden soms moeilijk financiering omdat ze nog geen ondernemingsnummer hebben. Het Gewest zal, in het kader van de totale herziening van het financieringsaanbod van de gewestelijke financieringspool Finance.brussels/GIMB, overwegen om de kredieten (bijvoorbeeld Brusoc) toegankelijk te maken voor de personen in testfase bij activiteitencoöperaties en/of voor wie SMart gebruikt of lid is van een tewerkstellingscoöperatie. Dit model zou zich kunnen baseren op de bestaande structuren tussen Job Yourself, Microstart en Crédal. Deze denkoefening zal geïntegreerd worden in deze rond een microfinancieringsprogramma (Maatregel 34).

Instanties: Minister van Economie, Brussels.finance/GIMB

- **C. Veralgemening van de begeleiding bij het toekennen van financiële steun.** Het toekennen van steun (economische uitbreiding) en/of financiering (financieringspool/GIMB-Groep) zal gekoppeld worden aan een verplichte begeleiding, om de duurzaamheid van de ondersteunde projecten zo veel mogelijk te garanderen en falingen te vermijden. Deze begeleiding wordt reeds gedaan voor projecten die door de GIMB-groep gefinancierd worden. Bij het algemeen doorvoeren van deze aanpak wordt een logica gevolgd van actieprioriteiten in verhouding tot de nodige middelen (de begeleiding van ondernemers die preactiviteitssteun ontvangen, zal prioritair zijn), op basis van de bestaande begeleidingsmethodes, die uitgebreid kunnen worden volgens de principes die werden vastgelegd in het kader van de besluiten tot rationalisering van de gewestelijke economische hulpmiddelen⁶⁴. Dit impliceert een structurele samenwerking tussen de spelers van de financieringspool (BEW en GIMB-Groep) en deze van de begeleidingspool, (met inbegrip van de privépartners van het gesubsidieerde netwerk). Daarbij zal het nuttig zijn te beschikken over een gemeenschappelijke methodologie voor de begeleiding, vooral in de post-oprichtingsfase.

Instanties: samenwerking tussen de gewestelijke financierings- (Brussel Economie en Werkgelegenheid, GIMB-Groep, BWF) en begeleidingspolen (nieuw agentschap, LPE, enz.)

Maatregel 50 Aanpassing van de gewestelijke steunmaatregelen aan de behoeften van de zelftewerkstellers

De herziening van de steun voor economische expansie, die in 2016 een aanvang nam via een proces van participatieve workshops, zal meerdere aanpassingen inhouden om ze beter te laten aansluiten op de behoeften van de ondernemers:

- **A. Verlaging van het minimale investeringsbedrag.** De steunmaatregelen voor algemene investeringen zullen toegankelijk gemaakt worden voor de "kleine dossiers", voor het ondersteunen van bescheiden investeringen. Deze aanpassing gebeurt in de vorm van een verlaging van het minimale investeringsbedrag.⁶⁵
- **B. Toegang tot steunmaatregelen voor ondernemers in testfase in een activiteitencoöperatie.** Als ze geen ondernemingsnummer hebben, komen ook ondernemers in testfase in een activiteitencoöperatie ook niet in aanmerking voor de gewestelijke steun

⁶⁴ Het Brupart-kantoor van de GIMB-Groep beschikt over een reeks erkende begeleiders

⁶⁵ Ondernemers met een bescheiden project (bijvoorbeeld het openen van een kleine winkel) staan soms voor investeringen die voor hen aanzienlijk zijn, maar niet het huidige minimumbedrag (€ 15.000) bereiken om een dossier te kunnen indienen voor steun voor algemene investeringen. Zo worden ze de facto uitgesloten van deze steunmaatregelen, wat als een onrecht wordt gezien vermits het net diegenen zijn die over de minste middelen beschikken die geen steun kunnen krijgen.

voor economische expansie. Het Gewest beoogt deze ondernemers toegang te geven tot de steun voor economische expansie.

- **C. Preactiviteitssteun in het kader van zelftewerkstelling.** De preactiviteitssteun wordt herzien en gekoppeld aan een verplichte begeleiding op lange termijn. Deze herziening gebeurt in het kader van de herziening van de steun voor economische expansie.

Instanties: Minister van Economie, Brussel Economie en Werkgelegenheid, Atrium (Open Soon)

Daarnaast zal het platform voor zelftewerkstelling in gezamenlijk beheer van 1819 en Actiris zijn sleutelrol blijven spelen op het vlak van de coördinatie tussen de verschillende spelers in dit domein.

Doelstelling 3.5.: Ondersteunen van student-ondernemers

Maatregel 51 Prospectie op een huisvestings- en begeleidingsplek voor jongeren die geïnteresseerd zijn in het creëren van een onderneming

Het Gewest start in 2016 met een denkoefening rond de uitdaging om huisvestings- en begeleidingsplekken (bedrijvencentra, LEL, openbare of private structuren) op te zetten die “youth friendly” zijn en die studenten en jongeren kunnen onthalen die geïnteresseerd zijn in het creëren van een onderneming. Als coördinator van de strategie voor het sensibiliseren van jongeren (Maatregel 2 van SBA) - waarvan pijler 3 (“de stap naar ondernemerschap bevorderen”) deze dimensie belichaamt - zal de dienst 1819 deze denkoefening leiden met het netwerk ondernemerscentra en het netwerk openbare starterscentra. In 2017 zal er een voorstel ingediend worden bij de Minister van Economie met het oog op een mogelijke uitvoering vanaf 2018.

Deze “youth-friendly” huisvestings- en begeleidingsplekken zullen ervoor zorgen dat de projecten makkelijker en sneller gestalte krijgen en uitgevoerd en getest kunnen worden. Het gaat niet alleen om werkplekken, maar ook plaatsen uitgerust voor economische begeleidings- en mentorprogramma's met de hulp van beroepsmensen. Pertinente spelers zullen aan elkaar gekoppeld worden met het oog op een inschakeling in de bestaande structuren en op het optimaliseren van de overheidsmiddelen.

Instanties: 1819, Gewestelijke begeleidings- en vestigingspolen; platform van openbare starterscentra , netwerk ondernemerscentra (Brucenter)

Doelstelling 3.6: Ondersteunen van ondernemers actief in "gedeelde" ondernemingen

Huidige situatie

We stellen een toename vast van het aantal micro-ondernemingen en activiteiten van ondernemers in eigen loondienst of die beroep doen op gedeelde ondernemingen om hun economische activiteit onder hun vleugels op te zetten, binnen het socialezekerheidsstelsel dat hen het best past. Dit geeft hen autonomie in hun activiteit, een collectieve bescherming binnen dit soort onderneming, een aangepaste sociale bescherming naargelang de aard van de activiteit, gedeelde risico's (zowel op commercieel vlak als sociaal, fiscaal, etc.).

De ondernemers die van deze gedeelde ondernemingen gebruikmaken, genieten de voordelen van zelfstandigen en loontrekkenden onder eenzelfde statuut en vinden er een oplossing die hen tegelijk autonomie en bestaanszekerheid verschaft. Deze tendens wordt weerspiegeld in het stijgende aantal leden van tewerkstellingscoöperaties zoals SMart of DiES (Dimension Economie Solidaire). Deze vormen van "gedeeld" ondernemerschap hebben nog voordelen, zoals het permanente netwerken en de verankering in een langetermijnproject, met een kleinere kans op faillissement.

Visie 2019/2025

Tegen 2019 zullen de gedeelde ondernemingen zich in Brussel ontplooid hebben en een groter aantal ondernemers bereiken met hun oplossingen om middelen te delen om elkaar wederzijds te versterken en isolement en financiële problemen te vermijden. Het ondernemerschap binnen een coöperatie zal door ondernemers als een reële optie beschouwd worden, net zoals bij de opkomst van co-working in 2010.

Zowel ondernemingen als huishoudens en openbare overheden gaan een grotere vraag hebben naar "deeljobs": bij de opdracht, het project, of de uitvoering. Outsourcing en crowdsourcing gaan voortaan deel uitmaken van de toolkit van organisaties, als volwaardige productiemethodes. Ondernemers zullen vanuit hun behoefte aan autonomie en het terugwinnen van hun werk, zijn betekenis en zijn waarde, maar ook aan veiligheid en continuïteit, een antwoord vinden bij deze ondernemingen die ze onderling delen om hun ondernemerscapaciteit en marktbereik uit te breiden. Deze gedeelde ondernemingen, meestal in de vorm van coöperatieve en verankerd in de sociale en solidaire economie, zullen beschouwd worden als een van de antwoorden, binnen het scala aan tools aangeboden door het Gewest, op de huidige veranderingen op het vlak van productie- en organisatievormen en de arbeidsmarkt.

Maatregel 52 Steun aan ondernemerscoöperatieven en aan gedeelde ondernemingen.

Het Gewest zal de ontwikkeling van deze gedeelde ondernemingen (ondernemerscoöperatieven) aanmoedigen als integraal onderdeel van zijn economisch beleid. Het zal inzetten op het identificeren en ondersteunen van de pertinente spelers om in het Brusselse Gewest alternatieven te ontwikkelen voor de mini-jobs "op aanvraag", een model dat vaak in strijd is met het Brusselse streven naar kwaliteitsvolle jobs (Doelstelling van de Strategie 2025).

Instanties: Minister van Economie, Brussel Economie Werkgelegenheid (Projectoproepen), SMart en DiES.

Pijler 4: Een administratie voor ondernemers: vereenvoudiging, "kmo-vriendelijke" vergunningen en overheidsopdrachten

Het Gewest heeft de ambitie om zijn relatie met de kmo's op een nieuwe leest te schoeien. Er werden drie hoofddoelen bepaald om concrete projecten binnen te halen vóór het einde van deze legislatuur en erna:

1. "Een KMO-vriendelijke administratie bieden"
2. Vereenvoudigen van de milieu- en stedenbouwkundige vergunningen
3. De toegang tot "kmo-vriendelijke" overheidsopdrachten vergemakkelijken

Doelstelling 4.1: Een KMO-vriendelijke administratie bieden

Huidige situatie

Het Gewest wordt door veel kmo's gezien als een complexe entiteit die geen oog heeft voor de noden van de ondernemers en hen met een administratieve rompslomp opzadelt. Er bestaat een politieke consensus, herbevestigd in de Strategie 2025, over het belang tot een administratieve vereenvoudiging te komen, zonder van een deregulering te spreken. Hiervoor kan men lessen trekken uit vorige inspanningen die de verwachtingen niet helemaal inlostten.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest maakt bijvoorbeeld gebruik van een "Geen Gedoe-test" die in zijn huidige versie niet echt voldoet aan de doelstellingen. Tot nog toe baseerde het Gewest zich op het Plan voor administratieve vereenvoudiging 2009-2014, dat mikte op 25% minder lasten. In januari 2015 richtte het Gewest EasyBrussels op en in maart 2016 werd een Brussels programma voor administratieve vereenvoudiging 2015-2020 goedgekeurd. In dit kader zal opnieuw nagedacht worden over het principe van de Geen Gedoe-test;

Visie 2019/2025

Tegen het einde van de legislatuur zal het Gewest zijn relaties met kmo's op een volledig nieuwe leest hebben geschoeid. Daarbij zal onder meer het "Only Once / Slechts eenmaal"-principe toegepast worden (dat inhoudt dat een onderneming een document dat door de gewestelijke overheid wordt gevraagd slechts eenmaal moet indienen). Het Gewest zal ervoor zorgen dat de kmo's toegang hebben tot een enig platform voor het invoeren en opvolgen van hun dossiers voor subsidieaanvragen en voor het aanvragen van de nodige vergunningen voor hun activiteiten. De kmo's zullen ook makkelijk het juiste openbare aanspreekpunt kunnen terugvinden via een toegansportaal "ABC van administratieve stappen". Daarnaast vervult het 1819-nummer de rol van infoloket. Vanaf 2017 zullen de Brusselse autoriteiten er dankzij de nieuwe informatiebronnen voor kunnen zorgen dat hun nieuwe beleid systematisch rekening houdt met de noden en vereisten van de kmo's.

Het opzetten van een "kmo-vriendelijke" administratie verloopt voornamelijk via het nastreven van drie doelstellingen:

1. *Een substantiële vermindering van de administratieve lasten;*
2. *De coördinatie van vragen van administraties aan de kmo's;*
3. *Het uitwerken van een kmo-test om de kmo-vriendelijkheid van toekomstige gewestelijke legislaturen te garanderen;*

Maatregelen

Maatregel 53 Substantiële vermindering van de administratieve lasten

Het Gewest neemt de volgende maatregelen om de administratieve stappen van kmo's te verlichten zodat ze zich kunnen toeleggen op de essentie van hun vak:

- **A. Enig loket voor het beheer van subsidies en procedures van kmo's** Het Gewest ontwikkelt een digitaal platform waarop kmo's enerzijds hun subsidieaanvragen (steun voor economische expansie, voor buitenlandse handel en voor innovatie) via een tool met één toegang en anderzijds een aantal procedures en vergunningen kunnen invoeren en beheren (toegang tot het beroep, toeristische logies, reisagentschappen,...). Het eerste luik van dit project wordt de lancering van een module voor het beheren van de steun aan ondernemingen in het kader van de ordonnantie economische expansie (gemiddeld 3000 dossiers per jaar voor 30 miljoen euro aan gewestelijke steunmaatregelen, beheerd door Brussel Economie Werkgelegenheid). Vervolgens worden de steunmaatregelen voor buitenlandse handel (eveneens beheerd door Brussel Economie Werkgelegenheid) en de steunmaatregelen voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie (beheerd door Innoviris) geïntegreerd, evenals andere materies die door Brussel Economie en Werkgelegenheid worden beheerd. Kmo's krijgen dus toegang tot één "frontoffice", terwijl de administraties met gescheiden "backoffices" werken in functie van de reglementeringen waarvan ze de opvolging uitvoeren.

Instanties: Brussel Economie en Werkgelegenheid, Innoviris.

- **B. E-facturatie.** Het Brusselse plan voor administratieve vereenvoudiging dat door EasyBrussels werd uitgewerkt, legt het accent op e-facturatie. In de toekomst (juli 2016) zullen de leveranciers van de GOB die dat wensen hun facturen in digitaal formaat kunnen opsturen. Dit zal niet alleen de administratieve lasten voor de kmo's verlichten, maar ook de termijn verkorten tussen de datum van uitgifte van de factuur door de leverancier en ontvangst door de GOB-boekhouding.⁶⁶

Instanties: GOB (IT – BFB) voor de interface tussen VIM en het federale systeem (Mercurius); Easy.brussels (voor het opstellen en uitvoeren van een communicatieplan omtrent de e-facturatie)

- **C. De ordonnantie betreffende communicatie via elektronische weg** EasyBrussels heeft de taak alle spelers bewust te maken van de gevolgen van de gewestelijke ordonnantie.

Instanties: EasyBrussels

- **D. Informatiestroom bottom-up vanuit de ondernemers en hulpmiddelen bij de besluitvorming.** Het Gewest zal voor het verlichten van de lasten gebruikmaken van verschillende hulpmiddelen bij de besluitvorming. Het eerste komt voort uit de bottom-upbenadering; het betreft de jaarlijkse publicatie van het rapport "Behoeften van de Brusselse ondernemers⁶⁷", dat door impulse.brussels wordt voorbereid voor rekening van de Raad voor Economische Coördinatie (het voormalige "pijnpunten"-rapport) dat de voornaamste problemen inventariseert waarmee ondernemers te maken krijgen. Vanaf 2016 worden de besluiten voorgelegd aan de gewestregering, die ze terugkaatst naar de betrokken GOB-diensten en gewestinstellingen. Verder is er voor EasyBrussels ook een rol weggelegd bij het verzekeren van de opvolging van de aanbevelingen. (Het tweede hulpmiddel is van technische aard: het Gewest zal zich baseren op de publicatie van de resultaten van het Standard Cost Model (SCM)-onderzoek, dat de administratieve kosten van een maatregel bepaalt, zowel voor de kmo's als voor de administratie. Deze resultaten zijn vanaf 2017 beschikbaar.

⁶⁶ EasyBrussels zal de andere openbare instanties (niet-ABI) sensibiliseren voor het gewestelijke SAP-platform en zal met de ESR samenwerken met het oog op een interprofessionele aanpak en een bewustmaking van de ondernemingen, om de Europese doelstelling te behalen (vermindering van de betalingstermijn, meer bepaald tot maximaal 30 dagen).

⁶⁷ Deze lijst herneemt de belangrijkste moeilijkheden die de Brusselse ondernemingen regelmatig hebben bij de toepassing van de regels en administratieve praktijken. Deze lijst wordt opgesteld door impulse.brussels voor de Raad van de Economische coördinatie en voor de Brusselse Regering op basis van getuigenissen van Brusselse ondernemers

Instanties: toekomstig agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BIE verenigt) (Jaarlijks opstellen van het rapport "Behoeften van de ondernemers"), Raad voor Economische Coördinatie (Opvolging van het rapport binnen de administraties); EasyBrussels (SCM-studies)

- **E. Een "ABC van administratieve stappen" voor de kmo's.** Het Gewest bereidt een "ABC van administratieve stappen" voor, bestemd voor bedrijven en burgers, naar Waals model, met het oog op een inwerkingstelling tegen 2018. De meerwaarde van het "ABC van administratieve stappen" ligt voornamelijk in het feit dat de stappen worden georganiseerd in functie van de logica van de gebruikers, los van de onderliggende instellingen. Zo worden de stappen gekoppeld aan bepaalde gebeurtenissen die overeenkomen met fasen in het leven van de gebruiker. Een bedrijfsbeheerder hoeft dus niet vertrouwd te zijn met de Brusselse instellingen om een noodzakelijke formaliteit te vervullen in het kader van zijn ontwikkeling. Easy zal een deel van zijn begroting gebruiken om dit ABC van administratieve stappen tegen 2017 uit te werken. Voor de toekomstige ontwikkelingen (in te vullen fiches) zal elke instantie in het bezit van informatie inspanningen moeten leveren. Er zal een link gemaakt worden met de site 1819.

Instanties: EasyBrussels, CIBG

Maatregel 54 De coördinatie van vragen van administraties aan de kmo's

De coördinatie van de vragen van administraties is een cruciaal punt voor de ondernemers/ondernemers. Aan dit punt is bijna voldaan dankzij de Ordonnantie van 8 mei 2014 houdende de oprichting en organisatie van een gewestelijk dienstencentrum (het CIBG) gericht op het opzetten van een platform voor elektronische uitwisseling van gegevens tussen de aanvragers en de leveranciers van gegevens, ofte de "authentieke bronnen". BEW doet al een beroep op beschikbare authentieke bronnen zoals de Balanscentrale en de Kruispuntbank van Ondernemingen.

- **A. Online-aanvragen.** Het Irisbox-platform zal kmo's in staat stellen aanvragen online in te dienen (invullen van formulieren, subsidieaanvragen, ...) en te besparen op verplaatsingstijd en papier.⁶⁸

Instanties: EasyBrussels,, CIBG

- **B. Enig loket voor de relaties tussen de kmo's en de gewestelijke begeleidings-, financierings- en vestigingspools.** In overeenstemming met de regeringsbesluiten (oktober 2015) voor het rationaliseren van opdrachten en economische structuren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zal de pool voor advies en begeleiding, een overkoepeling van impulse.brussels, BIE en Atrium, inzetten op het gebruik van één enkel loket om de beschikbare informatie en de structuren voor advies en begeleiding te coördineren. De coördinatie van de vragen van administraties aan kmo's zal zich ook kunnen baseren op de verdere uitwerking van een gemeenschappelijk CRM tussen de instanties voor begeleiding, om zicht te krijgen op alle hulp- en steunmaatregelen die een bepaalde onderneming geniet.. Dankzij deze computertoepassing zal men het parcours van een onderneming binnen de gewestelijke structuren voor steun aan ondernemingen kunnen volgen. De invoering van deze CRM-werf zal er eveneens over waken dat er informatie over de gesteunde ondernemingen gedeeld wordt met de drie gewestelijke polen en Actiris.

Instanties: Brussel Economie en Werkgelegenheid, begeleidings-, financierings- en vestigingspools, Actiris, CIBG.⁶⁹

Maatregel 55 De kmo-test: voor het garanderen van "kmo-vriendelijke" toekomstige legislaturen

De aanpassing in laatste instantie van wetteksten is geen voldoende oplossing om de behoeften van de ondernemers te integreren. Het Gewest heeft besloten om twee instrumenten in te voeren die

⁶⁸ EasyBrussels voorziet tegen 2016/2017 de ontwikkeling van het Irisbox-platform; de sensibilisering voor het gebruik van de tool; het online zetten van tal van formulieren uitgaande van alle beleidsniveaus en bestemd voor ondernemingen; en een inventaris van de huidige formulieren voor extern gebruik op gewestelijk niveau.

⁶⁹ Medewerking van het CIBG voor de terbeschikkingstelling van de online in te vullen formulieren

eigen doelstellingen (preventie en aanpassing) hebben en in verschillende fases gebruikt worden (ontwikkelingsfase van teksten voor de eerste, beslissingsfase voor de tweede).

- **A. De eigenlijke kmo-test.** De "kmo-test" is een preventief instrument dat de integratie van de noden van de kmo's beoogt in de ontwikkelingsfase van de reglementeringen. Hij zal worden toegepast op elke wetgeving die rechtstreeks of onrechtstreeks betrekking heeft tot de ondernemingen. De aanpak zal deel uitmaken van het "kmo-luik" binnen de toekomstige "multidisciplinaire test", die een gendertest omvat, de kmo-test en andere elementen voor administratieve vereenvoudiging, waarvan een ontwerp zal worden voorgesteld door Easybrussels in 2016, zodra de multidisciplinaire test bevestigd is.⁷⁰ Deze "kmo-test" zal ook betrekking hebben op de bestuurlijke aktes genomen bij besluit of omzendbrief, die vaak een bron van complexiteit zijn voor de kmo's. Hij zal een raadgevende dimensie omvatten vanuit de sectorale en interprofessionele organisaties ter verdediging van kmo's en zelfstandigen, met oog voor een snelle adviesverlening (administratieve last, eventuele vrijstellingen voor zko's/kmo's, enzovoort). De test zal worden opgenomen in het kmo-luik van de toekomstige "multidisciplinaire test", die naast de kmo-test een generieke test zal inhouden en andere elementen voor administratieve vereenvoudiging, waarvoor EasyBrussels in 2016 een ontwerp voorstelt.
- **B. Impactanalysefiche** De impactanalysefiche zal een instrument zijn om de impact van een nieuwe reglementering op de kmo's te beschrijven. In 2017 zal BEW (Dienst Economie) een stramien uitwerken voor de "Impactanalysefiche". Deze fiche wordt eveneens op een hoger niveau ingevuld door de opstellers van de juridische ontwerp teksten die een impact hebben op kmo's. Zij zullen de fiche toevoegen aan de adviesaanvraag voor de ESRBHG. Voor het invullen van de fiche is de hulp nodig van de BISA voor de cijfergegevens met betrekking tot de kmo's en van BEW (Dienst Economie).

Instanties: easy.brussels en Brussel Economie en Werkgelegenheid

Maatregel 56 Taskforce "Kmo-vriendelijke administratie"

EasyBrussels en de ESR hebben samen met de economische partners een werkgroep opgericht parallel met de taskforce "Kmo-vriendelijke administratie". De uitvoering van de bovenvermelde maatregelen vereist een meer actieve werkwijze dan de huidige instantie, waarbij alle gewestelijke administraties die bij de administratieve vereenvoudiging betrokken zijn, verenigd worden: de stuurgroep van EasyBrussels. De taskforce staat in voor de opvolging van de bovenvermelde maatregelen en creëert een ruimte voor interactie met de economische en sociale spelers.

Instanties: easy.brussels, Economische en sociale raad (ESR) en de betrokken administraties, het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BIE verenigt) (cf. publicatie Ondernemersbehoeften) Brussel Economie Werkgelegenheid.

⁷⁰ Brussel Economie en Werkgelegenheid (Dienst Economie) zal het stramien voor de kmo-test in het 1ste trimester van 2017 voorstellen. Voor het uitwerken van de multidisciplinaire test zal het advies van een studiebureau worden gevraagd om de verschillende beschikbare tests te bestuderen en na te gaan of het een goed idee is ze samen te brengen in één test. De generieke test zal, nadat hij is goedgekeurd, verplicht opgelegd worden via het opstellen van een ordonnantie door EasyBrussels.

Doelstelling 4.2: Vereenvoudigen van de milieu- en stedenbouwkundige vergunningen

Situatie in 2016

Ondernemingen worden tegenwoordig met een aanzienlijke administratieve complexiteit geconfronteerd. De aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning wordt bij de bevoegde overheid ingediend, dat wil zeggen hetzij de gemeente, hetzij de gewestelijke administratie, terwijl de aanvraag voor een milieuvergunning, die tot de bevoegdheid van Leefmilieu Brussel behoort, steeds bij de betrokken gemeente moet worden ingediend (of het nu de bevoegdheid is van de gemeente of van Leefmilieu Brussel). In geval van een gemengde procedure (stedenbouwkundige vergunning en milieuvergunning klasse I.A. of I.B.), moet de aanvrager in sommige gevallen dus aanvragen indienen bij twee verschillende overheden.

Visie 2019/2025

Tegen 2019 wil het Gewest een optimaal evenwicht hebben bereikt tussen enerzijds de behoefte aan administratieve controle, in overeenstemming met de wettelijke reglementeringen, en anderzijds de behoefte aan eenvoudige administratieve stappen en een snelle besluitvorming bij ondernemers die hun project ontwikkelen.

Maatregel 57 Vereenvoudiging van de stedenbouwkundige vergunningen en de verkavelingsvergunningen: procedures, teksten en termijnen.

De gewestregering is sedert 2015 bezig met het vereenvoudigen en rationaliseren van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO), conform de gewestelijke beleidsverklaring 2014-2019. Met deze twee principes als leidraad werd tijdens het eerste jaar aanzienlijk veel denkwerk en consultatie verricht, wat leidde tot een voorontwerp van ordonnantie dat in december 2015 werd goedgekeurd in eerste lezing. Daarin zijn de volgende verbeteringen opgenomen:

- **A. Eén enkele wijziging in deze legislatuur.** De vooropgestelde vereenvoudiging heeft betrekking op zowel de procedures en vereisten van het Wetboek als op het Wetboek zelf. Onder invloed van de 18 wijzigingen sedert zijn goedkeuring in 2004 is het Wetboek er qua lectuur en structuur immers behoorlijk complex op geworden. Onder voorbehoud van eventuele wijzigingen die zouden worden opgelegd door evoluties op Europees vlak of door een nieuwe jurisprudentie, is het de bedoeling dat huidige wijziging de enige is die in deze legislatuur wordt goedgekeurd. Alle thema's zullen dus worden behandeld in één enkel voorontwerp van ordonnantie dat tevens het Wetboek zal herstructureren om het opnieuw de nodige coherentie te geven voor het doorvoeren van een efficiënte vereenvoudiging.
- **B. Verkorting van de procedures en termijnen.** Om aanvragers een betrouwbaar antwoord te geven binnen een redelijke termijn, is het de bedoeling de termijnen van procedures in te korten waar en wanneer dit wenselijk en mogelijk wordt geacht, rekening houdend met het feit dat de instanties voor de Brusselse ruimtelijke ordening over een redelijke tijd moeten beschikken om hun opdracht te vervullen, en met de verplichtingen waaraan de BWRO zich moet houden (Europese richtlijnen, het grondwettelijk beginsel van gelijkheid van behandeling enzovoort). Naast het invoeren van dwingende termijnen, reeds van toepassing voor de milieuvergunningen, heeft de regering zich ertoe verbonden de nodige menselijke middelen te voorzien om deze termijnen te behalen.
- **C. Oprichting van een enig loket voor gemengde projecten..** Binnen de **gewestelijke stedenbouwkundige administratie** zal een enig loket voor gemengde projecten worden opgericht, waar de aanvrager zijn twee dossiers voor vergunningsaanvragen kan indienen.
- **D. Afschaffing van de voorafgaandelijke stedenbouwkundige aangifte.** Er was een stedenbouwkundige aangifte nodig voorafgaandelijk aan de uitbating en zonder limiet wat betreft de uitgebate oppervlakte, voor het oprichten van een handelszaak in een nieuw gebouw, voor elke wijziging of uitbreiding van de uitgebate handelsactiviteit in een gebouw dat reeds voor de handelszaak was bestemd, en voor het opzetten van een handelszaak in een gebouw met een andere bestemming. Deze maatregel, die nooit werd uitgevoerd, wordt afgeschaft. De procedures die te maken hebben met vergunningen voor handelszaken met een bepaalde grootte zullen eveneens vereenvoudigd worden.

- **E. Vereenvoudiging van de verkavelingsvergunning.** Deze vergunning is voortaan alleen vereist bij aanleg of wijziging van een weg. In de andere gevallen volstaat een eenvoudige akte van scheiding.
- **F. Herziening van de drempels voor evaluatie van de milieueffecten voor parkings.** De minimumdrempel voor het opstellen van een effectenverslag wordt geharmoniseerd op 50 (al dan niet overdekte) parkeerplaatsen, en voor effectenstudies van 200 op 400 (al dan niet overdekte) parkeerplaatsen gebracht.

Instanties : minister-president, Brussel Stedelijke Ontwikkeling (Directie Stedenbouw en Directie Monumenten en Landschappen)

Maatregel 58 Uitwerken van een legislatuurplan omtrent de administratieve vereenvoudiging op het vlak van milieu.

Op basis van de ervaringen uit het verleden, de aanvragen van aandeelhouders en de analyses van de administratieve lasten (volgens de op Europees vlak aanbevolen SCM-methode) voor het bekomen van een milieuvergunning, stelde BIM een plan voor vereenvoudiging voor dat zich vertaalt in verschillende onderling samenhangende maatregelen, die we hier opsommen.

- **A. Herziening van de lijst van ingedeelde inrichtingen.** Een herziening van de lijst van ingedeelde inrichtingen is voorzien. Deze nieuwe lijst verduidelijkt een aantal rubrieken en stelt voor om bepaalde activiteiten van klasse 1B (bevoegdheid van het Gewest) naar klasse 2 (hoofdzakelijk bevoegdheid van de gemeentes) te declasseren.

Ook de indeling van parkings zal worden herzien. De overgang naar klasse 1B (bevoegdheid van het Gewest) gebeurt vanaf 50 plaatsen om de drempels voor stedenbouw en milieu met elkaar in overeenstemming te brengen, en de minimumdrempel voor een effectenstudie verschuift van 200 naar 400 plaatsen.
- **B. Herziening van de ordonnantie betreffende de milieuvergunningen.** De ordonnantie milieuvergunningen wordt gewijzigd, met een dubbele doelstelling: 1° het verloop van de "gemengde" procedures (gelijktijdige aanvragen MV en SV) verbeteren; 2° de bestaande procedures vereenvoudigen en lichter maken. Een beter verloop van de gemengde procedures gebeurt op twee niveaus: het enig loket en de mogelijkheid om in het beheer van MV-aanvragen "plannen voor wijziging" op te nemen aan het eind van de procedure. Het vereenvoudigen en lichter maken van de procedure voor het verkrijgen van milieuvergunningen zal zich vertalen in tal van maatregelen, met voorop de mogelijkheid om de vergunning om de 15 jaar (zonder beperking te vernieuwen, terwijl de vergunningen vandaag slechts eenmaal vernieuwd kunnen worden).
- **C. Uitwerken van een Wetboek (uitbatingsvoorwaarden per sector) met betrekking tot de huisvestings-, kantoor- en handelszakensector.** De doelstellingen van het Wetboek zijn tweeledig: 1° de voorwaarden waaraan elke ingedeelde inrichting moet voldoen, transparant en door iedereen gekend maken; 2° deze algemene voorwaarden vereenvoudigen zodat alleen de "basisvoorwaarden" overblijven, terwijl regels voor goede praktijken in een "gids voor uitbaters" opgenomen worden.
- **D. Uitbouwen van de gids ten behoeve van uitbaters van ingedeelde activiteiten.** De "gids" voor uitbaters en vergunningsaanvragers bestaat al. Hij wordt voorzien van een tool voor het opstellen van een vergunningsaanvraag (naar het voorbeeld van de "wegwijzer" van het Vlaamse Gewest). Dankzij deze tool zal elke aanvrager van bij het begin vertrouwd zijn met de ingedeelde inrichtingen die over het algemeen in zijn sector voorkomen en met de vereiste documenten en inlichtingen voor elke ingedeelde inrichting. Hij zal aanvragers ook helpen bij het vinden van alle nodige informatie voor het samenstellen van zijn dossier.
- **E. Informatisering van de procedures.** Het gebruik van geïnformatiseerde procedures is een uitgelezen middel om de administratieve lasten te verlichten, de overdracht van informatie te beveiligen en het dossierbeheer sneller te laten verlopen. De aanvraagprocedures voor gsm-masten en werven voor asbestverwijdering zijn nu al volledig geïnformatiseerd. De aanvragen voor erkenning, registratie en wijziging van alle types van vergunningen kunnen ook elektronisch ingediend worden. Het interne informaticabeheer van deze procedures wordt in 2016 afgerond. In 2017 wordt de "informatisering" van de aanvraagprocedures voor alle andere vergunningen ingezet, in de eerste plaats om regelmatige gebruikers te overtuigen, in samenwerking met hun beroepsfederaties.

Instanties : minister van leefmilieu, Leefmilieu Brussel

Doelstelling 4.3: De toegang tot "kmo-vriendelijke" overheidsopdrachten vergemakkelijken

Huidige situatie

De overheidsopdrachten zijn een essentiële hefboom voor economische ontwikkeling waarvan te weinig wordt gebruikgemaakt door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Overheidsopdrachten zijn immers uitgelezen opportuniteiten voor een groot aantal ondernemingen, en tegelijk bieden ze openbare overheden de kans om bepaalde openbare doelstellingen te vertalen in clausules die een synergie mogelijk maken tussen hun aankopen en hun doelstellingen. De sociale en de milieuclausules zijn relatief bekend. Dat is minder het geval voor de ontwikkeling van "kmo-vriendelijke" overheidsopdrachten.

Het Gewest beschikt onder zijn voogdij over verschillende instanties voor het gunnen van opdrachten, maar dat is een erg complexe materie. Er zijn binnen de diverse administraties weinig ambtenaren in het bezit van de nodige kennis om overheidsopdrachten op te stellen en op te volgen volgens de regels van de kunst. En er zijn nog minder privépartners beslagen genoeg om deze opdrachten te bevatten en er in vorm en grond het juiste gevolg aan te geven.

Daarnaast is de toegang tot informatie niet optimaal (gebrek aan centralisering van de opdrachten die onder de drempel vallen voor publicatie door de aanbestedende overheid), en hebben overheden een imago van slechte betalende, wat veel kmo's van deelname weerhoudt. Hieraan zal onder meer verholpen worden door de toepassing van de reglementaire verplichting tot betaling binnen 60 dagen na uitgifte van de factuur.

Visie 2019/2025

Tegen 2019 zal het Gewest zijn voornaamste administraties en een maximaal aantal openbare instellingen in zijn schoot in staat hebben gesteld om "kmo-vriendelijke" overheidsopdracht te gunnen. Tegelijk zal ze de Brusselse kmo's geleidelijk aan in staat hebben gesteld om op deze opdrachten in te gaan en ze in de wacht te slepen, binnen een dynamiek gecreëerd in samenwerking met hun respectievelijke beroepsorganisaties en conform de recentste geldende wetgevingen. In 2019 zal het Gewest een modelrol spelen in de bestrijding van achterstallige betalingen in handelstransacties, en zal de privésector de aanzienlijke inspanningen beginnen merken, gespreid over de hele keten van de gunning van opdrachten, tot in de betalingsprocedures, waar de betalingsachterstand 30% lager zal liggen. Tussen 2020 en 2025 zal het Gewest bekend staan om zijn baanbrekende toepassing voor het gunnen van overheidsopdrachten vóór commercialisering, voor alle vernieuwende producten en diensten die tegemoetkomen aan gewestelijke openbare doelstellingen zoals het verminderen van de ecologische voetafdruk.

Maatregelen

De SBA-maatregelen voor het ontwikkelen van "kmo-vriendelijke" overheidsopdrachten steunen op drie pijlers:

- 1° overheidsopdrachten professionaliseren zodat ze rekening houden met de uitdagingen van de kmo's;
- 2° de deelname van kmo's aan overheidsopdrachten aanmoedigen;
- 3° de betalingsprocedures sneller laten verlopen.

Maatregel 59 Overheidsopdrachten professionaliseren: streven naar "kmo-vriendelijke" overheidsopdrachten

Het Gewest zal de mogelijkheden waarover de openbare overheden beschikken maximaal benutten om Brusselse kmo's toegang te geven tot overheidsopdrachten, met name: het verdelen van de opdrachten in loten; het bepalen van proportionele vereisten op het vlak van kwalificaties en financieel vermogen; het raadplegen van de Brusselse kmo's in het kader van onderhandelingsprocedures zonder bekendmaking; efficiënte naleving van de termijnen voor verificatie en betaling; en een administratieve vereenvoudiging wat betreft de vereiste documenten en certificaten.

Om de toegang van Brusselse kmo's en zelfstandigen tot overheidsopdrachten te bevorderen, moeten de bevoegde instanties beschikken over beter opgeleid personeel, met name met betrekking tot de behoeften van kmo's en zelfstandigen aan de ene kant, en de mogelijkheden om "kmo-vriendelijke" overheidsopdrachten te ontwikkelen (verdeling in loten, enzovoort) aan de andere. Een aantal Brusselse aanbestedende overheden beschikken nu al over solide kennis op dit vlak, en er bestaan goede opleidingen.

- **A. Vorming van het personeel van de instanties die opdrachten gunnen en bewustmaking van "kmo-vriendelijke" goede praktijken.** Het Gewest zal, in het bijzonder in het kader van de nieuwe richtlijn betreffende overheidsopdrachten, zorgen voor het ontwikkelen en focussen van formeringen voor administraties, lokale overheden en gewestelijke autonome bestuursinstellingen (ABI's) op de "kmo-vriendelijke" goede praktijken, met name via een opleidingsdynamiek rond de nodige bekwaamheden voor het gunnen van overheidsopdrachten, de uitvoering van maatregelen die kmo's aanmoedigen om deel te nemen zoals de verdeling in loten, het gebruik van relevante softwareapplicaties (Telemarc, Digiflow), en de sociale en milieuclausules. Daarvoor zal in 2017 een vormingsplan ontwikkeld worden, dat tussen 2017-2019 zal worden uitgevoerd⁷¹.

Instanties: Minister van Plaatselijke Besturen en Minister van Economie in samenwerking met het Bestuur Overheidsopdrachten van BPB; de GSOB en de privéspelers die mogelijk geïnteresseerd zijn (via de ESR); EasyBrussels (FEDICT-opleidingen voor opleiders-bemiddelaars met de ondernemingen). Brussel Leefmilieu (milieuclausules)

- **B. Systematiseren van de procedures voor overheidsopdrachten en de verdeling in loten.** Het Gewest zal zijn instellingen aanmoedigen om overheidsopdrachten volgens deze procedure te gunnen telkens ze van toepassing is. Deze heeft het voordeel dat ze rekening houdt met andere gunningscriteria dan alleen maar de prijs, zoals bij de aanbesteding. Dit stelt de aanbestedend overheid in staat om de kwaliteitscriteria op te nemen, evenals sociale en milieuclausules. Het Gewest zal de verdeling in loten ook aanmoedigen voor alle opdrachten waarvan het voorwerp door het Gewest wordt gesubsidieerd.

Instanties: Minister van Plaatselijke Besturen, Bestuur Plaatselijke Overheidsopdrachten van BPB en alle administraties en ABI's

- **C. Financieringsoplossingen voor kmo's die aan overheidsopdrachten deelnemen.** Kmo's die aan overheidsopdrachten deelnemen hebben specifieke financieringsnoden (nood aan bedrijfskapitaal om situaties van onevenwichtige geldelijke middelen te vermijden) waaraan ze slechts gedeeltelijk kunnen voldoen. Het Gewest zal de mogelijkheid onderzoeken om oplossingen voor deze uitdaging te integreren in het openbare financieringsaanbod van de toekomstige gewestelijke financieringspool (Finance.brussels en het Brussels Waarborgfonds). Een mogelijke piste is het toekennen van een waarborgoptie op door een bank verleende kredieten aan een kmo die schulden te vorderen heeft van een openbare overheid in het kader van de uitvoering van werken of de levering van goederen of diensten, om de kmo de nodige geldelijke middelen te verschaffen voor haar goede werking (zie Maatregel 35). Het Gewest zal de bankensector ook aanmoedigen om dergelijke oplossingen te ontwikkelen in het kader van het toekomstige charter (Zie Maatregel 28 van het hoofdstuk over Financiering).

Instanties: Minister van Economie, Gewestelijke financieringspool (Finance.brussels/GIMB-Groep en Brussels Waarborgfonds, febelfin)

- **D. Vernieuwende markten vóór commercialisering.** Het Gewest zal de aankopen invoeren vóór commercialisering om innovatieve kmo's aan te moedigen, en dit voor alle innovatieve producten en diensten die beantwoorden aan gewestelijke openbare doelstellingen, zoals de vermindering van de ecologische voetafdruk en de evolutie naar een "smart city"

Instanties: Innoviris, het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BIE verenigt), EasyBrussels, Brussel Leefmilieu (milieuclausules)

⁷¹ Sommige gewestelijke instanties, met name citydev, waarvan de juridische dienst deel uitmaakt van de kamer van deskundigen in deze materie, hebben interne opleidingsinspanningen geleverd en zijn klaar om de verworven expertise te delen.

Maatregel 60 De betalingsprocedures aan kmo's sneller laten verlopen.

Een stipte betaling bij handelstransacties is een van de hoekstenen voor een juridische en commerciële context met oog voor kmo-vriendelijke overheidsopdrachten.

Nu worden openbare overheden vaak bekeken als slechte betalende, door de hoge betalingsachterstand. Deze situatie werd in de voorbereiding van de SBA aan een objectief onderzoek onderworpen, door ongeveer 30.000 facturen te bekijken die in 2014 door de GOB werden betaald. Daaruit blijkt dat de gemiddelde betalingstermijn voor facturen door de Brusselse administratie 24 dagen bedraagt. Een derde van de facturen (hetzij 10.000) wordt te laat betaald ten opzichte van de intern bepaalde betalingstermijnen van de administratie. Dit getal moet men relativiseren, aangezien het niet de achterstand voor de "leverancier" weergeeft; in sommige gevallen zijn de interne betalingstermijnen van het Gewest strikter en korter dan de door de leveranciers gevraagde termijnen. Uit gewestelijke statistieken blijkt niettemin dat 5% van de facturen meer dan een maand te laat wordt uitbetaald ten opzichte van de interne betalingstermijn (1700 facturen).⁷²

In elk geval zal **het Gewest het principe toepassen van de voorbeeldfunctie van openbare overheden**. De eerste maatregel legt een doelstelling vast, terwijl de overige toelaten deze doelstelling te behalen of zelfs te overtreffen.

- **A. Terugdringen van de betalingsachterstand met minstens 30%.** Om een snellere behandeling van de facturen te garanderen, zal de regering streefcijfers vastleggen voor de gewestelijke administratie en instellingen (Leefmilieu Brussel, Innoviris, DBDMH, MIVB, etc.) voor wat betreft de gemiddelde betalingstermijn met het oog op een vermindering van het percentage achterstallige betalingen van facturen. De gewestelijke doelstelling in het kader van de SBA is het terugdringen met tenminste 30% van de betalingsachterstand aan kmo's tegen 2019 (cf. de 10.000 achterstallige betalingen van facturen ten opzichte van de interne betalingstermijnen).⁷³

Instanties: Minister van Begroting, Brussel Financiën en Begroting.

- **B. E-facturatie en ontvangst facturen in pdf-formaat.** Deze maatregel, die toegelicht wordt in het luik "Kmo-vriendelijke administratie", zal de betalingstermijnen behoorlijk inkorten. *Zie Maatregel 53.B.*
- **C. Harmonisering van de procedures en prestatie-indicatoren in elke entiteit.** Het Gewest zal, via een omzendbrief, de procedure harmoniseren met betrekking tot de betalingstermijnen die door de gewestelijke administratie en de autonome bestuursinstellingen (ABI's) van het Gewest worden toegepast.⁷⁴ Er zullen ook richtlijnen gegeven worden voor precieze, driemaandelijks voor te leggen prestatie-indicatoren (KPI's). Om de efficiëntie van de maatregel te verzekeren, zullen de mandatarissen verantwoording moeten afleggen voor eventuele afwijkingen en de doorgegeven boordtabellen aan de minister-president, de minister van Financiën en Begroting en de minister van Economie.⁷⁵ Termijn: Januari 2017.

Instanties: Minister van Begroting, Brussel Financiën en Begroting.

⁷² De middenstandsorganisaties stellen evenwel een minder rooskleurige realiteit vast, op basis van andere statistieken (op federaal niveau). Volgens een studie die de UCM in 2013 publiceerde, bedraagt de gemiddelde betalingstermijn in België 36 dagen voor betalingen tussen bedrijven en particulieren, 54 dagen tussen bedrijven en 73 dagen tussen bedrijven en de overheid. Daarnaast is het geweten dat bepaalde gewestelijke entiteiten een veel grotere betalingsachterstand kennen en allereerst in aanmerking komen voor verbetering.

⁷³ Dit precieze doel moet perverse effecten van ongewenste administratieve codering vermijden (waarbij de wettelijke normen worden nageleefd in plaats van striktere gewestelijke normen als deze bestaan).

⁷⁴ Brussel Financiën en Begroting zal de minister van Financiën en Begroting een ontwerp van omzendbrief voorleggen dat de voorschriften in herinnering brengt van richtlijn 2011/7/EU van het Europese Parlement en van de raad van 16 februari 2011 betreffende de bestrijding van betalingsachterstand in handelstransacties en gericht op het harmoniseren van de procedures met betrekking tot betalingstermijnen binnen de openbare instellingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

⁷⁵ Driemaandelijks boordtabellen met de precieze indicatoren omtrent de gemiddelde betalingstermijn, onbetaalde vervallen facturen (stock) en betalingsachterstand (betaling na de gecodeerde betalingstermijn) die door de Raad van bestuur of het Beheerscomité van de instelling worden doorgegeven aan de minister-president, de minister van Financiën en van Begroting en de minister belast met Economie.

- **D. Informatisering van de workflow voor interne circulatie binnen GOB en de instellingen.** De informatisering van de workflow voor interne circulatie van facturen binnen de GOB sedert begin 2016 zal een snellere interne circulatie van facturen mogelijk maken (het zal niet meer mogelijk zijn "een factuur ergens in een lade weg te stoppen"). Termijn: juni 2016

Instanties: Minister van Begroting, Brussel Financiën en Begroting.

- **E. Beschikbaarstelling van efficiënte tools voor de boekhouding en de verwerking van facturen binnen de autonome bestuursinstellingen.** In 2015 werd de lancering van het gewestelijke SAP-platform goedgekeurd door de regering, met het doel de autonome bestuursinstellingen geleidelijk in dit platform te integreren. Dit platform zal vanaf 1 januari 2017 klaar zijn om andere gewestelijke instellingen te integreren (de autonome bestuursinstellingen of ABI's). Visit Brussels en Atrium zijn er al in geïntegreerd. Het Gewest zal jaarlijks minstens twee instellingen in het platform integreren. Termijn: Doorlopende integratie vanaf 2016 (minstens twee instellingen per jaar)

Instanties: Minister van Begroting, Staatssecretaris voor gewestelijke informatica, Brussel Financiën en Begroting, SAP-team, IT-coördinatie (GOB)

Maatregel 61 De kmo's in staat stellen deel te nemen aan overheidsopdrachten

Het Gewest zal de volgende maatregelen ontwikkelen om kmo's in staat te stellen overheidsopdrachten in de wacht te slepen en om de aanbestedende overheden te ondersteunen:

- **A. Database van Brusselse kmo's die in aanmerking komen.** Het Gewest zal in 2016-2017 een database opzetten van de Brusselse kmo's die voor specifieke opdrachten in aanmerking komen, om vraag en aanbod voor opdrachten die niet openbaar gemaakt worden op elkaar af te stemmen. Deze 'vergaarbak' van ondernemingen vergemakkelijkt het werk van de aanbestedende overheden bij het gunnen van deze offerteaanvragen zonder openbaarmaking. Dit project wordt ontwikkeld in samenwerking met de werkgevers- en werknemersorganisaties via de Economische en Sociale Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Daarnaast wordt de mogelijkheid onderzocht om de attesten van goede uitvoering te integreren die door de Brusselse openbare overheden werden verleend. Deze maatregel wordt ontwikkeld in samenhang met de opdrachten die aan het Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten werden toevertrouwd.

Instanties: Nader te bepalen samenwerking tussen: Minister van Economie & Minister van Plaatselijke Besturen, Brussel Economie en Werkgelegenheid, CIBG en EasyBrussels, mogelijk geïnteresseerde privépartners.

- **B. Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten** Het Observatorium zal het Gewest in staat stellen meer transparantie te verzekeren omtrent de prijzen van overheidsopdrachten voor verschillende diensten en producten. Onrechtstreeks zal het kmo's geleidelijk ook verzekeren van een betere bescherming tegen situaties waarbij economische spelers zonder veel scrupules opdrachten in de wacht slepen door bodemprijzen te hanteren en aan sociale dumping te doen. In dit verband werd het Observatorium door de regering uitgenodigd een plan voor te stellen voor de bestrijding van sociale dumping in het kader van Pijler 2 - Doelstelling 8 van de Strategie 2025. De conclusies hiervan worden eind 2016 voorgesteld.

Instanties: Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten

- **C. Helpdesk, vormingen en informatie om kmo's te professionaliseren:** Het Gewest zal de professionalisering aanmoedigen van kmo's die in staat willen zijn overheidsopdrachten binnen te halen. Het zal openstaan voor samenwerkingen met kmo-organisaties om ervoor te zorgen dat de Brusselse kmo's goed ingelicht zijn over lopende overheidsopdrachten (door het organiseren van regelmatige vergaderingen enzovoort). Er wordt een uitwisseling opgezet met de beroepsorganisaties, die al dergelijke activiteiten organiseren, om een mogelijke systematisering te bespreken.

Instanties: Minister van Economie & Minister van Plaatselijke Besturen, mogelijk geïnteresseerde privéspelers via de ESR.

- **D. Inschakeling van de clusters voor het ondersteunen van de ondernemingen.** Het Gewest zal een denkoefening opzetten met de clusters omtrent hun mogelijke rol (sensibilisering en informatie, katalysator voor onderlinge samenwerking tussen de ondernemingen, werk rond innoverende overheidsopdrachten, etc.) om kmo's makkelijker te laten deelnemen aan overheidsopdrachten..

Instanties: clusters / het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BI&E verenigt).

Pijler 5: Ondersteunen van de ondernemingen doorheen evoluties en opportuniteiten

De Brusselse kmo's maken een evolutie door binnen een snel veranderende context, waarbij ze nu eens tegenwind krijgen, en dan weer de wind in de zeilen hebben. Eerder dan een passieve houding aan te nemen als waarnemer van eenvoudige fenomenen zoals "creatieve zelfvernietiging", zal het Gewest de Brusselse kmo's aanzetten om deze evoluties aan te grijpen als kansen die ze niet mogen laten liggen.

Het gaat meer bepaald om volgende maatregelen:

1. Kmo's aanmoedigen om het **potentieel van de digitale economie** te integreren;
2. **Innovatiedynamieken** ondersteunen;
3. De **internationalisering** van bepaalde kmo's bevorderen met het oog op de exportactiviteit van het Gewest;
4. De **noodzakelijke overstap naar een kringlooplogica** ondersteunen;

Doelstelling 5.1.: Ondersteunen van de evolutie naar meer digitalisering

Situatie in 2016

Brussel kent een paradox op het vlak van digitalisering. Aan de ene kant is het Gewest een voortrekker van de digitale sector in België. Een derde van de technologische start-ups en meer dan een kwart van de IT-jobs bevinden zich in het Brussels gewest. Dit blijkt uit een onderzoek van begin januari door Agoria, de Federatie van de technologische industrie, die evenwel wijst op een teruglopende aantrekkingskracht van Brussel. In de laatste tien jaar groeide Brussel uit tot een echte draaischijf. Meer dan 26.000 mensen werken in een IT- of telecombedrijf gevestigd in Brussel. In de afgelopen 3 jaar zagen 156 IT-start-ups het licht in Brussel, wat overeenkomt met 25,5% van alle IT-start-ups op nationaal vlak.

Daar staat tegenover dat een groot aantal Brusselse kmo's op strategisch vlak de digitale overstap (e-commerce) nog steeds niet heeft gemaakt. Een gemiste kans, zowel voor deze kmo's als voor het Gewest. Gezien de veranderingen in gedrags- en consumptiepatronen, is het een prioriteit ervoor te zorgen dat het commerciële aanbod beantwoordt aan de verwachtingen van de klant, en handelaars dus te helpen en aan te moedigen om hun diensten en producten aansluiting te laten vinden met de technologische vooruitgang. De noodzaak om betere diensten te leveren aan lagere kosten, zij het om de handelssector te ondersteunen of de stedelijke logistiek errond, dwingt de openbare instellingen nieuwe oplossingen te vinden. Vandaag de dag brengt het onvoorstelbare aanbod aan elektronische diensten, steeds slimmere mobiele toestellen en digitale communicatietools een grote verandering teweeg in het landschap van de Brusselse klant, en voor de plaatselijke handel betekent het zowel een opportuniteit als een uitdaging.

Visie 2019/2025

In 2019 zal Brussel steeds meer erkend zijn als digitale hoofdstad, met name dankzij een efficiënte uitvoering van het Plan voor IT-ondernemingen in Brussel en de genomen maatregelen voor het ondersteunen van kmo's die de strategische keuze maakten om het digitale potentieel te integreren. De openbare instellingen zullen de nodige kennis hebben ontwikkeld op dit vlak om kmo's te ondersteunen die deze overstap niet aankunnen zonder hulp.

Maatregel 62 Ontwikkelen van een Plan voor IT-ondernemingen

Het Gewest ontwikkelt in 2016 een Plan voor IT-ondernemingen met het doel om van Brussel een grote kweekvijver van start-ups te maken, een netwerk van aantrekkelijke ecosystemen (VR, gaming, e-health,...), met alle ingrediënten die tegemoetkomen aan de behoeften van Brusselse start-ups, investeerders en buitenlands talent: een ondernemingscultuur, talent, technologische expertise, financiering, enzovoort.

- A. De cluster software.brussels heeft als opdracht het opstellen van een **stand van zaken** van alle overheids- en privé-initiatieven gericht op de ontwikkeling en de groei van innoverende IT-bedrijven in het Brussels gewest, het opmaken van een **cartografie van de Brusselse overheids- en privé-initiatieven** op het vlak van digitaal ondernemen, en het **organiseren van een raadpleging** van een aantal overheden en particuliere spelers.
- B. Na verloop van deze raadpleging zal de cluster suggesties formuleren en **aanbevelingen overhandigen** met het oog op het ontplooiën van het Plan voor IT-ondernemers 2017-2020, in samenwerking met andere initiatieven die bijdragen tot de digitale strategie van Brussel.

Aansturende instanties: cluster software, Minister van Economie en de Staatssecretaris voor Digitalisering

Maatregel 63 Ontwikkeling van een digitale strategie om de deelname van handelszaken aan de digitale economie te bevorderen en tegemoet te komen aan de nieuwe verwachtingen van de klanten

De regering heeft Atrium.Brussels in zijn beheerscontract voor 2015-2019 de opdracht toevertrouwd een digitale strategie te ontwikkelen om de handelaar in staat te stellen de nodige stappen te zetten in functie van een klant die steeds meer "connected" is. Het gaat om het opzetten van een slim digitaal platform om zowel beleidsmakers als plaatselijke handelaars en Brusselse klanten beter te bedienen. Dit platform zal twee technologische interfaces omvatten, enerzijds ten behoeve van de handelaars, opdat ze zouden beschikken over de nodige technologieën voor hun digitale aanwezigheid en activiteit, en anderzijds ten behoeve van de klanten, om de plaatselijke handel te promoten via kwaliteitsvolle informatiebronnen en betrouwbare gegevens.

- **A. Oprichting van het platform shop.brussels:** De doelstelling van shop.brussels is het promoten van de Brusselse handel via een plaatselijke digitale zoekfunctie ten behoeve van de klant. Deze dienst zal zich baseren op de gegevens van de handelaars en geografisch gedefinieerde functionaliteiten.
- **B. Oprichting van het platform myshop.brussels:** myshop.brussels wil de Brusselse handelaar in staat stellen zich probleemloos op het internet te begeven binnen een vereenvoudigde, uniforme omgeving. Dit houdt een coördinatie in tussen de overheids- en de privésector om een volledige digitale basisoplossing te kunnen aanbieden die gratis is en waarin de handelaar alle nodige functionaliteiten terugvindt voor het beheer van zijn e-commerce. Het betreft een enig platform dat evenwel onderliggend van verschillende technologische oplossingen gebruikmaakt, van diverse overheids- of privéondernemingen.

Zo zullen Brusselse handelaars via dit platform geleidelijk tegen 2018 over een volledige tool beschikken die hun zichtbaarheid verbetert, evenals een aantal diensten, in het bijzonder op het vlak van e-commerce. Het doel is zo om de handelaars vertrouwd te maken met de digitale ecosystemen die oplossingen voorzien. De handelaars die tot dit platform toegang gehad hebben, kunnen eveneens gebruikelijke handelsrelaties aanknopen met de start-ups die deze toepassingen ontwikkelen.

Aansturende instanties: het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BIE verenigt); Minister van Economie

Doelstelling 5.2.: Ondersteunen van innovatietrends

De Brusselse kmo's maken een evolutie door binnen een snel veranderende context, waarbij ze nu eens tegenwind krijgen, en dan weer de wind in de zeilen hebben. Eerder dan van de zijkant toe te kijken op eenvoudige fenomenen zoals "creatieve zelfvernietiging", zal het Gewest de Brusselse kmo's aanzetten om deze evoluties aan te grijpen als kansen die ze niet mogen laten liggen.

Het gaat meer bepaald om:

1. **het ondersteunen van 3 strategische actiegebieden:** gezondheidszorg en geneeskunde op maat, en digitale economie, bepaald in het Gewestelijk Innovatieplan (GIP). In dit kader wordt aandacht besteed aan de **noodzakelijke overstap naar een kringlooplogica en het aanmoedigen** van kmo's om het **potentieel van de digitale economie** te integreren;
2. **het ondersteunen van innovatiedynamieken;**
3. **het bevorderen van de internationalisering** van de activiteit van een aantal kmo's met het oog op de exportactiviteit van het Gewest;

Huidige situatie

De kmo's hebben een groot innovatiepotentieel. Ze besteden zelf immens veel aan onderzoek en ontwikkeling (in het Brussels gewest zijn de 'ondernemingen goed voor 49% van de uitgaven aan R&D van het gewest; van deze R&D-uitgaven is 42% voor rekening van de kmo's (34% in België). Ze spelen dus een sleutelrol op het vlak van competitiviteit door duurzame en slimme groei, wat de kern vormt van het Europese COSME-programma (voor het concurrentievermogen van kmo's). Op Europees vlak wordt innovatie door de Unie erkend als een krachtige motor voor internationalisering, groei en concurrentievermogen van kmo's. Binnen het Europese kaderprogramma voor onderzoek en innovatie Horizon 2020 wordt innovatie beschouwd als de fase waarin onderzoeksresultaten worden vertaald naar het op de markt brengen van nieuwe producten, procedés en diensten ("from the lab to the market").

In het Brussels gewest bieden tal van overheids- en privéspelers infrastructuur, begeleiding en financieringsmiddelen aan om de kmo's te helpen op hun pad naar innovatie. Binnen de SBA-logica "think small first", en in lijn met het Gewestelijk Innovatieplan dat in 2016 werd goedgekeurd, werden 5 pijlers voor verbetering bepaald:

- **Het verbeteren van de communicatie en het sensibiliseren** van kmo's en andere spelers voor onderzoek en innovatie;
- Het ondersteunen van **nieuwe vormen van innovatie** en van de **nieuwe spelers binnen OOI**;
- **Het verbeteren van de innovatieketen en het begeleiden van kmo's** bij het uitbreiden van hun innovatiecapaciteit en het aangrijpen van opportuniteiten voor innovatie (financieringsmiddelen, het stimuleren van het oprichten van een activiteit en van de kennisoverdracht naar ondernemingen);
- Het verzekeren van een uitgebreid, participatief en performant beheer van het OOI-systeem: **Het bevorderen van de samenwerking** tussen alle spelers op het vlak van innovatie en op gewestelijk vlak (academische wereld, ondernemers, verenigingsleven, publiek);
- Het vereenvoudigen van de toegang tot financiering van innovatie voor kmo's en ondernemingen door **het verbeteren van de procedés**

Visie 2019/2025

De SBA bestrijkt alle soorten innovatie: producten of diensten, procedés, marketingmethodes, nieuwe organisatiemethodes voor zakelijke transacties, werkplekken of externe relaties. De innovatie is dus niet beperkt tot (hoog)technologische vernieuwingen, maar omvat ook niet-technologische innovatie, met inbegrip van sociale en maatschappelijke vernieuwing. **In 2019** zal het geheel van overheidsmiddelen voor innovatie geoptimaliseerd zijn opdat Brussel tegen 2025 zou uitgroeien tot een referentie en een trekpleister voor bedrijven die een innovatieve aanpak nastreven. **In 2025** zal het BHG een **voortrekkersrol spelen als innovatief gewest ("innovation leader")**, waar het momenteel nog een "innovation follower" is (volgens het "innovation scoreboard" van de EU). Het zal als voorbeeld en inspiratiebron fungeren voor de andere gewesten, talent en investeerders aantrekken en socio-economische activiteiten ontwikkelen om zijn niveau van innovatie te handhaven en consolideren. Om deze ambitieuze en belangrijke stap voorwaarts te zetten in 2019, is het Gewest van plan de uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling (overheid en privésector) op te trekken tot 3%

van zijn BBP, om de administratieve lasten van ondernemingen te verminderen en een gunstige omgeving te creëren voor innovatie in al haar aspecten, ook de niet-technologische innovatie op het vlak van diensten.

Maatregelen

Maatregel 64 Uitvoering van de Gewestelijk innovatieprogramma (GIP)-maatregelen betreffende kmo's

Het GIP bevat een geheel aan maatregelen waarvan hier enkele voorbeelden die op kmo's van toepassing zijn:

- **Maatregel A: Spin-out:** het Gewest zal de oprichting van nieuwe ondernemingen ondersteunen (Spin-out) om de resultaten te benutten van de onderzoeksprojecten binnen sommige ondernemingen die soms onbenut blijven omwille van de noodzaak om producten of diensten te creëren die buiten hun core business liggen.
- **Maatregel B: Afvaardigen van onderzoekers op het vlak van kmo/zko's:** het Gewest zal een financieringsmechanisme opzetten dat kmo's en zko's toegang geeft tot hooggekwalificeerde human resources afkomstig van onderzoeksinstituten of grote ondernemingen, in het kader van een nieuw gecreëerde functie.
- **Maatregel C: Digitaal overheids- en privéfondsen:** het Gewest zal een instrument creëren voor investeringen in eigen of quasi-eigen fondsen in ondernemingen binnen de Strategische actiegebieden (digitale sector, gezondheidszorg, met verplichte inbreng van privémede-investeerders).
- **Maatregel D: Startfonds "pre-seed funding".** Het Gewest zal een financieel product ontwikkelen, "pre-seed funding" genoemd, om de financiële ondersteuning te boosten van ondernemingen in de precommercialiseringsfase van innovatieve projecten. *Deze maatregel wordt voorgesteld in het hoofdstuk "Verbeteren van de financiering van kmo's", zie maatregel 5.*
- **Maatregel E: Netwerk van Fab Labs.** Het Gewest besliste een netwerk van Fab Labs te ontwikkelen en te leiden, een plaats voor experimenten en innovatie voor de betrokken kmo's (maatregel 13 van het GIP)

Instanties: zie Gewestelijk Innovatieprogramma (GIP)

Maatregel 65 Clusteringbeleid voor het ondersteunen van de ontwikkeling van groeisectoren

Het Gewest ondersteunt verschillende clusters, die zich ontwikkeld hebben naargelang de opportuniteiten die zich aanboden. In 2017 zal het Gewest zijn beleid op dit vlak zo afstemmen dat het bijdraagt tot de oprichting en ontwikkeling van de ondernemingen en de jobs van de toekomst, door het ontwikkelen van veelbelovende nichesectoren. Het gaat om een aantal nauw omlijnde sectoren waarvoor het Gewest over een kwalitatief en kwantitatief potentieel beschikt (een opportuniteit), waarbinnen het Gewest de oprichting van nieuwe ondernemingen wil stimuleren, evenals de economische groei van ondernemingen met potentieel en, daaruit voortvloeiend, de creatie van duurzame jobs (rechtstreeks en onrechtstreeks).

De pool voor advies en begeleiding ontwikkelt een wisselend aantal clusters, netwerken en diensten die zich inzetten voor het bevorderen, op duurzame wijze, van de groei van een aantal Brusselse niches met potentieel (*smart specialization*), met als doel het creëren van duurzame jobs. In Brussel functioneren de clusters binnen echte bedrijfsecosystemen waarin alle meerwaarden circuleren om de ondernemingen met groeipotentieel te stimuleren. Ze worden gekenmerkt door:

- Een "bottom up"-benadering, geënt op de aanpak en de noden van het socio-economische veld van het Gewest en de betrokken spelers. De cluster werkt volgens het principe dat de vraag het aanbod bepaalt en niet andersom.
- Op economisch vlak vertegenwoordigen de clusters een tastbare en meetbare kritische massa.
- De voornaamste ontwikkelingsvectoren van de Brusselse ondernemingen die tot deze clusters behoren, bestaan prioritair uit innovatie, ontwikkeling van de lokale markten en/of internationalisering⁷⁶.

⁷⁶ Merk op dat de prioritaire doelstelling van de ecobuild-cluster erin bestaat dat de Brusselse ondernemers Brusselse aanbestedingen binnenrijven.

- Een cluster is een plek waar de gewestelijke socio-economische spelers, ook de academische, samenkomen. Een Europese labeling laat een bredere erkenning toe.

De meerwaarde van de clusters is gebaseerd op regelmatige activiteiten, sensibilisering en informatie, wat binnen deze nichesectoren een groepsgevoel creëert en een objectieve manier om ondernemingen met potentieel te identificeren. Daarnaast zijn er begeleidingsactiviteiten die ofwel voor de hele groep interessant kunnen zijn (thematische workshops rond bepaalde uitdagingen op het vlak van de groei), ofwel op individuele behoeftes (bijv. begeleiding in "farming" mode) gericht zijn op maat en op basis van een individueel groeiparcours. Via een diagnose van groei, innovatie & internationalisering worden de noden en opportuniteiten van ondernemingen objectief in kaart gebracht. Deze diensten worden gratis geleverd om de obstakels weg te nemen voor de ontwikkeling van zeer kleine structuren, naar het model van tal van andere landen. Tot slot genieten de clusters de steun van een Europees team voor support dat de clusters en hun leden in contact brengt met belangrijke netwerken en bronnen voor financiering afkomstig van Europese programma's voor het concurrentievermogen van ondernemingen en kmo's en voor onderzoek en innovatie binnen kmo's van de EU: www.brusselsnetwork.be & www.ncpbrussels.be.

Momenteel verzekert impulse.brussels de ontwikkeling van:

- Software.brussels: software en nieuwe technologieën⁷⁷
- Lifetech.brussels: gezondheid en biotech⁷⁸
- Screen.brussels: audiovisuele media⁷⁹
- EcoBuild.brussels: duurzame bouw⁸⁰

Vanaf 2016 steunt het Gewest de oprichting van een starterscentrum voor sociaal ondernemerschap (COOPCITY); een cluster in de sector van de circulaire economie⁸¹; een "Hospitality"-cluster die de toerisme-, transport-, horeca-, de evenementen- en cultuursector verenigt; een of meerdere clusters in de handels- en e-commerce-sector.

De integratie van impulse.brussels en Atrium met BIE (in het kader van de rationalisering en samenstelling van een "begeleidingspool") zorgt voor een betere coördinatie van de groei via de internationalisering van activiteiten (export van goederen en vooral van diensten).

Aansturende instanties: clusters/ het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BIE verenigt), , Innoviris

Maatregel 66 Begeleiding van ondernemingen binnen de starterscentra

Om innoverende bedrijven beter in Brussel te verankeren, zal het Gewest de begeleiding van ondernemingen binnen starterscentra bevorderen, om innoverende projecten beter te ondersteunen. Het platform voor starterscentra verenigt, naast de starterscentra, ook alle operatoren belast met huisvesting, advies, financiering en begeleiding van ondernemingen. Dit platform ontwikkelt een globale strategie voor het bevorderen van de begeleiding van de starterscentra en van de ondernemingen die zich in hun schoot ontwikkelen. Het gaat in het bijzonder om het overnemen van de goede praktijken van samenwerking tussen de clusters en de starterscentra, naar het model van het Memorandum of Understanding van de LifeTech-cluster met het starterscentrum BLSI.

Aansturende instanties: platform van starterscentra, Innoviris, het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BIE verenigt); andere partners nog te bevestigen.

Daarnaast zal het Gewest de **aankopen vóór commercialisering** invoeren in het kader van innovatieve overheidsopdrachten om innovatieve kmo's aan te moedigen, en dit voor alle innovatieve producten en diensten die beantwoorden aan gewestelijke openbare doelstellingen, zoals de vermindering van de ecologische voetafdruk. Zie "

instanties: Innoviris, het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BI&E verenigt), Easybrussels.

⁷⁷ <http://www.softwareinbrussels.be>

⁷⁸ <http://lifetechbrussels.com>

⁷⁹ <http://www.screenbrussels.be>

⁸⁰ <http://www.ecobuild.brussels>

⁸¹ www.greentechbrussels.be

Doelstelling 5.3.: Ondersteunen van de evolutie naar internationalisering

Bestaande toestand

In een geglobaliseerde wereld is het internationale concurrentievermogen voor een onderneming meer dan ooit cruciaal om te overleven, en een katalysator voor jobcreatie, groei en het genereren van meerwaarde. Het komt de overheid toe om ondernemingen te begeleiden bij hun internationale transacties.

Brussel Invest & Export is de strategische partner van Brusselse exporteurs en buitenlandse investeerders in hun internationaliseringsproces. Haar rol vertaalt zich in drie doelstellingen:

1. **Het bevorderen van de Brusselse exportactiviteiten** door de bedrijven te helpen zich op nieuwe markten (terwijl ze talrijke activiteiten behouden in Europa, een bestemming van meer dan 86% van de Brusselse uitvoer van goederen) te vestigen. Rekening houdend met de stand van zaken van het Brusselse ondernemerschap en de ontwikkeling van de economie op wereldschaal, zal deze legislatuur zich toeleggen op drie doelstellingen. De geografische focus zal liggen op Afrika, het enige continent dat vandaag de dag een permanente groei laat optekenen. De sectorale focus ligt op de dienstensector, de motor van de Brusselse economie die goed is voor meer dan 90% van het Brusselse BBP genereert. De derde focus ligt op de nieuwe exporteurs, voor wie internationalisering (zonder geografische beperking) een onmisbaar element is voor de groei. Aan deze drie doelstellingen wordt speciaal aandacht besteed via een waaier aan tools waarover Brussel Invest & Export (cfr. maatregelen 67-71 verder) beschikt.
2. **Prospecteren, aantrekken en begeleiden van buitenlandse ondernemingen** met interesse om in het Brussels gewest te investeren. Dankzij zijn geografische ligging en de nabijheid van internationale instellingen is Brussel DE uitgelezen plek voor beslissings- en lobbyingscentra, logistieke centra en/of marketingcentra van multinationals en internationale verenigingen die de Europese markt willen penetreren. Vanaf 2016 moet onze focus bij de buitenlandse prospectie verruimd worden enerzijds naar: investeerders in vastgoed en innoverende ondernemingen in het kader van de verschillende ontwikkelingspolen (Kanaalzone, Heizel, Reyers, etc.); en anderzijds naar commerciële merken die profiteren van de talrijke Belgen en buitenlanders op doorreis in Brussel voor professionele of recreatieve doeleinden. Het is een uitdaging ervoor te zorgen dat de aangetrokken ondernemingen een meerwaarde creëren voor het Brussels gewest en geen rechtstreekse concurrentie betekenen voor onze kmo's.(cf. maatregel 72 infra).
3. **De coördinatie en het overleg verzekeren tussen de verschillende Brusselse actoren die betrokken zijn** bij de internationalisering van de bedrijven. In een context van rationalisering van economische tools en hulpmiddelen, is het des te belangrijker dat Brussel Invest & Export als coördinator en uithangbord fungeert voor alle internationale economische activiteiten, zij het als (mede)organisator, bemiddelaar, financier, ...

In aanvulling op de actie van Brussels Invest & Export steunt finance.brussels (Exportbru) eveneens de internationale ontwikkeling van Brusselse ondernemingen via de toekenning van specifieke financiering aan exportbedrijven. Deze financieringen zijn bestemd voor het ontwikkelen van de verkoop op nieuwe exportmarkten of voor het opzetten van een buitenlandse vestiging.

Visie 2019/2025

De internationalisering van kmo's gaat verder dan alleen export of het aantrekken van investeringen. Het gaat om alle transnationale activiteiten: begeleiding van kmo's op zoek naar Europese en verder gelegen partners, het participeren in projecten met buitenlandse partners en ondernemingen, internationale netwerken, transnationale overnames en fusies, enzovoort. Om het hoofd te bieden aan internationale concurrentie en profijt te halen uit de groei van buitenlandse markten, is het voor Brusselse kmo's noodzakelijk zich meer te integreren in vaak internationale waardeketens en op het peterschap van grote ondernemingen te kunnen rekenen.

Maatregelen 2016-2020

Maatregel 67 Activeren van het jaarlijkse actieplan

Om de Brusselse export te promoten stelt Brussel Invest & Export elk jaar een actieplan op. Dit omvat 75 tot 90 economische opdrachten, stands op internationale beurzen, uitnodigingen van kopers en plaatsgebonden of thematische seminars. Dit plan wordt afgestemd op de strategische focus van het Brussels gewest; na raadpleging van de Brusselse ondernemingen en potentiële partners (Awex, FIT, Impulse.brussels, Agoria, Atrium, Beci, MAD,...), en in functie van de geopolitieke situatie en de economische wisselvalligheden op wereldvlak.

Aanvullend op het eigen actieplan, ondersteunt Brussel Invest & Export ook acties van partners die in een bepaald domein gespecialiseerd zijn, met het oog op het benutten van hun expertise in die bepaalde sector.

Instanties: het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BI&E verenigt) in samenwerking met hun partners

Maatregel 68 Heroriëntering van de financiële steunmaatregelen voor export

Een andere belangrijke hefboom van het hulp- en ondersteuningsbeleid voor Brusselse export is de toekenning van financiële aanmoedigingspremies. Om internationale expansie na te streven, kunnen Brusselse ondernemingen beroep doen op 6 financiële steunmaatregelen (advies, promomateriaal, prospectiereizen, deelname aan beurzen, openen van een kantoor, inschrijving voor een wedstrijd). Het is nodig deze steunmaatregelen te heroriënteren zodat ze meer gericht zijn op 1° de sterkhouders binnen het Gewest (met name de dienstensector, de creatieve sectoren, IT, infrastructuur, voeding, gezondheidszorg, enzovoort) 2° de nieuwe exporteurs; 3° de landen die als prioritair zijn erkend door het Gewest en in de gezamenlijke actieplannen van Brussel Invest & Export. De hernieuwing van het besluit zal deze maatregel efficiënter en toegankelijker maken en toelaten om veelbelovende nieuwe exportprojecten te ondersteunen.

Instanties: Staatssecretaris belast met buitenlandse handel, het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BI&E verenigt), Brussel Economie en Werkgelegenheid

Maatregel 69 Updaten van de vormingsprogramma's

Om in te zetten op de toekomst, geeft Brussel Invest & Export vormingen internationale handel voor werkzoekenden en ondernemers. De BYEP-vormingen (Brussels Young Exporters Program, voor universitair) en de AIE-vormingen (Assistant Import-Export, voor niet-universitair) richten zich op werkzoekenden. Het doel van deze vormingen is dat ondernemingen bekwaam personeel kunnen aanwerven voor beroepen in de buitenlandse handel. Ze bevatten een theoretische basis (gegeven door opleiders met ervaring op internationaal domein) evenals een bedrijfsstage en een marktonderzoek in het buitenland voor dit bedrijf in het buitenland. Het professionele inschakelingspercentage van werkzoekenden die deze vormingen volgden ligt gemiddeld op 70% in de 6 maanden na het beëindigen van de vorming. Deze vormingen proberen de aangeleerde vaardigheden van de stagiairs te laten aansluiten op de behoeften van de ondernemingen op het terrein.

De BEST-vorming (Brussels Exporter Starters Program) is dan weer gericht op ondernemers die zich in de export willen lanceren. Om de risico's op mislukking te beperken, is er een gepaste sensibilisering en begeleiding nodig. Deze vorming bestaat in enkele avondlessen rond alles wat er bij export komt kijken (businessplan, documenten, strategie, etc.), gevolgd door een individuele coaching om een exportproject dieper uit te werken. Deze nieuwe vorming zal worden bijgeschaafd in functie van de praktijk.

Instanties: het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BI&E verenigt), Cefora/Cevora, Bruxelles Formation, Actiris

Maatregel 70 Optimaliseren van het netwerk van economische en handelsattachés (EHA's)

De Brusselse ondernemingen hebben toegang tot een netwerk van meer dan 90 economische en handelsattachés verspreid over de hele wereld, voor om het even welke vraag die met hun domein verband houdt. Sommige van die EHA's prospecteren ook investeerders binnen hun geografisch gebied die mogelijk geïnteresseerd zijn om in het Brussels gewest voet aan de grond te krijgen. Het is

dus cruciaal dat dit netwerk de meest strategische landen voor het Brussels gewest bevat en dat de EHA's zo efficiënt mogelijk te werk gaan.

Om dit te bereiken, moet men inzetten op:

- een regelmatige en transparante mobiliteit (op basis van een nieuw typecontract dat op 01/07/2014 in voege trad en van een nieuw systeem ter aanmoediging van vrijwillige mobiliteit (anticiperen op pensioneringen);
- een meer doelgerichte, strategische herstructurering op objectieve basis, in functie van de economische doelstellingen van het Brussels gewest en in overleg met de andere twee gewesten;
- een verbetering van de informatie en voortgezette vorming van de EHA's in het kader van de nieuwe bevoegdheden van Toerisme in het bijzonder, en meer in het algemeen in functie van de evolutie van de gewestelijke strategie;
- specifieke tools voor de omkadering, begeleiding en evaluatie van de EHA's.

Instanties: het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BI&E verenigt) in samenwerking met de agentschappen van de andere 2 gewesten (AWEX en FIT), in het kader van het intergewestelijk samenwerkingsakkoord

Maatregel 71 Sensibilisering van de ondernemingen voor de internationalisering van hun activiteiten

Brussel Invest & Export komt, ondanks de talrijke evenementen die het organiseert, te weinig in de media. Er moet meer ingezet worden op traditionele mediacampagnes, het publiceren en verdelen van "corporate" brochures en de aanwezigheid op sociale netwerken, zodat BIE bekend wordt bij Brusselse en buitenlandse ondernemers en instellingen en zodat zij op hun beurt makkelijker bij Brussel Invest & Export aankloppen om hun projecten te internationaliseren.

Daarbovenop moet men werk beginnen maken van het moderniseren en permanent updaten van de databank van deze Brusselse en buitenlandse ondernemers. Een hoogtechnologisch databeheer is noodzakelijk om de Brusselse ondernemingen en economie zo goed mogelijk te helpen.

Daarbij moeten voortdurend (up-to-date) brochures, websites, toepassingen en andere specifieke communicatiemiddelen ontworpen, gepubliceerd en verdeeld worden voor specifieke doelgroepen:

- aangepaste en vertaalde salesportfolio's bestemd voor buitenlandse investeerders;
- marktonderzoeken en praktisch advies (voor een bepaalde regio of sector) voor (potentiële) Brusselse investeerders;
- communicatietools voor het promoten en in contact brengen van Brusselse ondernemingen in het kader van bepaalde speerpuntacties gericht op potentiële buitenlandse klanten, distributeurs en partners.

Instantie: 1819, het toekomstige agentschap (BI&E, impulse.brussels, (cf Enterprise Europe Brussels), financieringspool (GIMB-Groep)

Maatregel 72. Aantrekken van buitenlandse investeerders

Om de oprichting van ondernemingen, jobs en toegevoegde waarde in het Brussels Gewest te stimuleren, moet de aantrekkingsstrategie van buitenlandse ondernemingen versterkt worden. Om dit te doen zal Brussel Invest & Export zijn doelpubliek, zijn argumenten en zijn communicatiemiddelen aanpassen volgens de recentste ontwikkelingen op het Brusselse grondgebied en op wereldniveau.

De doelstelling bestaat erin 400 buitenlandse investeerders per jaar te prospecteren (multinationals, internationale verenigingen, vastgoedinvesteerders, handelszaken, innoverende ondernemingen) – die bij het startercentrum van Brussel Invest & Export langs kunnen gaan en gedurende 3 maanden gratis een uitgerust kantoor en advies op maat krijgen – om tot 20 vaste vestigingen te komen in het Brussels Gewest (slaagpercentage van 5%).

Instantie: BI&E

Doelstelling 5.4.: Bevorderen van de overgang naar circulaire economie

Situatie in 2016

Het Gewest kiest resoluut voor het ondersteunen van de circulaire economie. In maart 2016 keurde het Gewest het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie (GPCE) goed. Dit programma omvat 111 maatregelen, verdeeld over 4 strategische domeinen: transversale, sectorale, regionale en bestuurlijke maatregelen. Voor elke maatregel met een budgettaire impact werd een begroting opgemaakt. In totaal werd in 2016 een begroting van 13 miljoen euro vrijgemaakt voor deze maatregelen.

Visie 2019

Het opzet is het omvormen van een Brusselse economie die nog te zeer afhankelijk is van "lineaire" processen (*ontginnen - produceren - consumeren - weggooien*) naar kringloopprocessen (*eco-ontwerp - gebruik en hergebruik - alleen weggooien in laatste instantie*), met inbegrip van de korte keten en het in kringloop brengen van lokale waarden. Het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie (GPCE) streeft 3 algemene doelstellingen na: 1° De milieudoelstellingen omzetten in economische opportuniteiten; 2° De economie in Brussel verankeren om lokaal te produceren indien mogelijk, verplaatsingen te beperken, het grondgebied optimaal te benutten en meerwaarde te creëren voor de Brusselaars; 3° Bijdragen tot de jobcreatie.

Maatregelen

Maatregel 72 Uitvoering van het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie (GPCE).

Het GPCE preciseert voor elke maatregel de aansturende instantie, de uitvoeringstermijn, de bakens en doelstellingen en de ingeschakelde partners. De maatregelen met betrekking tot kmo's zijn divers; wie meer wil weten, kan het eigenlijke document raadplegen.

Instanties: impulse.brussels; Leefmilieu Brussel, Innoviris, Brussel Economie en Werkgelegenheid, enzovoort.

Maatregel 73 Overgangspakket voor de kmo's

Er zal trouwens nagedacht worden over het ontwerp van een "overgangspakket" voor de kmo's in de logica van de oprichtings- en groeipakketten (Doelstelling 1.3. en 1.4.) Dit pakket zal tot doel hebben een gepaste service te verlenen aan de kmo's die hun transformatie willen versnellen en hun ecologische impact en energie-impact willen verminderen.

Instanties: het toekomstige agentschap (impulse.brussels tot aan zijn oprichting; Brussel Leefmilieu).

Bestuur, invoering en monitoring

Maatregel 74 Stuurcomité en beperkte werkgroep

De uitvoering van de 65 maatregelen van de SBA wordt gedecentraliseerd en dus gedelegeerd aan de instanties die in het document worden aangegeven (waarbij de eerste in de lijst een aansturende rol vervult, eventueel samen met de tweede in de lijst). Voor een goede coördinatie en opvolging van de uitvoering wordt als volgt te werk gegaan:

1. Het **stuurcomité** van de SBA is het stuurcomité dat door de Strategie 2025 werd opgericht voor de SBA (2de doelstelling van de Strategie). Het stuurcomité is samengesteld uit twee aansturende ministers (de minister van Economie en Werkgelegenheid en de minister-president) en vijf bijgevoegde ministers (minister van Milieu, Staatssecretaris belast met Wetenschappelijk Onderzoek, Staatssecretaris voor de Digitale Overgang, Staatssecretaris voor Administratieve Vereenvoudiging, Staatssecretaris voor Buitenlandse Handel,) en zeven partnerorganisaties (Actiris, Atrium, Brussel Finance budget, Brussel Economie Werkgelegenheid inclusief BIE, CIBG, Citydev, Easybrussels, Finance.brussels/GIMB-Groep, Impulse.brussels, Innoviris,).
 - Dit stuurcomité komt minstens tweemaal per jaar bijeen.
 - Zodra de SBA is goedgekeurd, wordt een werkmethode voorgesteld voor het opvolgen van de prioritaire maatregelen en worden de sociale partners erbij betrokken.
 - Er moet een relatie aangeknoopt worden met de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB).
2. Een **beperkte werkgroep** (centraal coördinatiepunt) wordt ingevuld door het toekomstige agentschap (dat impulse.brussels, Atrium en BI&E verenigt) (voorlopig impulse.brussels) en Brussel Economie en Werkgelegenheid met de steun van de minister van Economie.
 - Dit moet zorgen voor een vlottere opvolging, los van de strategische beslissingen van de SBA-maatregelen. Er zal worden voorgesteld om stapsgewijs te werk te gaan, met thematische sessies (hoofdstuk per hoofdstuk) waarbij voorrang wordt gegeven aan de instellingen en kabinetten die met het thema of hoofdstuk in kwestie te maken hebben.
 - De dienst 1819 zal dienen als centrale voor de contacten met de privéspelers die bij bepaalde maatregelen betrokken zijn, vanuit zijn rol als organisator en coördinator binnen het 1819-netwerk.

Maatregel 75 Boordtabel

Het bestuur Brussel Economie en Werkgelegenheid, impulse.brussels en het Brusselse Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA) zullen, in overleg met de twee andere gewestelijke polen en eventueel met de steun van een adviseur, samenwerken om een versie 1.0. op te maken van een beknopte boordtabel van de SBA, met een beperkte set indicatoren van realisaties en aangepaste resultaten. Deze beknopte boordtabel zal in 2017 aan het stuurcomité ter goedkeuring worden voorgelegd.

Maatregel 76 Evaluatie en update van de SBA

Deze Small Business Act, het eerste "Kmo-plan" van het Gewest, zal geëvalueerd en geüpdatet worden om op lange termijn verankerd te worden en een graduele maar ingrijpende impact te hebben, en zo het meerjarenbeleid te consolideren.

1. De aanbevelingen uit het jaarverslag "Behoeften van de ondernemers" (vroeger "pijnpunten/points névralgiques" genoemd) die door impulse.brussels werden verzameld, zijn het voorwerp van een akteneming door de regering, waarna ze opgenomen worden in de jaarlijkse herziening van de SBA-prioriteiten, en dit vanaf 2018 (2017 wordt gewijd aan de huidige SBA).
2. Midden 2018 wordt de SBA geëvalueerd om 1° lessen te trekken uit de uitvoering ervan; 2° de prioritering van de maatregelen te herzien en waar nodig bij te sturen tegen het einde van de legislatuur; 3° nuttige aanbevelingen te vertrekken voor de volgende regering, zodat deze over een volledige basis beschikt om het werk te hervatten.

3. In deze evaluatie is een sleutelrol voorbehouden voor de ondernemers zelf en zullen de sociale partners betrokken worden. Het "Brussels Business Days"-concept van maart 2016 zal in dit verband worden ingezet om op een interactieve manier de geboekte vooruitgang te evalueren, getuigenissen boven te halen, en een uitwisseling op te zetten rond trends en mogelijkheden voor verbetering of bijsturing van het Brusselse kmo-vriendelijke beleid.
4. Het stuurcomité zal de methodologie voor evaluatie bekrachtigen op voorstel van een beperkte werkgroep. Het geheel van pools zal erbij betrokken worden.

Het grafisch charter van de Strategie 2025 zal worden toegepast in de werven van de SBA

Lijst van maatregelen

Maatregel 1 Versterking van de dienst 1819, unieke toegangsdeur voor de ondernemers	14
Maatregel 2 Uitvoering van de gewestelijke sensibiliseringsstrategie voor ondernemerszin van jongeren.	15
Maatregel 3 Ontwikkeling van het oprichtingssteunpakket	18
Maatregel 4 "Groei"-pakket voor high potential ondernemingen.....	21
Maatregel 5 "Doorstart/herkansing-pakketten" en "overnemerschap / overdracht-pakketten"	24
Maatregel 6 Ondersteuning aan kmo's in moeilijkheden: bestendiging van het Centrum voor Ondernemingen in Moeilijkheden	24
Maatregel 7 Ontwikkeling van instrumenten om ondernemingen in moeilijkheden op te sporen	25
Maatregel 8 Steun voor proefprojecten voor doorstartkredieten	26
Maatregel 9 Gewestelijke inspanningen om het overnemerschap en de overdracht te promoten	27
Maatregel 10 Gewestelijke steun voor de overnemers - Eerste diagnose voor de overlater.	28
Maatregel 11 De fiscaliteit van de lokale besturen voor ondernemingen stroomlijnen	29
Maatregel 12 Feitelijke toepassing van de Richtlijn op Europese onderdanen	31
Maatregel 13 Omzetting van Europese richtlijnen met betrekking tot de toegang tot de beroepen.....	31
Maatregel 14 Toekenning van vrijstellingen voor het zoeken naar werk en behoud van de rechten voor werkzoekenden	31
Maatregel 15 Reorganisatie van de toegang tot het beroep in het Brussels Gewest en afschaffing van de examencommissie.....	31
Maatregel 16 Voortzetting van de ontplooiing van de Actiris-diensten voor de kmo's	34
Maatregel 17 Tewerkstellingssteunmaatregelen: aanwerving van "Doelgroep"-werkzoekenden	34
Maatregel 18 Steunmaatregelen voor tewerkstelling: behoud van werknemers binnen de ondernemingen	34
Maatregel 19 Vereenvoudiging van het gebruik van de stages en opleidingen in deeltijds onderwijs.....	34
Maatregel 20 Rekruteringssteunmaatregel (steunmaatregel voor economische expansie).....	35
Maatregel 21 Ontplooiing van mentorships – vereenvoudiging van financiële maatregelen en voordelen	35
Maatregel 22 Toegang tot de alternerende opleiding bedrijfsleider van de middenstand.....	35
Maatregel 23 Coherentie en multidisciplinariteit van de openbare diensten voor kmo's (Economie- Tewerkstelling-Opleiding)	36
Maatregel 24 Coherentie en versterking van het netwerk van erkende begeleidingsdiensten.....	36
Maatregel 25 Meerjarenstrategie van economische en sociale inspectie.....	37
Maatregel 26 Rationalisering en beoordeling van het openbaar financieringsaanbod	41
Maatregel 27 Versterkte ondersteuning voor projectdragers bij het opstellen van financiële plan en kredietaanvragen	42
Maatregel 28 Charter en overleg met de bancaire en niet-bancaire sector.....	43
Maatregel 29 De toegang tot risicokapitaal voor Brusselse kmo's vereenvoudigen	44
Maatregel 30 Pre-seed funding: de financiële ondersteuning van de pre-commercialiseringsfase van de innoverende projecten een boost geven.	45
Maatregel 31 Financiering van de nieuwe economische modellen: circulaire economie en sociaal ondernemerschap/sociale ondernemingen.....	46
Maatregel 32 De private niet-bancaire financieringsmechanismen bevorderen (crowdfunding, een beroep op het publieke spaarwezen ...)	46
Maatregel 33 Oprichting van een kredietbemiddelaar	48
Maatregel 34 Gewestelijk plan voor microkrediet op 3 jaar en versterking van de capaciteiten	48

Maatregel 35 Gewestelijke waarborgen aan kmo's: het risico delen en de toegang tot financiering vereenvoudigen.....	49
Maatregel 36 Investeringssteunmaatregelen die zijn aangepast aan de noden van de kmo's	51
Maatregel 37 Start van de financiering aan de hand van thematische projectoproepen	52
Maatregel 38 Opzetten van een nieuw wettelijk kader voor sociale economie in Brussel	54
Maatregel 39 Het sociale ondernemerschap en de innoverende sociale economie stimuleren en ondersteunen	54
Maatregel 40 Statistieken in verband met ondernemers per gender	56
Maatregel 41 Ontwikkelen van het vrouwelijk ondernemerschap.....	57
Maatregel 42 Vorming voor ondernemingssteun aanbieden voor wie actief is in genderspecifieke begeleiding	57
Maatregel 43 De deelname van vrouwen aan steunmaatregelen voor oprichting en mentorschap aanmoedigen.....	58
Maatregel 44 Aanpassing van de eerstelijnscommunicatie (dienst 1819).	59
Maatregel 45 Vormingen gericht op de diversiteit binnen het ondernemingsleven.....	60
Maatregel 46 Koppelen van ondernemersnetwerken	60
Maatregel 47 Overgangspremie tussen werkloosheid en zelfstandig ondernemerschap.....	62
Maatregel 48 Stimuleren van de toegang tot formules voor een "veilige" opstart (activiteitscoöperaties)	62
Maatregel 49 Vergemakkelijken van de toegang tot financiering voor mensen die hun eigen tewerkstelling creëren	63
Maatregel 50 Aanpassing van de gewestelijke steunmaatregelen aan de behoeften van de zelftewerkstellers	64
Maatregel 51 Prospectie op een huisvestings- en begeleidingsplek voor jongeren die geïnteresseerd zijn in het creëren van een onderneming.....	65
Maatregel 52 Steun aan ondernemerscoöperatieven en aan gedeelde ondernemingen.....	66
Maatregel 53 Substantiële vermindering van de administratieve lasten	68
Maatregel 54 De coördinatie van vragen van administraties aan de kmo's	69
Maatregel 55 De kmo-test: voor het garanderen van "kmo-vriendelijke" toekomstige legislatures	69
Maatregel 56 Taskforce "Kmo-vriendelijke administratie".....	70
Maatregel 57 Vereenvoudiging van de stedenbouwkundige vergunningen en de verkavelingsvergunningen: procedures, teksten en termijnen.	71
Maatregel 58 Uitwerken van een legislatuurplan omtrent de administratieve vereenvoudiging op het vlak van milieu.	72
Maatregel 59 Overheidsopdrachten professionaliseren: streven naar "kmo-vriendelijke" overheidsopdrachten	74
Maatregel 60 De betalingsprocedures aan kmo's sneller laten verlopen.....	76
Maatregel 61 De kmo's in staat stellen deel te nemen aan overheidsopdrachten	77
Maatregel 62 Ontwikkelen van een Plan voor IT-ondernemingen	79
Maatregel 63 Ontwikkeling van een digitale strategie om de deelname van handelszaken aan de digitale economie te bevorderen en tegemoet te komen aan de nieuwe verwachtingen van de klanten.....	80
Maatregel 64 Uitvoering van de Gewestelijk innovatieprogramma (GIP)-maatregelen betreffende kmo's	82
Maatregel 65 Clusteringbeleid voor het ondersteunen van de ontwikkeling van groeisectoren.....	82
Maatregel 66 Begeleiding van ondernemingen binnen de starterscentra	83
Maatregel 67 Activeren van het jaarlijkse actieplan	86

Maatregel 68 Heroriëntering van de financiële steunmaatregelen voor export.....	86
Maatregel 69 Updaten van de vormingsprogramma's	86
Maatregel 70 Optimaliseren van het netwerk van economische en handelsattachés (EHA's)	86
Maatregel 71 Sensibilisering van de ondernemingen voor de internationalisering van hun activiteiten ...	87
Maatregel 72 Aantrekken van buitenlandse investeerders.	88
Maatregel 73 Uitvoering van het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie (GPCE).	88
Maatregel 74 Overgangpakket voor de kmo's	88
Maatregel 75 Stuurcomité en beperkte werkgroep	89
Maatregel 76 Boordtabel	89
Maatregel 77 Evaluatie en update van de SBA	89